

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

POGOVORI 60:

Edvard Kardelj: PROBLEMI
STORITVENIH DEJAVNOSTI
Rado Miklić: VLOGA SINDIKATA
TOV JUGOSLAVIJE V SI-
STEMU DELOVNEGA PRAVA
FLRJ
Rado Peternel: DRUŽBENO
UPRAVLJANJE IN REFOR-
MA V SOLSTVU
Vito Ahtik: PROSTI ČAS NA-
SEGA DELOVNEGA ČLO-
VEKA

Sobota, 11. junija 1960
Štev. 23. leto XVIII.

IV. KONGRES SINDIKATA GRADBENIH DELAVCEV JUGOSLAVIJE

ŽIVLJENJSKI IN DELOVNI POGOJI NENEHNA SKRIB SINDIKATA

V četrtek popoldne se je začel v festivalni dvorani Gospodarskega razstavišča v Ljubljani IV. kongres sindikata gradbenih delavcev in delavcev ter uslužbencev industrije gradbenega materiala. Kongres je zasedal tri dni. Danes so delegati sprejeli resolucijo o nadaljnjih nalogah gradbeništva. Razprava in na njej temelječa resolucija opozarjata na vse pomembne naloge, ki naj pospešijo razvoj gradbeništva, te naše izredno važne gospodarske panoge.

Za slovesen začetek kongresa, ki se je, kot rečeno, začel v četrtek popoldne, je mešani pevski zbor »Tine Rožane« zapel Internacionalo. Predsednik sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije Josip Krpan je nato pozdravil delegate in goste. Kot gostje so se kongresa udeležili: predsednik Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije Miha Marinko, predsednik Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozar Vukmanović-Tempo, predsednik Republiškega sveta sindikatov LR Slovenije Stane Kavčič, podpredsednik Centralnega sveta ZSJ Mika Špiljak. Razen teh so se kongresa udeležili tudi predstavniki našega Izvršnega sveta in Izvršnih svetov ostalih republik, predstavniki raznih strokovnih združenj in družbeno-političnih organizacij.

Na kongres gradbenikov Jugoslavije so prišli tudi zastopniki sorodnih sindikalnih združenj, in sicer iz Sovjetske zveze, Finske, Italije, Francije in Vzhodne Nemčije. Med drugimi je prišel na kongres tudi sekretar Mednarodne unije sindikata gradbenih delavcev Weikkata Porkkalo.

Predsednik Ljudske skupščine LR Slovenije tovariš Miha Marinko in predsednik Republiškega sveta sindikatov Slovenije tovariš Stane Kavčič sta sprejela predstavnike sindikalnih organizacij iz tujine.

Osnova za razpravo je bil referat predsednika Centralnega odbora sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije Josipa Krpana, v katerem je nanizal naloge sindikata in naloge za nadaljnji razvoj gradbeništva. V razpravi na kongresu je sodeloval tudi predsednik Centralnega sveta ZSJ tovariš Svetozar Vukmanović-Tempo.

Pri obravnavanju bodočih nalog sindikata so udeleženci kongresa izhajali iz pomena gradbeništva za realizacijo družbenih investicij, kar je bilo upravičeno in nujno. V gradbeništvu, v

katerem dela šestina vseh zaposlenih v družbenem sektorju gospodarstva, se realizira skoraj polovica naših investicij, to pa je nad 20% narodnega dohodka. V gradbeništvu zaposleni delavci in nji-

hov sindikat imajo torej odgovorno nalogo: skrbeti, da so investicije izkoriščene pravočasno in kar najbolj racionalno. Kongres je pozitivno ocenil izpolnjevanje dosedanjih nalog na tem področju in na temelju tega izrazil prepričanje, da bo gradbeništvo že letos izpolnilo svojo petletno nalogo.

POL MILIJONA STANOVANJ V PRIHODNJEM OBDOBJU

Praksa je, da na kongresih več govorijo o tistem, kar je treba storiti, da bi v skladu s tem začrtali prihodnje naloge. Tudi to pot je bilo tako.

Gradbeništvo čaka velike naloge, je dejal referent. Ta ugotovitev je bila logičen zaključek podatkov, ki jih je našel. V zadnjem letu prihodnjega petletnega plana (1965) mora namreč gradbeništvo vgraditi 800 milijard, medtem ko naj bi znašala ta številka letos 476,3 milijarde. V prihodnjem petletnem planu bo treba zgraditi 500.000 stanovanj, torej dvainpolkrat več, kot predvideva sedanjí plan, da jih bomo sezidali do konca leta 1961.

Da bo gradbeništvo moglo izpolniti to nalogo, bodo morali tudi delavci, zaposleni v industriji gradbenega materiala, povečati proizvodnjo. Zaradi zastarelosti proizvodnje, ki je med letom neenakomerna, primanjkuje gradbenega materiala, to pa zavlačuje zidavo. Na kongresu so poudarili, da je treba v industriji gradbenega materiala čimprej rekonstruirati zastarele zmogljivosti in zgraditi nove.

Problemom gradbeništva pa so udeleženci kongresa posvetili mnogo širšo pozornost. Med pravico so poudarili, da je gradbeništvo mehanično slabo opremljeno, zato večina podjetij ne more graditi po sodobnih metodah. Zaključna dela so tako imenovano ozko grlo proizvodnje, vrednost osnovnih sredstev na delavca pa je trikrat manjša, kot znašajo potrebe. Problem zase je sklepanje pogodb. Razen tega so povedali na kongresu, da na roke dograditve in še posebej na ekonomičnost negativno vpliva tudi to, ker se za graditev objektov pogosto odločamo v naglici, brez popolnih projektov.

Pospeševanje gradbeništva, modernizacija in racionalizacija proizvodnje zahtevajo — so ugotovili na kongresu v Ljubljani — naj se zavzemajo vsi činitelji za uspešno uvedbo mehanizacije,

za razvoj specializacije in kooperacije z namenom, zagotoviti neprekinjeno graditev. Res je, da podjetja zadnje čase v čedalje večjem obsegu investirajo v razvoj lastne mehanizacije, vendar gospodarske organizacije zaradi nezadostnih skladov niso mogle izpolniti pogojev obveznega sodelovanja.

Udeleženci kongresa so menili, da je potrebna za rešitev tega problema izdatnejša pomoč komune, hkrati pa so novemu centralnemu odboru zastavili nalogo, naj se pri zveznih organih oblasti zavzema za to, da bodo sprejeti novi predpisi o obsegu sredstev, ki jih bo dobilo gradbeništvo ter da bodo zagotovljeni ugodnejši pogoji za najemanje posojil iz splošnega investicijskega sklada in možnosti za racionalno uporabo teh sredstev. Opozarjali so na boljšo uporabo notranjih rezerv, na uvedbo sodobne mehanizacije del ter prehod na pol montažni in montažni način graditve. Razen tega so opozarjali tudi na pomen specializacije in kooperacije ter poudarili, da se to mora začeti že pri projektiranju ter zajeti ne le graditelje, temveč tudi proizvajalce gradbenega materiala. Pri nakazovanju možnosti za večjo proizvodnjo delegati niso pozabili na nadaljnje uvajanje in izpopolnjevanje bolj stimulativnih oblik nagrajevanja, zviševanja produktivnosti dela ter izboljševanja vsebine in metod dela samoupravnih organov.

BOLJSI DELOVNI IN ŽIVLJENJSKI POGOJI

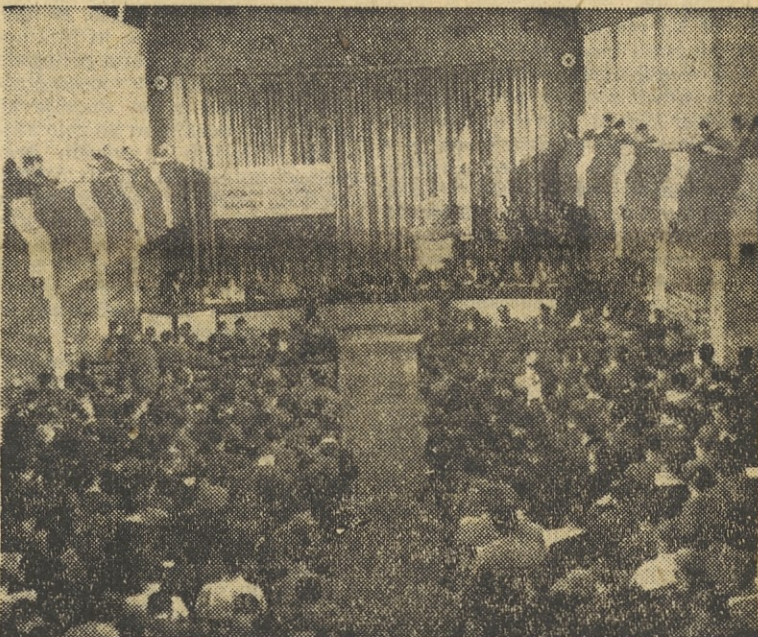
Sindikat mora močnejše vplivati tudi na uvajanje oblik izvenšolskega izobraževanja. Ker sta za nadaljnji razvoj proizvodnega procesa v vseh panogah gradbeništva značilni uvedba novih tehnoloških postopkov in boljša delitev dela, je čutili čedalje večjo potrebo po specializiranih kadrih. Resolucija Zvezne ljudske skupščine o strokovnem izobraževanju kadrov nakazuje široke možnosti za reševanje kadrovskega problema — so poudarili na kongresu — vendar pod pogojem, da postane usposabljanje delavcev predvsem skrb gospodarskih organizacij.

Posebno pozornost so posvetili udeleženci kongresa življenjskim in delovnim pogojem delavcev kot zelo pomembnemu področju dejavnosti sindikata, in sicer tudi zato, ker delo v gradbeništvu ni stalno, temveč sezonsko in traja le do zaključka določenega objekta, hkrati pa je pri tem delu veliko možnosti za poškodbe.

Gradbeni kolektivi so si precej prizadevali na primer za izboljšanje stanovanjskih razmer delavcev, bodisi z graditvijo barakov, bodisi hotelov za samce ali družinskih stanovanj. Vse to pa še ne zadostuje. Gradbena podjetja imajo skromne sklade, so v razpravi poudarili udeleženci kongresa, potem pa so našli še nekaj drugih razlogov. Vsestransko so razpravljali o njih, potem pa je kongres nakazal nekaj rešitev. Po mnenju delegatov je treba predvsem ustvariti pogoje za povečanje skladov za stanovanjsko graditev, dalje omogočiti gradbenim podjetjem, da bodo dobila kredite v sorazmerju z višino svojega prispevka. Prav tako je treba pridobiti pristojne organe za to, da bodo sredstva za pripravljajalna dela, ki so zdaj namenjena za graditev začasnih stanovanj, uporabljena za zidavo stalnih stanovanjskih objektov. Na kongresu so sprejeli še nekaj drugih sugestij, katerih osnovna misel je širša graditev naselij in objektov iz trajnega materiala.

Gostje na četrtem kongresu sindikata delavcev in uslužbencev industrije gradbenega materiala in gradbeništva Jugoslavije: tovariši Svetozar Vukmanović, Miha Marinko, Stane Kavčič in podpredsednik Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Mika Špiljak

V Festivalni dvorani je na IV. kongresu zastopalo 291 delegatov iz vseh naših republik nad 270.000 gradbenih delavcev, zaposlenih v gradbeni operativi in industriji gradbenega materiala. V teh dveh panogah je vsako leto zaposlenih več delavcev, ker je tudi obseg nalog vse večji. Tako je bilo leta 1956 zaposlenih 201.627 delavcev, leto nato 20.000 več, leta 1958 pa 263.834 delavcev in uslužbencev. Razumljivo je, da so delegati zelo tehtno razpravljali o gospodarjenju, o delavskem upravljanju in bodočih nalogah. Skupna sredstva gospodarskih organizacij gradbeništva in industrije gradbenega materiala namreč znašajo nad 108 milijard din

Gradnja stanovanj je ena izmed zelo obsežnih in izredno pomembnih nalog gradbeništva. Zato da bi lahko gradbeniki svoje naloge čimbolje opravljali, da bi sredstva za gradnjo stanovanj hitreje dotekala, predvsem pa, da bi delavci in uslužbenci sodelovali pri gradnji stanovanj z zbiranjem sredstev, je sklenil Okrajni sindikalni svet Ljubljana posvetiti temu vprašanju posebno plenarno sejo. Na sobotni plenarni seji Okrajnega sindikalnega sveta je med drugim sodeloval v razpravi tudi sekretar Okrajnega komiteja ZK Ljubljana tovariš Janez Vipotnik

V OKVIRU

Sploh nimam namena trditi, da je vse, kar je zapisano v našem listu, vselej povsem objektivno. Pač pa lahko trdim, da tisti, ki pišejo, skušajo priti čim bližje resnici. Če kdor koli ugovarja, češ stvari so drugačne, in to še napiše ter podpre z dokazi, da ni moč oporekati, smo tega lahko samo veseli. Edinole razprava, polemika o stvari koristni napredku.

Dostikrat prinesejo sestavki veliko hude krvi. Veliko je telefonskih pogovorov in sploh razburjanja, utemeljenega in ne utemeljenega, tudi pisarni odgovori pridejo v list. To si pravzaprav želimo in to nam ne povzroča skrbi. Bolj neprijetno je,

okoli sebe podcenjujejo, ker vedo, da največ, to je vse? Najbrž so prav taki. Sploh niso več pripravljeni prisluhniti drugim. Odrglali so se od ljudi in sami se trgajo iz okolice, v kateri živijo.

Vendar ne gre samo za to, da se sami onemogočajo. V čudno luč postavljajo tudi okolico, kjer delajo. Kako neki lahko ostane delavski svet brezbržen, če nekdo graja poslovanje nekakega oddelka ali celo podjetja. Kako more ustanova brezbržno z naprej zaposlovati uslužbenke, ki se mu ne zdi vredno odgovoriti na grajo, ki leti nanj in tudi na ustanovo, kjer je za poslen.

Brez odgovora

kadar ostane načet problem — brez odgovora.

Ne kaže zapisovati vseh kritik in vprašanj, ki smo jih objavili in ki so terjale odgovor (pravimo »terjale«, kajti odgovor vselej vendarle ni potreben), pa ga ni bilo, ker ga prizadeži kratko in malo niso napisali. Bralci naj prelistajo eno, dve številki, pa bo ostal pri nekaterih stvareh tako kot mi — brez odgovora.

Včasih vprašamo prizadete, kaj pravijo o zapisu. To izizvanje odgovora je strašansko neprijetna stvar, ker nikdar ne veš, kakšen odgovor te čaka na drugi strani telefonske žice. No, in če to že storimo, največkrat slišimo:

»Kdo bi se razburjal (ugovarjal, pisal t. p.), smo preživeli že hušje stvari!« (?)

Zares se sprašujemo, za kakšno ljudi gre v tem primeru. Za povsem brezdušne birokrate, ki do ljudi, kateri nekaj grajo, predlagajo, sprašujejo, sploh nimajo odnosa? Za ljudi, ki vse

Ni prav, da postajajo zastavljena vprašanja — brez odgovora, kakor tudi nismo zadovoljni, če je odgovor bledečen, slaboten, za vsako ceno opravičljiv, napisan brez poguma in objektivnosti. Tudi to nas tare. Pošljemo vprašanje našega bralca tistemu, ki zanj menimo, da o stvari največ ve. Odgovor pa skoraj nikoli ne podpre kritike, mišljenja, predloga (čeprav je ta tako očitno na mestu), marveč »opravičuje« in »osvetljuje« z neprepričljivimi dokazi. Cloveško je, da smo neradi česar koli krivi, toda potem bomo bolj veseli, če prizadeti reče — nimam odgovora.

S takim odgovorom, ki ga objavljamo včasih že zaradi ugleda ustanove, pa bralci velikokrat ostanejo spet — brez odgovora.

Le kako naj postane potem list vez med proizvajalcem in različnimi ustanovami, forumi, organizacijami, če se ne znamo pogovarjati.

MITJA ŠVAB

7 dni
v sindikatih

PLENUM OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA LJUBLJANA

Organizatorji - ne »nergaji«

Tajništvo OSS Murska Sobota je na zadnjem sestanku ugovorilo, da so sindikati uspešno opravili svoje dolžnosti ob volitvah v organe delavskega samoupravljanja.

Na sestanku so govorili tudi o volitvah v obratne delavske svete, čeprav bi jih lahko izvolili v skoraj vseh podjetjih in kmetijskih gospodarstvih, so jih doslej izvolili le v dveh podjetjih. Obenem z volitvami novih samoupravnih organov je več gospodarskih organizacij slavilo tudi desetletnico delavskega samoupravljanja.

V vseh gospodarskih organizacijah jeseniške komune so že izvolili nove delavske svete. Razen v dveh podjetjih, kjer bodo morali volitve ponoviti, so volitve povsod drugod potekle v redu. Komisija za delavsko in družbeno upravljanje pri ObSS Jesenice je že obiskala vsa podjetja, analizirala volitve v delavske svete in obravnavala vsa ostala vprašanja v zvezi z delavskim in družbenim samoupravljanjem. O poteku volitev v nove delavske svete in upravne odbore sta razpravljali tudi komisija za delavsko upravljanje pri OSS Celje in ObSS Šoštanj.

Na plenarni seji republiškega odbora sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije, ki sta se je udeležila tudi predsednik republiškega sveta Stane Kavčič in član tajništva Ivo Tavčar, so razpravljali o načelih šolske reforme in gimnazij, o vzgajanju mladine za učiteljski kader, o ocenjevanju prosvetnih delavcev, sodelovanju muzejev in knjižnic s šolami, da bi tako izboljšali pouk nekaterih predmetov; o reformi študija na univerzi, pomanjkanju učnega kadra v šolah in zadregah z učnimi prostori, o zakonskih predpisih in materialnih vprašanjih prosvetne službe.

Na razgovoru s predsedniki sindikalnih podružnic in zastopniki republiškega odbora sindikata kmetijev, so pred dnevi v Murski Soboti obravnavali nagrajevanje po učinku, ki ga je v preteklem letu že uvedla večina kmetijskih gospodarstev. Razprava je opozorila na nekatere tehnične pomanjkljivosti in nedoslednosti pri izvajanju postavljenih načel, na slabo organizacijo dela in nepoučnost kolektivov.

Na prvi seji občinskega sindikalnega sveta Postojna so sprejeli program dela ObSS in sindikalnih organizacij. Obravnavali so izpolnitev občinskega družbenega plana za prvo tromešecje letos in ugotovili, da analiza, ki jo je izdelal ObLO Postojna in o njej razpravljali zbor proizvajalcev, ni bila popolna. Temu so krive pomanjkljivosti pri vodenju evidence v gospodarskih organizacijah. Plenum je predlagal občinskemu zboru proizvajalcev, naj posreduje pri gospodarskih organizacijah, da bi le-te izboljšale evidenco službo. Razen tega je plenum priporočil občinskemu ljudskemu odboru, naj takoj predpiše pavšalne obveznosti, saj dosedanje zaračunavanje dela podjetjem velike težave.

Občni zbori občinskih sindikalnih svetov bodo vsak čas zaključeni. Pred dnevi je bil občni zbor ObSS Ormož, ki je uspel. Obravnavali so delo kmetijske nadaljevalne šole, odnose v kmetijstvu, uporabo sodobnih agrotehničnih ukrepov, nagrajevanje po delu in o sodelovanju občinskega sindikalnega sveta z zborom proizvajalcev.

OPOZORILO!

Obveščamo vse, da je postni predal Delavske enotnosti spremenjen. Nova številka poštne predala je: Delavska enotnost — p. p. št. 313-VI.

Prosimo vsakogar, ki nam piše, da spremembo p. p. upošteva, ker bo s tem olajšal delo uslužbenecem PTT in pospešil sprejem pisma ali pošiljke.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

MITJA SVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSIC SONJA, MAVER MILAN, VOLJC JANEZ, TEHNIČNI UREDNIK: JANEZ SUSTER

List izhaja v uredniški pisarni v »Radom« Narisov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2, post. pred. 313-VI, tel. uredništva 39-181 do 185, 31 555 in 11 453 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600 705/1 83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CJP — Ljudska pravica — Poština plačana v gotovini

Nenehno povečevanje stanovanjske graditve zahteva večje in večje investicije, zato smo v vlaganje za stanovanjsko graditev vključili tudi sredstva posameznikov, ki žele dobiti stanovanja. Da bi še bolj vzpodbudili svoje člane za varčevanje in vlaganje je okrajni sindikalni svet imel poseben plenem. Pobuda, da družbeno-politična organizacija aktivira svoje članstvo za stanovanjsko graditev je prav gotovo zelo pozitivna in koristna. Prav bi bilo, da bi tudi druge posamezniki to pobudo.

Razen sklepa, da naj bodo sindikalne organizacije pobudnik zbiranja sredstev posameznikov v podjetjih so na plenumu še priporočili, da naj sindikat še bolj sodeluje pri upravljanju občinskih skladov za stanovanjsko graditev in da morajo podružnice po kolektivih zasnovati še širšo akcijo pojasnjevanja problemov stanovanjske graditve in popularizirati najboljšo pot, da dobi posameznik stanovanje — pot varčevanja in vlaganja svojega denarja.

Stanovanjska reforma je vnesla popolnoma nove elemente v urejanje stanovanjske stiske. Najpomembnejši element je gotovo nova vloga posameznika-prosilca za stanovanje, ki je deloma sam postal investitor svojega stanovanja. Široka akcija za varčevanje, zbiranje in vlaganje sredstev posameznikov, ki dobe stanovanje glede na višino vloženih sredstev, je dala precejšnje uspehe. Pri nekaterih ljudeh pa je prvotno navdušenje uplahlilo. Ni bilo pravih organizatorjev, ki bi s pomočjo sredstev podjetja pritegnili kar največ sredstev posameznikov, v podjetjih so dodeljevali pomoč posameznikom po zelo različnih kriterijih in včasih brez presoje potreb in upravičenosti prosilca; prosilec-vlagatelj pa je bil večkrat tudi v dvomih kje, kdaj in kako stanovanje bo dobil. Našim proizvajalcem se je še vedno premalo pojasnjevalo kako je moč danes priti najhitreje do novega stanovanja.

Sindikalne podružnice so bile doslej vse preveč — le grobo povedano — »nergaji« pri urejanju stanovanjskih problemov, ne pa organizator uspešnejšega odpravljanja stiske. Ponekod so sicer organizirali stanovanjske zadruge, toda sindikat je tudi tu težil predvsem za tem, da dobi zadrugi kar največ sredstev od podjetja in občinskega sklada za stanovanjsko graditev, ne pa da bi med svojimi člani vzpodbujali varčevanje in vlaganje lastnih sredstev.

Ce pa hočemo odstraniti pomanjkljivosti in še bolj pospešiti stanovanjsko graditev, morajo naše sindikalne organizacije odigrati povsem drugo vlogo.

Sindikat v podjetju mora biti pobudnik organiziranja internega varčevanja in vlaganja denarja proizvajalcev v stanovanjsko graditev. Mora težiti, da dobi pomočla probleme, ki bi jih morala

od podjetja predvsem tisti, ki je tudi sam voljan prispevati kar največ. Podružnica mora doseči, da bodo vse naše gospodarske organizacije napravile interni načrt za dodelitev pomoči in organizirale vlaganje neposredno pri podjetjih. Same se seveda ne smejo spremeniti v hranilnico, v zavod za stanovanjsko graditev v podjetju, morajo pa biti pobudnik, organizator in usmerjevalec zbiranja sredstev.

Tudi za dodelitev pomoči podjetja bi moralo veljati načelo: kdor sam več prispeva, dobi več tudi od podjetja. V podjetjih bi bilo koristno napraviti prioriteten razvrstitev prosilcev glede na obseg vlaganja lastnih sredstev.

Ker pa je ljudem z manjšimi prejemki težko držati korak s tistimi, ki imajo večje prejemke, nekateri predlagajo, da bi se pri razvrščanju in dodeljevanju pomoči upošteval tudi socialni moment. Kaže, da bi bil še najbolj umesten sistem odstotka od prejemkov. Če bi na primer trije, ki imajo sicer različne prejemke, vlagali pri podjetju vsak po 10% svojih dohodkov bi bili pri dodelitvi pomoči podjetja enakovredni čeprav bi recimo nekdo absolutno vložil dvakrat več sredstev kot drugi. Dokončno pa bi seveda odločil o tem DS, ki bi upošteval tudi koristnost posameznika za podjetje.

Razločevanje naj opravi zavod za stanovanjsko graditev, ki mora poslovati po gospodarskih načelih in upoštevati najprej tiste, ki s svojimi sredstvi najbolj oplojijo celotni sklad sredstev za stanovanjsko graditev.

Drugeče bo seveda v industrijskih središčih, kjer zavoda za stanovanjsko graditev nimajo. Tam bi morale sindikalne organizacije pospeševati predvsem zadržno graditev. Zal ponekod še vedno razpravljajo o tem ali je zadržno graditev umestna ali ne, čeprav sta teorija in praksa pokazali, da je pravilno usmerjena zadržno graditev uspešen način urejanja stanovanjske stiske in da se tudi ljudje zelo ogrevajo zanjo, pa čeprav bi zadruga gradila blok (anketa je pokazala, da je 88% interesentov za zadržno gradnjo pripravljeno graditi in živeti v bloku).

Ob vsem pa se je treba zavdati zlasti tega: proizvajalcu — vlagatelju je treba dati jasno perspektivo in izpolnjevati vse dane obljube. Vlagatelj mora točno vedeti, kako se s svojim vlaganjem približuje stanovanju, kje in kakšno bo to stanovanje, kdaj bo dograjeno in drugo. Tudi zoževanje fronte graditve — kakor je zdaj primer v Ljubljani — ne sme načelno vplivati na graditev stanovanj tistim, ki so deloma sami investitorji.

Graditev mestnega središča v Ljubljani je prav gotovo pomembna in aktualna stvar. Nekateri pravijo, da predvsem zato, da se urbanistično uredi. Ker bo treba nekatera gradbišča v Ljubljani ukiniti, naj bi zato predvsem tista na periferiji.

Naše potrebe narekujejo, da ne gledamo le na urbanizem, temveč koliko je določena graditev za vso družbo potrebna, koristna in ekonomsko utemeljena

A. ČEBULJ

ZAPISEK PO OBČNEM ZBORU OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA IZOLA

FLUKTUACIJE SO KRIVI KOLEKTIVI SAMI

Poročila na občnih zbiorih morajo biti temeljita, vendar pa ne preobsežna in drobnjarska. Kopica manj pomembnega lahko zamageli bistvene stvari, poslušalec se v gozdu vsega mogočega ne znajde, zato opusti vsako globlje presojanje tistega, kar bi poročilo moralo predvsem podati: oceno poglavitnih prizadevanj organizacije.

Tako nekako se je zgodilo na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta Izola. Reči moram, da je bilo sicer poročilo skrbno sestavljeno, toda za poročanje preobsežno in prenatrpano z drobnjarijami (izpolnjevanje svetnega plana, zahtevanje upraviteljev in predstav Svobode, podoben opis, do katere faze je posamezna stanovanjska zgradba v Izoli dograjena itd.). Poplava števil, odstotkov in statističnih podatkov je pravzaprav zamagljala probleme, ki bi jih morala

osvetliti, zlasti še, ker za nekatere številke ni bilo pojasnjeno, kako so nastale in kaj predstavljajo (na primer procentni prikaz gibanja nagrajevanja).

Poročilo je kritiziralo kolektive, češ da imajo ti na raznih zbiorih in sestankih preobsežno ter dolgovozna poročila iz samih suhih števil in v zamotanih kombinacijah. Zal bi moral kritik najprej sam sebi posvetiti to kritiko.

Naj bo to dobro namerno opozorilo za prihodnje (in tudi za druge svete, kajti podobne slabosti so bile tudi drugod).

ZAKAJ BEZIJO?

Prav gotovo pa je razprava odtehtala slabosti poročila. Med vsemi problemi, o katerih so govorili je bil verjetno najznačilnejši problem fluktuacije delovne sile v občini. Prehajanje za-

poslenih iz podjetja v podjetje je za mnoge kolektive problem številka ena. Na občnem zboru so ga skušali temeljito analizirati, mu poiskati vzroke in pokazati možnosti za njegovo odstranitev.

Menili so, da delavci zlasti beže s težjih delovnih mest. Res je, da si vsakdo želi lažje delo, toda če je za težje delo dobro plačan, ga prav tako rad opravlja. V tistih podjetjih, kjer delavci uhajajo drugam zaradi težjega dela gotovo nimajo učinkovitega nagrajevanja, zato si je kolektiv sam kriv svojih težav.

V drugo skupino vzrokov fluktuacije sodijo slabi odnosi. Tam, kjer delavec nima korajže svobodno povedati svojega mnenja, tam kjer mojster »šikanira« delavce, tam kjer se kolektiv ne upa zahtevati, da se uvede nagrajevanje na vseh delovnih mestih (tudi za direktorja in upravo), tam je seveda tudi fluktuacija večja. Prav pri odpravi teh slabosti pa bi morale sindikalne organizacije odigrati odločilno vlogo. Sindikalna podružnica mora biti zelo občutljiva za vse pojave negativnih osebnih odnosov in nezakonitega prilščanja pravic. Fluktuacija zaradi slabih odnosov ne povzroča samo gospodarske škode, temveč tudi politično in družbeno ter neposredno razjeda sindikalno organizacijo.

Omenili so še več drugih vzrokov fluktuacije: slaba zaščita na delovnem mestu, slabe stanovanjske razmere, pomanjkanje družbene prehrane in organizirane odločnice.

Razen tega pa imajo tudi fluktuacijo v občinskem merilu, prelivanje delovne sile iz mesta in v mesto. O vzrokih za tovrstno fluktuacijo v Izoli sicer niso neposredno govorili, so jih pa posredno nakazali: recimo pomanjkanje servisnih služb (predlagali so zgraditev posebnega paviljona za te službe), pomanjkanje obrti (v mestu s toliko zaposlenimi ženskami nimajo niti enega šiviljskega obrata), pomanjkanje stanovanj — skratka kopice predvsem komunalnih težav.

Fluktuacija povzroča veliko gospodarsko škodo. Toda podjetju mora biti jasno, da bo delavec odšel, če bosta nagrajevanje in skrb za človeka slaba, če bodo odnosi slabi. Odšel bo in se zaposlil v boljše urejenem

kakor je to za sindikalno podružnico gradbenega podjetja velik uspeh.

Ko gledamo uspehe, pa čestokrat pozabimo, da so le-ti mnogokrat posledica predvsem prizadevanj in vztrajnosti enega samega človeka. V izolskem »Gradbeniku« je bil duša sindikalne organizacije IVAN ŠKERJANC. On je bil tisti, ki je spravil organizacijo k življenju in jo do letos vodil od uspeha do uspeha. Pa ne samo to. Bil je vrsto let član plenuma in predsedstva ObSS Izola, nekaj časa pa tudi njegov predsednik. V pripravah na letošnji občni zbor občinskega sindikalnega sveta so računali, da bo tudi tokrat prišel Škerjanc v plenem. Pa ni. Lepo se je zahvalili za zaupanje in menili, da je v svoji dolgoletni dejavnosti ko sindikalni delavec prav gotovo vzgojil nekaj mladih, ki bodo z uspehom zasedli njegovo mesto. »Seveda bom še vnaprej z zanimanjem sledil, pa tudi z veseljem pomagal sindikalni organizaciji, vedno pa počasi nadomestijo,« je zaključil.

Običajno pismo o lindeh takrat, ko prevzemajo nove dolžnosti, le redkokdaj pa se spomnimo tistih starejših, ki na svoje mesto postavljajo mlajše. In prav zato smo napisali ta kratek zapisek o Ivanu Škerjancu, ki je bil doslej gotovo najbolj delovni sindikalni organizator v Izoli let in let, pa je zdaj spričo svoje opravičene dela postavil na svoje mesto mlajše, ki bodo lahko na temelju tega, kar je naredil on, še z večjimi uspehi vodili delo naše organizacije.

Naj za zaključek še povemo, da je bil Ivan rojen pred 52 leti v Bazovici, da je imel trdo mladost in da se je že zgodaj priključil naprednim nacionalnim in socialistnim gibanjem. Dolgo let je bil član kulturnih društev »Zarja« in »Lipa« (bil je tudi predsednik), za se je našel kmalu priključil preganjati. Pribežal je v Jugoslavijo, od koder so ga izgnali, se za nekaj let naselil v Franciji, od koder je bil spet pregnan v domovino. Nemški okupator ga je kot zaveznika Slovenca in zaveznika borca za delavske pravice zavrli in poslal v koncentracijsko taborišče Mauthausen.

zasluga sindikalne podružnice. Stalna metoda dela sindikata so občasni sestanki po gradbiščih, kjer razpravljajo o gospodarskih, o delovnih pogojih, o odnosih in o vsem, kar teži člane sindikata. Na te sestanke pride po zadolžitvi sindikalne podružnice direktor ali kdo drug izmed vodilnih uslužbenecv podjetja. Člani čutijo vpliv svoje organizacije, vedo za njena prizadevanja in sodelujejo. Vse-

ZIVLJENJE IN DELO MANJSIH SINDIKALNIH PODRUZNIC

Prvič samostojno

Kolektiva trgovskega podjetja »Jadranka« in »Pivopromet« v Izoli sta imela do letos skupno sindikalno podružnico. Ta v bistvu ni delala drugega, kakor pobirala članarino in kdaj pa kdaj organizirala skupno proslavo praznikov. Oba kolektiva sta sklenila, da si organizirata vsak svojo sindikalno podružnico, ki naj bi močnejše vplivala na življenje in delo članov.

V »Jadranci« spočetka ni bilo kaj dosti drugače kot pred osamosvojitvijo. Pravega sindikalnega dela ni bilo. Sestanki sindikata in delavskega sveta so bili skupni. Razumljivo je, da potem o dosedanjem delu sindikalne podružnice ne moremo kdo ve kaj povedati. Ljudje pa so čutili, da mora sindikat živeti samostojno, da so stvari, ki jih pravzaprav mora sindikat po svoje urejati, zavzemati svoja stališča. Prav zato kaže, da bo v prihodnje dru-

gla. Mladi predsednik te sindikalne podružnice tovariš Jurca, ki smo ga srečali med vrečami, škatali, zavrtki in konzervami v eni iz-

med prodajal »Jadranke«, je zavzeto govoril, o čem vsem se bodo pomenili že na prvem samostojnem sestanku izvršnega odbora.

Uprava podjetja je sestavila temeljne teze za nagrajevanje, oziroma bolje rečeno, za delitev dobička. Po posebnem ključu naj bi določili kvoto dobička za vsako poslovalnico, višina prejemka posameznika pa naj bi se ravnala po delovni dobi. Konkretno nekako takole: za štiri leta službe dobi zaposleni za 3 odstotke večji prejemek od svoje tarifne postavke.

Sindikat ima upravičeno nekaj tehničnih pripomb zoper takšen način »nagrajevanja«. Kaže, da bodo poiskali boljše metode ugotavljanja dobička in boljše merila razdeljevanja.

Ce so si že za prvi samostojni sestanek zadali takšno pomembno nalogo kot je ureditev spodbudnega nagrajevanja, potem lahko brez kolebanja zaključimo, da bo sindikalna organizacija v izolski »Jadranci« uspešno zaorala ledino.

A. Č.

A. Č.

ODLOČEN PRVI KORAK

V torek je novi delavski svet v tovarni motornih vozil »Tomos« v Kopru prevzel tovarno v upravljanje. Točneje, 1. julija bo stvar urejena tudi pravno in prenehalo bo obdobje, ko je bilo podjetje v gradnji in so imeli samoupravni organi le posvetovalne pravice. Prva seja delavskega sveta kaže, da se le-ta zaveda, da ne prevzema le določenih pravic, marveč tudi dolžnosti in odgovornost za to, da bo delo v dveletni mandatni dobi dobro opravljeno. Ob tem dogodku, ki ga bo 1. julija proslavil še ves kolektiv, je novi delavski svet poslal brzojavko predsedniku Titu ter v njej zagotavlja, da se zaveda, kakšne naloge čakajo samoupravni organ.

Sicer so konstituiranja novih delavskih svetov običajno kaj kratke seje. Nekaj glasovanj, ki so bolj ali manj mehanična, pa je stvar opravljena. Tokrat je sicer šlo tudi za primopredajo in je direktor podjetja predal gospodarjenje z vsemi osnovnimi in obratnimi sredstvi kolektivu, vendar se ni trajala pozno v noč samo zaradi primopredaje, marveč tudi zaradi konstituiranja samega. Vse od temeljite razprave, koga naj bo predsednik delavskega sveta z volitvami, kjer je bilo treba šteti posamezne glasove, pa do volitve komisij in novega upravnega odbora, smo bili priče kritične presoje, kdo bo boljši, razsodnejši upravljevec. Konstruktivni predlogi članov so vplivali tako na boljši sestav posameznih komisij kakor tudi na smotnejšo razdelitev področij, za katera odgovarjajo.

Razprave za sestavo komisije za delovne odnose je pravilno in rekli bi, pravočasno opozorila, da mora biti v tej komisiji več članov delavskega sveta in ne le en sam, kot je v imenu političnih organizacij predlagal član predstavniškega sekretariata ZK. Ta komisija namreč dokončno odloča o nastavitvah, odpuštil in še mnogo drugih odgovornih stvarih s področja delovnih odnosov. To je komisija, ki ima lahko velik vpliv na sproščene in demokratične odnose v kolektivu samem. Zato je prav, če je v njej, so rekli, čimveč članov delavskega sveta. To zagotavlja najbolj neposredni vpliv samoupravnega organa na politiko delovnih odnosov, ki so že sami po sebi najbolj občutljivi področje delovanja, ki je postalo neposredna pravica kolektiva. Po taki temeljiti razpravi so namesto enega samega člana delavskega sveta vključili vanjo več predstavnikov tega organa in gotovo je taka odločitev pametna.

Še preden je predlagatelj končal s predlaganjem komisij za tarife, premije in komisije za norme, so se že dvigale roke tistih, ki bi radi razpravljali. Prav zavzeto so dokazovali, da je to, namreč volitev treh komisij, sedaj, ko uveljavljamo nagrajevanje po delu, nesmiselno. Nesmiselno zaradi tega, ker tarife, premije in norme ne morejo biti nič drugega kot instrumenti kompleksnega nagrajevanja po delovnem uspehu. Zakaj naj bi raz-

pravljala posebna komisija o premijah, če morajo biti te odvisne od poslovnega uspeha in zato povezane z vsemi ostalimi instrumenti nagrajevanja. Zakaj naj bi zopet druga komisija razpravljala o osebnem ocenjevanju, ki se je že tako preživelo in ga bo treba odpraviti. Razprava o tem, ali naj bi imeli eno ali tri komisije, je obenem prinesla tudi razpravo o delu za uveljavljanje smotrnega nagrajevanja sploh.

Sedem komisij so izvolili in še upravni odbor, pa so porabili za to več časa kot marsikje za ves dnevni red, ki ima celo vrsto točk. To ni očitke. Narobe! Delavski svet je že na prvi seji opozoril, da bo odločal premišljeno. Če bodo člani vselej razpravljali tako, se bo delavski svet gotovo uveljavil in tudi dohitel tiste, ki prav sedaj slave deset let samostojnega gospodarjenja v podjetju. Zdi se, da se v »Tomos« vključujejo v samopravo vse izkušnje, ki so jih v tem pogledu prešli drugi kolektivi.

Direktor je zatem seznanil kolektiv s podatki o podjetju, ki ga bodo upravljali. Za velike vsohte gre in tako bo velika tudi odgovornost. Se obsežnejši so načrti, saj menijo, da bo »Tomos« po nekaj letih izdelal že po sto tisoč vozil na leto. Ne le motorjev, pač pa tudi avtomobilov. Stevilke so neverjetno velike, četudi upoštevamo, da so lani naredili že 18 tisoč 600 motorjev in da jih bodo letos poslali na trg doma in na tujem še enkrat toliko. Delavski svet je seznanjen z vsemi: z vloženimi sredstvi, ki jih je dala družba za dograditve tovarne (3,9 milijarde din), z dejstvom, da se bo treba boriti za izvoz, ker bodo samo tako pridobljene devize omogočale od 1. julija naprej tudi uvoz, s problemi, ki jih imajo s kooperanti, z dejstvom, da so zaloge prevelike in da jih bo treba zmanjšati. To velja tudi za nedokončano proizvodnjo. Skratka, vse vedo.

Morda bo zelo koristno, če bo delavski svet to primopredajo dopolnil in na eni prvih sej razpravljaj še o drugih nalogah, za katere tokrat ni bilo časa. Tu mislimo na nagrajevanje, na razpravo o vloži delavskega sveta pri utrjevanju socialističnih odnosov v kolektivu. Skratka, razpravljaj naj bi tudi o tistem, na kar jih je opozoril 14. junija lanske leto predsednik Tito, ko so

začeli v tovarni s serijsko proizvodnjo. Takrat je dejal, da so uspehi odvisni od tega, kakšni so odnosi znotraj podjetja. Zadovoljstvo v kolektivu je odvisno od medsebojnih odnosov med vodilnimi ljudmi in delavci pri strojih. Če je med njimi pravilno razumevanje in če se pravilno rešujejo vprašanja nagrajevanja po zaslugah in če se pravilno pojmuje materialna zainteresiranost vsakega človeka, se na osnovi te materialne zainteresiranosti tudi s polnimi koraki napreduje. To je stimulacija za nadaljnji razvoj Tomosa.

M. S.

Koprsčina je z izgradnjo tovarne Tomos pridobila v svojem gospodarskem pomenu. Pri proizvodnji motornih koles, ki se je v zadnjem času povečala približno za trikrat, ima TOMOS pomemben delež. V tej tovarni so popestrili izbiro proizvodov, obetajo, da bo proizvodnja ob letu osorej še veliko večja in da bodo poslali na trg še nekatere nove proizvode. (Motiv iz tovarne Tomos, foto: M. Sparovec)

DECENTRALIZACIJA SAMO DO PODJETJA?

Deseto obletnico uspešnega delovanja organov delavskega samoupravljanja naši delovni ljudje praznujejo na dva načina. Svečane seje delavskih svetov, pogovori z delavci o uspehih zadnjih desetih let, proslave, zborovanja in društvene manifestacije predstavljajo del praznovanja. Drugi del pa je posvečen zbiranju mišljenj izdelave praktičnih rešitev, kako v naslednjem obdobju delavsko samoupravljanje naprej razvijati in doseči, da bi sleherni proizvajalec sodeloval v upravljanju svojega podjetja. Razgovori v političnih aktivih v podjetju, zbiranje mišljenj o delavskem samoupravljanju prek anket med delavci, razvijanje in krepitev obratnih delavskih svetov in mnoge druge oblike pomenijo velik napredek za nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja ob njegovem jubileju.

Proizvajalci Litostroja so letos volili razen delavskih svetov podjetja tudi delavske svete ekonomskih enot. Mnogo razpravljajo o tem, kako najbolj primerno razmejiti pravice in dolžnosti posameznih organov upravljanja. V »Telekomunikacijah« so že doslej imeli v obratih, ki so teritorialno ločeni od matičnega podjetja, obratne delavske svete. V letošnjem letu pripravljajo vse potrebno, da bodo šli korak dalje in zagotovili, da bodo postopoma v podjetju vsi zaposleni vključeni v organe delavskega samoupravljanja. Obrati Industrije za elektrovezve v Ljubljani imajo prav tako obratne delavske svete, toda imajo premalo poguma pri prenašanju materialne osnove na te organe. Tudi v podjetju Elektroproenos so ustanovili obratne delavske svete, kljub temu da jim doslej še niso določili potrebne materialne osnove, kar preprečujejo neurejeni ekonomski odnosi v elektrogospodarstvu. Distribucijsko podjetje Ljubljana-okolica je pred dnevi prav tako izvolilo obratne delavske svete. V Tovarni avtomobilov v Mariboru, Metalni, Tovarni

emajlirane posode v Celju in v drugih podjetjih so prav tako mnogo storili, da bi čimbolj razvili sistem delavskega upravljanja v svojih podjetjih. Obratni delavski sveti se v zadnjem času močno razvijajo, praktični primeri navedenih podjetij pa dokazujejo, da tudi pri oblikovanju obratnih delavskih svetov niso sprejemljive nobene šablone. V letošnjem letu 51 podjetij kovinskih in elektroindustrije predvideva uvajanje obračuna stroškov prek ekonomskih enot in na tem zasnovan način nagrajevanja. Realno postavljene ekonomske enote predstavljajo osnovno materialno osnovo novim oblikam delavskega samoupravljanja. Dosežena praksa je pokazala, da ni nobene osnove, da bi ustanavljali obratne delavske svete brez primerne materialne osnove. Ker v mnogih podjetjih doslej ta materialna osnova še ni bila določena in oblikovana, so tudi obratni delavski sveti zlasti v primerih, ko so bili sestavljeni le iz članov delavskega sveta podjetja, kazali malo interesa za obravnavanje in reševanje praktičnih

proizvodnih problemov. O dosežanju delu obratnih delavskih svetov in njihovi bodoči aktivnosti je bilo govora na posvetovalni v Republiškem odboru sindikata kovinarjev, kjer so bili obravnavani nekateri problemi in ovire.

V nekaterih podjetjih se pri razpravah o uvajanju ekonomskih enot in formiranju obratnih delavskih svetov v njih pojavlja neupravičena bojazen pri prenašanju pravic in dolžnosti na organe v ekonomskih enotah, obratnih in podobno. Nekateri namreč menijo, da se je treba boriti za prenašanje pristojnosti do podjetja, znotraj podjetja pa se po njihovem mnenju ne more ničesar postaviti na nižje osnove — bližje proizvajalcu in upravljavcu. Praktični primeri v nekaterih podjetjih kažejo, da moramo tudi znotraj gospodarske organizacije iskati rešitve, ki bodo ekonomske probleme približale proizvajalcu in mu omogočile uspešno sodelovanje v urejanju problemov svojega podjetja. Plan gospodarske organizacije, sprejet prek ekonomskih enot oziroma obratnih delavskih svetov, je osnova za samostojno gospodarjenje posameznih ekonomsko samostojnih enot. Pri obratnih delavskih svetih nekatera podjetja predvidevajo oblikovanje samostojnih skladov, omogočajo udeležbo obrata oziroma ekonomske enote pri njenem uspehu in podobno. Vsa takšna in podobna prizadevanja, kjer v obstoječih pogojih čimveč samostojnosti prenašajo na obratne delavske svete, so proizvajalci sprejeli s polno odgovornostjo.

Obstoji delna razlika med obratnimi DS v podjetjih, ki imajo obrate teritorialno ločene in med tistimi, kjer znotraj podjetja ustanavljajo obratne delavske svete. V »Telekomunikacijah« je

praksa zahtevala ustanovitev upravnih odborov tudi pri obratnih delavskih svetih. Brez njih je v takih pogojih delo skoraj nemogoče, ker bi se sicer ODS spremljal tudi v izvršilni organ in bi moral razpravljati o vsaki malenkosti, ali pa bi vodja takega obrata imel mnogo večje pravice. Po vsej verjetnosti je nesprejemljiva tudi zamisel, po kateri naj bi upravni odbor podjetja povezoval vse delavske svete ekonomskih enot ali opravljal izvršilne posle za obratne delavske svete določenega obrata. Nekatera podjetja, ki imajo svoje obrate v drugih predelih Slovenije izražajo bojazen pri dajanju določenih pravic z utemeljitvijo, da bodo potem težili k osamosvojitvi, ne da bi se uredile medsebojne obveznosti. Pri tem je nujno najprej ugotoviti da obrati določenih podjetij izražajo težnjo po osamosvojitvi samo v primerih, ko z matičnim podjetjem nimajo urejenih ekonomskih odnosov. Čim bolj uspešno bodo podjetja uredila svoje odnose z obrati (samostojni obratni proizvodnje, formiranje lastnih sredstev in skladov, urejanje samostojne politike nagrajevanja itd.) tem manj bo težej po odcepitvi. Zato je treba pri dajanju investicijskih sredstev in v drugih primerih stvari urediti tako, da obratu v nobenem primeru ni okrnjena njegova samostojnost in mora točno vedeti, kakšne so njegove obveznosti.

Mnogo različnih rešitev je tudi pri sestavi obratnih delavskih svetov. So primeri, ko je bil nekdo hkrati član obratnega in centralnega delavskega sveta in tudi član obratnega in osrednjega upravnega odbora podjetja. Namesto štirih je to delo opravljal samo eden, kar seveda ni v skladu z našimi težnjami, da v upravljanje vključimo čimveč proizvajalcev. Nejasno je tudi, kaj storiti, ko imamo v okviru enega obrata, ki je teritorialno ločen, tri ekonomske enote z obratnimi delavskimi sveti: kdo naj jih povezuje v okviru obrata, zastopa v odnosu do komunne in podobno. Na mnoga nejasna vprašanja po dala svoj odgovor praksa, saj se mnoga podjetja prizadevajo najti kar najprimernejše rešitve.

Ponekod zelo pogumno iščejo realne možnosti in oblike, da bi obratni delavski svet sestavljali vsi zaposleni, pa čeprav to število presega 30, kot je predvideno za delavske svete. V takih primerih se mnogi vprašujejo, ali bo v tako oblikovanem sistemu upravljanja ostalo še kaj za dejavnost sindikalne podružnice. Taka bojazen je povsem neupravičena, saj pred sindikalno organizacijo stojijo iste dolžnosti, le metode in oblike njenega dela je treba prilagoditi ekonomski enoti in sistemu upravljanja v njej. Prav od sindikalne organizacije je v veliki meri odvisno, kako bo delal obratni delavski svet, kakšna stališča bo zavzemal in podobno.

Rezultati, ki so bili že doslej doseženi pri oblikovanju in nadaljnjem razvijanju delavskega samoupravljanja, so zelo pomembni. Napravljeno so krepki koraki naprej predvsem tam, kjer so delavci lahko razložili svoje poglede in mišljenja, stvari pa ostajajo na pol poti povsod tam, kjer se razpravljala le v ozkem krogu vodilnih ljudi. Pogoj za uspešno oblikovanje obratnih delavskih svetov in njihove materialne osnove je predvsem v tem, da vsi proizvajalci sodelujejo in odločajo o bodočem razvoju delavskega samoupravljanja v svojem podjetju.

A. Č.

M. R.

PLENUM RO SINDIKATA PROMETNIH DELAVCEV

Ne čakajmo na zakon

Na jugoslovanskih železnica se že dalj časa pripravljamo na uvedbo nove organizacije poslovanja. Cilj teh sprememb je izboljšati materialni položaj jugoslovanskih železnic, ustvariti močnejše ekonomske temelje za delo organov samoupravljanja in postaviti pogoje za večje materialno zanimanje železničarjev za poslovanje njihovih kolektivov.

Sprejet je osnutek novega zakona o železnici, ki ga bo Zvezna skupščina verjetno potrdila jeseni, do tedaj pa bodo po kolektivih in organizacijah o njem še vedno razpravljali.

O vseh problemih organizacije železnic so razpravljali tudi na torkovem plenumu Republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvez.

Med pomembnejšimi določili, ki jih bo prinesel novi zakon, bo določilo o združitvi direktij in železniških transportnih podjetij (in s tem ukinitev dosedanje dvo- tistosti) ter ustanovitve novih transportnih obratov. Po predvidenju bomo imeli na območju sedanje ljubljanske direktije pet transportnih obratov: v Ljubljani, Novi Gorici, Postojni, Novem mestu in Mariboru. Vsak transportni obrat bo v bistvu podjetje in bo imel več enot in sekcij. Na plenumu so se strinjali s tem, da bi se ljubljanska direktija in železniško transportno podjetje združili. Ta združitev bi bila za zdaj le dejanska, ne pa formalna. Z njo bi napravili prvi korak k reorganizaciji in dali možnost, da se stvar razvija postopoma in ta-

ko, da bo do uveljavitve zakona — to je do 1. januarja 1. 1961 — proces v prvi stopnji že zaključen. Nekateri so tudi menili, da bi v krajih, kjer bi bili sedeži novih transportnih obratov, ustanovili posebne koordinacijske oziroma akcijske odbore, ki bi pripravljali vse potrebno za začetek delovanja novega organizacijskega sistema: pripravljali bi pravilnike in sheme, urejali konkretne probleme, aktivirali kolektive in izvajali široko akcijo pojasnjevanja ter vključevanja vseh zaposlenih v spreminjanje poslovanja jugoslovanskih železnic.

Plenum je podprl težnje Centralnega odbora sindikata delavcev prometa in zvez, ki predlaga, da ne bi čakali na novi zakon, ampak da bi se že zdaj skušali

približevati novim oblikam, tako da bi dočakali zakon že z dokaj zgrajeno organizacijo. Zvezni izvršni svet naj bi za to iz sedanjih uredbe o poslovanju železnic odstranil vsa tista določila, ki preprečujejo decentralizacijo in še večjo demokratizacijo ter ekonomizacijo na železnica — skratka, da bi uredbo prilagodil prehajanju na novo.

Z novo organizacijo se predvideva precejšnja decentralizacija ekonomskih funkcij, kar bo posebej ugodno vplivalo na aktivnost delavskih svetov. Decentralizacija naj bi šla v dveh smereh. Najprej naj bi se prenesle ekonomske in upravne funkcije z upravnega odbora generalne direktije JŽ in njenega aparata na delavske svete železniških transportnih podjetij (samostojnost v razpravljanju z investicijskimi sredstvi, s sredstvi za vzdrževanje in zameno, samostojnost v ustvarjanju in razporejanju skladov in razpolaganju z osnovnimi sredstvi, samostojnost pri sprejemanju planov itd.). Druga decentralizacija pa naj bi potekala v samih podjetjih s prenašanjem nekaterih samoupravnih funkcij na enote in sekcije.

Posebno vprašanje pri decentralizaciji pa predstavlja problem delitve dohodka (tako v okviru celotnih jugoslovanskih železnic kakor tudi posameznih podjetij, enot in sekcij. Če to ne bo uspeš-

no urejeno, reorganizacija ne bo imela pravega učinka, so menili na plenumu, kajti zakon daje le okvirne smernice, konkretne instrumente pa bo treba še poiskati.

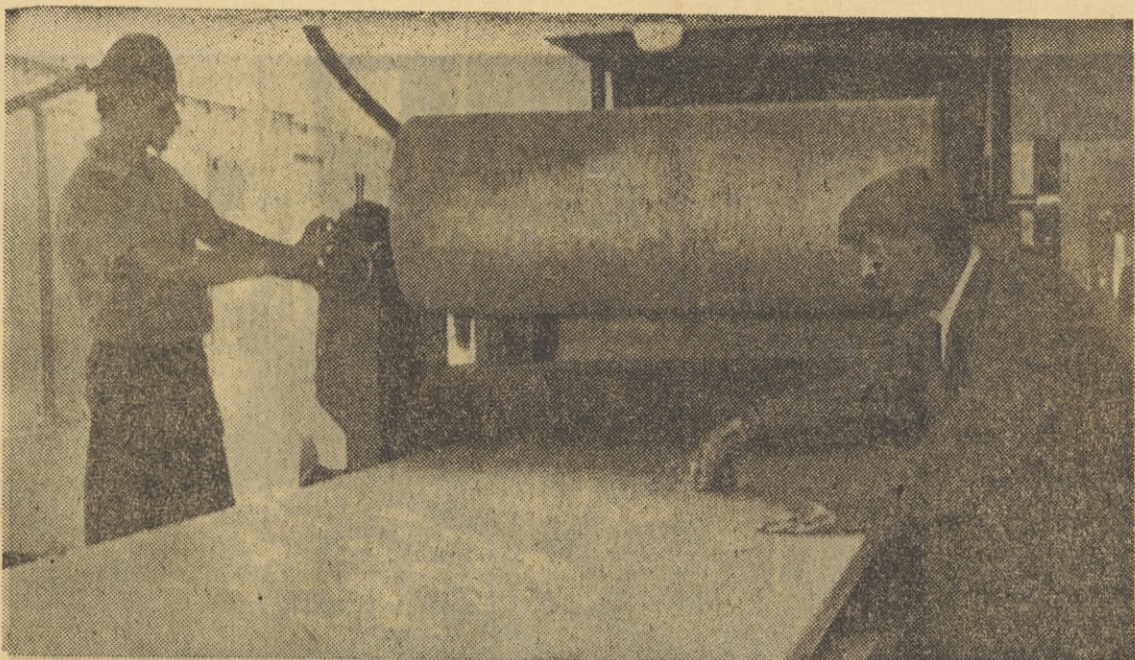
V Sloveniji smo začeli z navedeno analizo ekonomičnosti železniškega omrežja in z ugotavljanjem stroškov za posamezni vlak (skupino vlakov) ter posamezno progo. To ugotavljanje naj bi dalo temelje za določbe o delitvi dohodka kakor tudi za delitve osebnega dohodka, oziroma za nagrajevanje. K tej akciji bodo pritegnili številne gospodarske in druge strokovne delavce, da pa bi izdelali kar najboljši način ugotavljanja dohodka, delitve dohodka in kompleksnega ter individualnega nagrajevanja. Tudi z nagradami iz sklada Borisa Kidriča bodo skušali še bolj spodbuditi posameznike, da izdelajo nadročneje načrte.

Po novem zakonu bo imela generalna direktija jugoslovanskih železnic (ki bo dobila organ družbenega upravljanja) še vedno nekatere pomembnejše pristojnosti. Republiški sindikat prometnih delavcev je menil, da ima direktija preveč teh pristojnosti (ne potrebno je recimo, da ima le generalni direktor pravico odobravati komercialne popuste ter da sme le generalna direktija izdelovati programe in študije za razvoj železnice). Kaže, da bodo te pripombe že upoštevane v novem zakonu, oziroma da bo za-

kon omogočil, da se postopoma uresničujejo.

Eden izmed pglavitnih problemov pri reorganizaciji železnic je tudi ureditev prevoznih tarif. Prizadevati si bomo morali, da bodo postale tarife čimbolj ekonomske, kajti le tako bomo prišli do večje možnosti moderniziranja železnic. Plenum je podprl načelo, naj bi bila tudi glede tarif za lokalni promet na svojem območju podjetja povsem samostojna (tako da bi lahko sama dajala lokalni komercialni popust). To bi zlasti ugodno vplivalo na razvoj tranzitnega prometa in na povečanje prevoza večjih količin cenejšega materiala.

Ob zaključku velja omeniti, da je plenum priporočil široko akcijo seznanjanja vseh zaposlenih z načeli novega upravljanja in gospodarjenja na železnici, ne samo zato, da bi ljudje vedeli, za kaj gre, temveč predvsem za to, da bodo sodelovali in da se bodo sami in kolektivno pripravili na nove pogoje in oblike dela. Še posebej bo treba po kolektivih razpravljati o delitvi osebnega dohodka oziroma o nagrajevanju, o čemer sedaj žal predvsem govorijo le na direktiji. Kolektivi, ki poznajo svoje delo in specifičnost posameznih služb in delovnih mest, bodo najprej našli zase ustrezno obliko nagrajevanja. In zlasti z uvajanjem novih oblik nagrajevanja bomo morali začeti že zdaj.

V tovarni »Izolirka« v Ljubljani je stekla v začetku letošnjega leta poskusna proizvodnja lahkih montažnih gradbenih plošč »stramit«, ki so izdelane iz stisnjenih, med seboj z lastnim vezivom vezanih slamnatih bilk, na površini pa obložene s papirjem. V soboto bo v »Izolirki« svečana otvoritev redne proizvodnje teh plošč. Stroj za izdelovanje »stramita« je prvi te vrste v Jugoslaviji, kupili pa so ga na Švedskem. Doslej so že izdelali in vgradili okoli 10.000 m² plošč. Praksa je pokazala, da so plošče odlične, zato je zanje veliko povpraševanje. Samo Zavod za stanovanjsko graditev v Ljubljani bo kupil 60 odstotkov vse proizvodnje. V prihodnjem letu bodo izdelali že 120.000 m² »stramita«. — Na sliki: novi stroj v tovarni »Izolirka«

ZAPISEK S TREH SEJ SVETA ZA TRŽIŠČE OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA LJUBLJANA

Brez popolnega gradiva k dnevnemu redu

Družbeni organi, občinski ljudski odbori, strokovna združenja in drugi razpravljajo o vseh mogočih zadevah; na primer tudi o raznih zahtevkih gospodarskih organizacij. Pričakovali bi, da bo tisti, ki nekaj zahteva ali predlaga in kar naj bi pristojni organi potrdili, predložil vse potrebne podatke; skratka — vso dokumentacijo. Pa temu ni vselej tako. Odločanje o teh stvareh je treba preložiti na naslednje seje, čeprav bi se o vsem največkrat lahko pogovorili že na prvi seji, če bi bili predloženi potrebni materiali.

Svet za tržišče OLO Ljubljana je že eden takih, ki mora kar naprej odlagati stvari s seje na sejo. V zadnjih treh tednih je na primer kar trikrat preložil odločanje o važnih stvareh, čeprav so posilili po vrsti zatrjevali, da je njihova zadeva neverjetno nujna. Vzrok: dokumentacije ni bilo.

Najprej so prišli pred svet mesarji: »S sedanji kalkulacijami ne moremo nikamor več,« so rekli. Naštevajo so vse svoje težave, mimogrede zdrdrali še kopo (nedokazanih) števil in zaključili: »Svet naj potrdi tako in tako zvišanje cen mesa.«

To zahtevo je svet kajpak odklonil. Dokler mesarji ne bodo predložili dokumentiranih izračunov, dokler Trgovinska zbornica ne bo povedala svojega mnenja, svet o tem sploh ne bo razpravljajal.

S podobno zahtevo so prišli gostinci: »Tovariši, veste da sta gostinstvo in turizem malo akumulativni gospodarski panogi. Ze republiška ljudska skupščina je odločila, naj bi bile cene v komercialni in gostinstvu sproščene in sicer tako, da bi nanje vplival

predvsem značaj obrata in kakovost usluge. Zadeva je »na vrhu« torej že rešena. Zdaj naj svet, ki je pristojen za te reči, predlaga ukinitve predloga o prepovedi zvišanja cen, ki je z administrativne strani »zakoval« cene v gostinstvu.

Glede alkoholnih pijač svet ni imel pripomb. Kdor hoče piti, naj plača. Glede hrane pa je zadeva drugačna. V gostinskih obratih se namreč hrani precej abonementov, ki jim sedanji obrati družbene prehrane še ne morejo povsem ustreči. Kako bo s temi abonementi? Ali ne bodo gostinci nasploh navili svoje cene v nedogled, saj je gostiše (in konkurence) pri nas konec koncev le premalo? Naši ljudje razumejo, da je gostinstvo v težavah, da pa z njim in s turizmom kujemo lepe denarce. Če pa bi gostincem kar takoj pustili popolnoma proste roke, bi pretirano zvišanje cen gotovo napravilo več škode kot koristi. Kaj zdaj?

Sprostitvi cen hrane je svet pritrdil le toliko, da se lahko povečajo v enakem razmerju, kakršno je zdaj razmerje med materialnimi stroški in prodajno ce-

no. Tako so gostinci zdaj le na pol zadovoljni. Odločitev Sveta za tržišče pa bi bila morda drugačna, če bi gostinci postregli z zagotovilom, da s cenami ne bodo prešli meja razumnosti in da bodo ob enem z zvišanji cenami poskrbeli tudi za boljše, bolj kulturno postrežbo.

Trgovci pa so predlagali utrditev marž za mlevske izdelke, jedilno olje in petrole. Državni sekretariat za blagovni promet LRS je namreč že izdal priporočilo, naj občine in okrajni spremenijo marže tako, da bi le-te pokrivala stroške pri prometu z omenjenim blagom (zdaj jih ne), ob enem pa bi to vplivalo na pocenitev konzerv in še nekaterih drugih vrst blaga v trgovini na drobno. Z veliko maržo pri teh izdelkih, trgovina zdaj pokriva stroške pri mleviskih izdelkih in podobno. Že na eni prejšnji seji je svet potrdil ureditev marž. Na tej seji pa je nastal nov problem: Trgovinska zbornica OLO Ljubljana je predlagala višje marže, kakršne pa priporoča sekretariat za blagovni promet. Zdaj ni toliko važno, da so dobili člani sveta v roke dva predloga — za nižje in višje marže. Važnejše je to, da je trgovinska

zbornica predložila zvišanje marž brez sleherne dokumentacije. Tako ni kazalo drugega, kot da so zadevo preložili na eno naslednjih sej!

Primeri, o katerih pišemo, niti niso tako redki. Se več — zdi se celo, da takšen način obravnavanja marsikod pomeni dobrodošlo obliko »raziskovanja položaja«. Gre za to, kakšno mnenje bo zavzel pristojni organ, občinski odbor ali kdo drugi o določenih zadevi, temu primerno pa predlagatelj raznih zahtevkov kasneje poskrbi za takšno obrazložitev in dokumentacijo, ki z njo iztisnejo čimveč. Res je sicer, da se je treba o vseh stvareh čimbolj pogovoriti, raje večkrat kot samo enkrat. Le tako je odločitev vsestransko utemeljena. Toda to naj se zgodi potem, ko je zbrana vsa dokumentacija in ne obratno, da o raznih problemih ponovno razpravljamo zategadelj, ker prvič ni bilo popolnega gradiva. Zdi se, da za te probleme ne bo boljšega zdravila, kot če pristojni organi, ne glede na nujnost zadeve sploh ne bi pričeli razprave, dokler ne bo predloženo vsaj osnovno gradivo k dnevnemu redu, vsa potrebna obrazložitev k zahtevku!

MILAN GOVEKAR

PREDLOGI ŽELEZARJEV IN KEMIČARJEV

Sprostitev amortizacije

Analiza gospodarjenja v osemtridesetih gospodarskih organizacijah rudarstva, metalurgije in kemične industrije, ki jo je pripravil Republiški odbor sindikata rudarjev, metalurгов in kemičnih delavcev, je opozorila tudi na veliko izrabljenost osnovnih sredstev in v zvezi s tem na težave, ki jih podjetjem povzročata nizka amortizacijska stopnja in blokirana amortizacija.

Ob upoštevanju, da je obnova industrijskih zmogljivosti v glavnem odvisna od razpoložljive amortizacije, je sprostitev le-te še kako nujna. Upoštevati velja, da je današnja vrednost osnovnih sredstev v večini anketiranih podjetij pod polovico nabavne vrednosti in da je vrednost iz leta v leto nižja, kar pomeni, da podjetja niti ne opravljajo zamenjav v višini vsakoletnih odpisov. Tega konec koncev ne zmorejo, saj v praksi pride tudi do takih pojavov:

Po veljavnih predpisih obračunavajo amortizacijo za opremo v kemični industriji po stopnji 70%. Življenjska doba je torej določena na 14 let, kar je glede na nagel razvoj tovrstne industrije predolgo razdobje. Dokazov ni treba, saj vemo, da oprema podjetij kemične industrije zastara že med časom, ko začne gradnja in steče proizvodnja.

Razen tega, da je stopnja amortizacije prenizka, imamo še druge predpise, ki dovoljujejo, da podjetja izkoristijo le tisto amortizacijo, ki ustreza stopnji izrabljenosti opreme. Možnost obračunavanja amortizacije v breme poslovnih stroškov prestane, ko je osnovno sredstvo odpisano. Na ta način podjetja kemične industrije v 14 letih amortizacijske dobe (pri nabavni vrednosti opreme na primer 10 milijonov dinarjev) ustvarijo za obnovo svojih zmogljivosti le 44,59 % sredstev od nabavne vrednosti opre-

me, nekaj več kot toliko pa imajo blokirane amortizacije. Ta sredstva podjetja sicer lahko uporabijo za odplačilo investicijskih kreditov, če so pri tem izkoristila vse druge možnosti, sicer pa ta denar »leži«.

Podobne težave imajo tudi železarne. Z vzdrževanjem naprav je zadrege že od 1954 naprej, ko je bila stopnja amortizacije znižana od 5,5 na 3,3 %, oziroma življenjska doba opreme podaljšana na 140 do 150 let. V jeseniški železarni, ki letos slavi 90-letnico obstoja, že zdaj obratuje vrsta naprav že od vsega začetka. Navzlic izrabljenosti pa je oprema zavoljo nizke amortizacijske stopnje še vedno vredna za polovico nabavne vrednosti, da o sedanjih vrednostih, ki je nižja od nabavne, ne govorimo. Pri 35 milijardah vrednosti osnovnih sredstev ima železarna letos na voljo le 215 milijonov din čistne amortizacije, v zadnjih letih pa se ji je nabralo za 4 milijarde blokirane amortizacije. Kaj to pomeni za jeseniške železarje, pove podatke, da bodo po programu za obnovo vseh osnovnih sredstev potrebovali 12 milijard dinarjev! Eno tretjino potrebnih sredstev zdaj sicer imajo, vendar je v smislu veljavnih predpisov ta denar zanje »mrtev«.

Podatki iz analize še povedo, da uspehi, ki so jih podjetja dosegla v zadnjih, predvsem pa v minulom letu, lahko pripisemo predvsem

boljšemu izkoriščanju notranjih rezerv in nasploh boljši organizaciji dela ter spodbudnejšemu nagrajevanju, manj pa uvajanju mehanizacije in sodobne opreme. Gotovo je, da te gospodarske organizacije ne bodo mogle dosegati trajnih rezultatov samo s povečanjem storilnosti dela in z boljšo organizacijo dela, čeprav so v podjetjih še vedno znatne notranje rezerve. Potrebno bo tudi obnavljanje in nadomeščanje strojev in naprav. To pa bi pospešili tudi s spremembo instrumentov, ki urejajo uporabo amortizacije. Tako naj bi po mnenju podjetij stopnja amortizacije določili v takšni višini, ki ustreza dejanski življenjski dobi opreme; upoštevajo tudi ekonomsko zastarelost in ne samo izrabljenost v tehničnem pomenu besede. Za delo v več izmenah naj bi obračunavali amortizacijo po višji stopnji, saj se v tem primeru življenjska doba opreme precej skrajša. Tako se ne bi več dogajalo, kar pa je zdaj pogost primer, da podjetja vplačujejo amortizacijo za nek stroj, ki je že kdaj izrabljen in nič več ne obratuje. Strokovnjaki predlagajo, da bi poiskali način, kako bi ponovno ocenili osnove za amortizacijo, saj le-te zdaj niso realne. Ravno pravilno vrednotenje osnovnih sredstev precej vpliva na višino amortizacije, ki je namenjena za nadomestitev izrabljenih osnovnih sredstev. Kot omenjeno, pa je seveda nujno, da tudi podjetjem te stroke, ki še imajo blokirano amortizacijo omogočimo, da po lastnem presudku uporabijo tudi ta sredstva.

Ugotovitve te analize so podprli v razpravi člani plenuma sindikata rudarjev, metalurгов in kemičnih delavcev Slovenije. Plenum je bil minul četrtek v klubu Ljudskih poslancev v Ljubljani, mg

NA TOBAČNEM TRŽIŠČU NOV MONOPOL V STARI OBLIKI?

»Filter 65« opozarja

Star je pogovor »kjer se prepričata dva, tretji dobiček ima«. Njegove veljave čas še ni povsem omajal. Dogodi se le, da mu včasih doda nov zven, in sicer »kjer se prepričata dva — potrošnik plačuje!«

Na to grenko, za kadilčev žep neljubo ugotovitev, opozarja distribucija v vseh trafikah najbolj iskane cigarete »Filter 65« (izdelek ljubljanske tobačne tovarne), ki je v prodajalnicah tobačnih izdelkov — bela vrana. Hkrati, ko ni moč dobiti teh cigaret v nobeni trafiki, so jih polne police v gostinskih obratih, ponujajo jih v specerijskih trgovinah in v kmetijskih zadrukah. Ljubitelji tovrstne cigarete pa si lahko napravijo zalogo, če se potrudijo do edine trafike te tovarne pred kinom Vič, kjer mu postrežejo z zavojčkom petdeset ali sto škatlic hkrati. Torej monopol ali kaj drugega? In vzroki za takšno ravnanje?

Zgodba je stara. Pred dvema, tremi leti kadilec skoraj ni mogel dobiti tobačnih izdelkov enajstih jugoslovanskih tobačnih tovarn. Takrat sta namreč sklenila Tobalna tovarna in trgovsko podjetje Tobak dogovor, naj Ljub-

ljanci kadijo predvsem cigarete te tovarne — pa če jim je to ljubo ali ne.

Ni še leto od tega, ko se je položaj spremenil. Ustanovljeno je bilo združenje Duvan Standard, ki naj bi monopoliziralo proizvodnjo in prodajo tobačnih izdelkov. Eden izmed članov tega združenja je bilo tudi ljubljansko trgovsko podjetje Tobak. Tobalna tovarna pa ni stopila v združenje. In takrat — narobe svet — je bilo cigaret ljubljanske tobačne tovarne manj v trafikah kot leto prej.

V ljubljanski tobačni tovarni so ugotavljali, da sicer njihova proizvodnja iz leta v leto narasča, promet pa pada. In ko so čutili, tako vsaj pravijo, po ustanovitvi združenja določeno zapostavljanje njihovih izdelkov v trafikah Tobaka, so začeli organizirati svojo maloprodajno mrežo, to je naravnost zalagati gostinska in trgovska podjetja s svojimi izdelki.

»Tobak« je nato odgovoril s sprostitvijo prodaje cigaret vseh ostalih jugoslovanskih tobačnih tovarn. Tobalna tovarna Ljubljana pa je odletel »Tobaku« prodajala hkrati z vsemi svojimi cigaretami le določen delež cigaret »Filter 65«. V zadnjem času trgovskemu podjetju »Tobak« teh cigaret sploh ne prodaja več in zato kadilec v trafikah za njimi zaman povprašuje. Če jih hoče dobiti, mora stopiti v gostilno in popiti ob nakupu škatlice še kozarec vina. Drugače bi bilo to nevljudno do gostinskih delavcev.

Kjer se prepričata dva — tretji dobiček ima! Karlikirano rečeno, gostinska podjetja imajo sedaj velik promet s tobačnimi izdelki in za prodajo »Filter 65« in ostalih cigaret ljubljanske Tobalne tovarne dobe prav tako 6 % rabata kot ga prejme grost za kakršni koli večji nakup.

Obravnavanje med tema dvema kolektivoma oziroma nekdanji dogovor med njima, je vselej plačal potrošnik. Včeraj ni mogel dobiti v trafikah cigaret iz ostalih tobačnih tovarn, zdaj ne dobi

vseh ljubljanskih, in da bo paradoks še večji, zaradi takšnih nesoglasij naj bi plačal potrošnik kadilec gradnjo novih kioskov in reprezentančnih lokalov, ki jih menita zgraditi obe podjetji.

V ljubljanski tobačni tovarni so povsem prepričani, da je njihov ukrep pravilen. Res, uveljavljeno je načelo, naj industrijska podjetja odpirajo svoje prodajalne in prodajajo svoje izdelke same in prodajajo svoje količine na loprodati ob enakih skrajšanih, da enakim rabatom kot grostisu, da se na ta način čimbolj skrajša pot industrijskih proizvodov od proizvajalca do potrošnika, da je izločen grostisu, da so na ta način zmanjšani poslovni in režijski stroški, ki sicer bremene ceno proizvoda. Toda, ali je industrijska prodajalna in trafika res eno in isto? Če hoče kupiti človek, če vije, recimo v prodajalni Peko, se bo potrudil tudi nekaj sto metrov ali pol kilometra dalje in jih kupil, ker jih pač kupi za delj, kot nekaj ur na dan. Kadilec pa, ki si zaželi to ali ono vrsto cigarete, res ne bo tekal po pol kilometra daleč in iskal reprezentančni lokal, kjer bodo samo cigarete ene vrste. Nesmiselno je tudi, da zaradi določenih vrst cigaret, ki jih pač terja njegov okus, stopa v gostinski lokal.

In še tole. Ali je ekonomska računica res opravljena, če tovarna zalaga vsak posamezni majhen lokal sama s svojim prevoznim sredstvom, pa čeprav kupi ta le nekaj kilogramov cigaret na teden? V Tobalni tovarni trdijo, da se jim to samostojno oskrbovanje trgovin in gostinskih obratov z njihovimi izdelki izplača. Prav je, da je posredniška mreža čim širša, ni pa prav, da je zaradi takšnih enostranskih gledišč izbira tobačnih izdelkov manjša, kot bi sicer lahko bila. Toda zaradi tega, kot vidimo, je potrošnik na slabšem in še na slabšem, ko bo tovarna zgradila dva ali tri nove lokale na Titovi cesti, ko bo na Titovi cesti prav tako zgradil »Tobak« nov lokal, zgradil novega pred kolodvorom in novega pred predorom pod Ljubljanskim gradom. Ali ne bosta oba zaradi takšnih trenj gradila nove lokale tudi drugod? Gradnjo teh lokalov bo plačal kadilec. Plačal zato, ker sta si pač vodstvi dveh podjetij navzkriz, ker organi upravljanja še niso našli skupnega jezika, niso skupno premetirali škode, ki nastaja zaradi včerajšnjega monopoliziranja in dogovarjanja ter današnjega monopoliziranja in razdorov.

Organi upravljanja obeh podjetij se doslej še niso sestali na skupen pomenek, niso skupno premislili, ali je takšno ravnanje za njih koristno ali ne, čeprav bi bil takšen sestanek ne samo koristen, temveč tudi nujen. Vsak je gledal (ali vsaj gleda) v določenem času samo na svoje koristi, kaj malo pa so mu bile mar želje potrošnika.

Zdi se, da bi morali organi upravljanja razmisлити tudi o moralni škodi, ki jo doživlja eden ali drug kolektiv. Prodajalci trgovskega podjetja »Tobak« povedo vsakemu potrošniku, da je prikrasjen zaradi takšnega ravnanja Tobalna tovarna. V Tobalni tovarni pa tudi ne varujejo z obtožbami. Naštevajo stare grehe »Tobaka«, pridenejo še kakšnega novega in pozabljajo, da sta obe podjetji pred leti po skupnem dogovoru diktirali okus kadilcu. Stvar gre celo tako daleč, da nekateri sedaj povezujejo kadilčev okus z njegovo nacionalno zavestjo.

Skrajni čas je, da organi samoupravljanja obeh podjetij skupaj sedejo za mizo in razmislijo o vseh teh stvareh, kajti tako kot je propadel monopol, ki ga je hotel uveljaviti »Duvan Standard«, bo propadel tudi vsak drug, pa naj bo utemeljen s še takšnimi »koristimi« za ali drug kolektiv.

PETER DORNIK

Učna doba za metalurgo skrajšana za dve leti

Veliko pomanjkanje delavcev za metalurške poklice v jeseniški železarni je narekovalo svetu za strokovno izobraževanje in centru za izobraževanje, da reformirata učno dobo za te poklice. Dosedanjo triletno učno dobo v metalurški industrijski šoli na Jesenicah so tako skrajšali na dve leti. Vajenci pa ob sprejemu ne bodo smeli biti mlajši kot 16 let. Povišali bodo tudi njihove mesečne nagrade.

Za tiste delavce, ki so že odslužili vojaški rok, pa so sklenili, da bodo organizirali daljši tečaj, kjer se bodo lahko priučili metalurškemu delu.

S. T.

SLOVES - NE LE PO IZDELKIH

Zagreb je mesto parkov in zelenja. Ni čudno, če tudi nove zagrebske tovarne obdajajo parki. Točneje: tovarniške stavbe znotraj tovarniškega plotu so v parkih. To še prav posebno velja za tovarno, ki jo od vseh zagrebskih (če izvenzamo »Rade Končar«) najbolj poznajo po svetu — namreč tovarno orodnih strojev »Prvomajska«. »Prvomajska« izvaža dobro tretjino svoje proizvodnje in na njenem izdelku dela že marsikateri delavec v 26 državah sveta. Med njimi tudi v večini zahodnoevropskih držav, da na primer o Poljski, kjer je montiranih več strojev določenega tipa z oznako »Prvomajska-Zagreb« kot v Jugoslaviji, niti ne govorimo.

Videl sem, kako nastajajo ti stroji (med njimi tudi elektronske stružnice) in pod kakšnimi pogoji jih izdelujejo delavci. Pri vsem tem pa sem se prepiral, da nikomur ni vseeno, kakšni so ti pogoji; da pa bi bili vse boljše, skrbi poseben štab strokovnjakov kadrovskega sektorja. Poslušal sem predavanje direktorja (da prav direktorja) tega sektorja ing. Olge Maričić in si ogledal tovarno pod vodstvom varnostnega inženirja Mihailinca. Upravitelj dispanzerja za poklicne bolezni dr. Fleischacker, ki je stalni zunanji sodelavec varnostne službe v »Prvomajski«, pa nam je razlagal gibanje nesreč in vzroke le-teh v tej tovarni, kot da bi bil njen upravitelj. Prav tega pa smo bili še posebno veseli, kajti prej niti dan smo obiskali mestni higienski zavod in Inštitut za medicinske raziskave in medicino dela Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, kjer so nam govorili o sodelovanju s podjetji in nam pokazali zares bogato izbiro instrumentov, s katerimi lahko v tovarni znanstveno ugotavljajo bodisi hrup, osvetlitev, vlago, prah v zraku ali druge primesi, ki so zdravju škodljive, in svetujejo podjetju, kako odpraviti te nevarnosti. Torej smo se že naslednji dan v tovarni prepirali o učinkovitosti takega sodelovanja.

Govorim »mi«, kajti »Prvomajsko« sem spoznal po zaslugi ljubljanske podružnice Društva varnostnih inženirjev in tehnikov, ki je pripeljala poln avtobus svojih članov na strokovni posvet v Zagreb. Namen posveta je bil, da bi se varnostni tehniki in preventivni zdravstveni delavci spoznali z načeli in problemi sodelovanja varnostne službe s preventivno zdravstveno službo na podlagi izkušenj zagrebskih ustanov in podjetij.

V prvi obrat »Prvomajske« smo se napotili ob 10. uri, ko so odšli delavci na odmor. Veliko jih je odšlo v menzo, kjer jih je čakala enolončnica. Menza je sicer premajhna za tako veliko število delavcev, toda, kot so rekli, boljša je taka kot nobena. Tako in tako pripravljajo gradnjo stavbe za izobraževalni center in tam bo poleg družbenih prostorov tudi nova menza. Zaenkrat pa delavci »Prvomajske« pospravijo toplo malico kar stoje, naslonjeni na visoke mize. Tako hitreje pride na vrsto naslednja skupina

Mrzla jedila pa odpeljejo uslužbenke menze v vsak posamezni obrat. Še nekaj je značilno: edina pijača, ki jo prodajajo v bifeju, so sadni sokovi, in kot smo videli, je najbolj priljubljen razredeni Kalnikov jabolčni sok (dva decilitra veljata 10 dinarjev), ki ga ogromno prodajo.

TOVARNA V ŽITNJAKU

V tem zagrebskem predmestju, čigar ime pove, da so bila tu včasih žitna polja, res ni prostora omejena. Prostora za nove gradnje je še dovolj in ni se bati, da bi se morali odreči zelenja — kljub obsežni rekonstrukciji tovarne.

»To je prava rekreacija!« mi je dejala zdravnica, ki se je tudi udeležila posveta in pokazala na skupino delavcev, ki so počivali pod košatimi drevesi. Bila je sobota in večina je razpravljala o

nedeljski nogometni tekmi. Ta igra ima očitno veliko pristašev, ki pa se tudi sami radi zapode za žogo. Nekateri so izkoristili polurni odmor kar za tekmo v malem nogometu. Ob tovarni imajo sicer tudi nogometno igrišče, pripravili pa bodo še igrišča za odbojko. Povedali so nam, da vpliva na večjo proizvodnjo v tovarni tudi prav takšen polurni odmor.

VARNOST PRI DELU

so v »Prvomajski« zelo izboljšali. Dovolj je tale primerjava: 1952. leta je v tovarni delalo le 900 delavcev, tedaj pa se je od 100 zaposlenih v enem letu kar 74 ponesrečilo. Lani je bilo v tovarni zaposlenih 2200 delavcev in od 100 se jih je ponesrečilo 22. Še vedno se jih precej ponesreči, toda poskrbeli bodo, da bo manj nesreč. V teh letih so kar najbolj zaščitili stroje, nabavili osebna zaščitna sredstva in skratka poskrbeli za to, da bi bilo čim manj takih nesreč, ki jim je prej, kotrovalo prav pomanjkanje zaščitnih sredstev. (Lani na primer so v tej tovarni porabili 23 milijonov dinarjev za higiensko-tehnično zaščito!) Zdaj pa so se spoprijeli s tako imenovanim osebnim faktorjem. Na tak ali drugačen način prepričujejo ljudi, da bi vselej, ko je to potrebno, uporabljali zaščitna sredstva, da bi sami skrbeli za svojo varnost in preprečevali nesreče svojih tovarišev. Zato ima varnostna služ-

ba obširno dokumentacijo vseh nesreč, ki jo poučno uporabljajo kot »corpus delicti«. Tako, na primer, pri svojem preprečevanju radi pokažejo primer nesreč, ki so si za las podobne, čeprav je imela ena težje posledice kot druga. Zakaj? V prvem primeru delavec ni uporabil zaščitno sredstvo, v drugem pa. Takšni dokazi so res prepričljivi.

VARNOSTNI INŽENIR

ne bi mogel sam znižati števila nesreč pri delu. Sodiijo, da je ključ do tega v rokah brigadirjev in delovodij. Zato prireajo seminarje za brigadirje in delovodje, kjer le-ti dobijo primerno varnostno izobrazbo. Odslej jih bodo tudi premirali, če bo v njihovi delovni skupini manj nesreč. Te seminarje prireja kadrovski oddelek, v čigar sklopu so odseki za zaščito dela, izobraževanje, analizo dela, psihologijo dela in družbeni standard ter rekreacijo. Odseki analizirajo vprašanja iz svojega področja ter predlagajo to ali ono rešitev ali pa tudi sami ukrepajo, kar velja predvsem za izobraževanje, ki pa ga imajo v »Prvomajski« zares je najbolj značilno, da posvečajo široko zasnovo. Pri tem pa posebno pozornost izbirijo in izobrazijo vodstvenih kadrov za proizvodnjo, to je brigadirjev in delovodij.

D. D.

Zdravnik za »delovno mesto«

Šele pred štirimi meseci je prišel z delom dispanzer za poklicne bolezni Okrajnega higienskega zavoda v Ljubljani. Dobrih 120 dni obstoja — rekli bi, ravno toliko, da so se vselili v nove prostore, opremili in začeli proučevati svoje naloge. Toda dispanzer opravlja vse naloge, kot da obstoja že nekaj let.

Okrajni dispanzer za poklicne bolezni opravlja klinične raziskave v zvezi s poklicnimi boleznimi zavarovancev v ljubljanskem okraju, občasne preglede delavcev in uslužbencev, ki delajo na zdravju ogroženih delovnih mestih, proučuje vzroke poklicnih obolenj in predlaga primerne ukrepe, proučuje fiziologijo dela in sodeluje z zdravstvenimi domovi in obratnimi ambulantami. Nalog ima torej precej. V dispanzerju dela dr. Blaga Kramberger, ki je dejala:

»Če se boste oglasili znova čez dve leti, vam bomo lahko več povedali. Mislim, da bi tedaj lahko posredovali javnosti tudi naše uspehe. Doslej smo pregledali 338 delavcev in delavk, ki delajo na ogroženih delovnih mestih in pri tem smo odkrili 14 poklicnih obolenj.«

Že to dokazuje, kako potrebni so taki pregledi. Pred ustanovitvijo okrajnega dispanzerja je podobne preglede opravljal Centralni dispanzer za poklicne bolezni Centralnega higienskega zavoda, ki pa ni zmogel toliko nalog, še posebej, ker se predvsem ukvarja s proučevanjem in zatiranjem silikoznih obolenj.

Sedaj so vsa podjetja v ljubljanskem okraju seznanjena z delom dispanzerja. Obratni zdravniki in zdravniki v zdravstvenih domovih pošiljajo na pregled v dispanzer vsakega bolnika,

za katerega sumijo, da je zbolel zaradi delovnih pogojev. Podjetja pošiljajo spiske delavcev, ki delajo na ogroženih delovnih mestih in ki morajo biti obvezno obdobje pregledani. Tu se šele prične delo dispanzerja. Majhna skupina, zaposlena v tej ustanovi, se namreč ne omejuje samo na preglede bolnih in svoji ordinaciji, temveč obiskuje tudi podjetja. Dr. Krambergerjeva sodi, da ni moč uspešno zdraviti, če zdravnik ne pozna bolnikovega delovnega mesta. Zato obiskujejo podjetja in zdravnica se nehoti prelevi v sanitarnega inšpektorja, v inšpektorja dela, da, celo varnostnega tehnika in socialnega delavca. Šele pri obisku podjetja ugotovi vzroke bolezni, ki se največkrat skrivajo v malomarnem odnosu vodstva do delovnih pogojev, do varnosti pri delu in izpolnjevanja temeljnih varnostnih predpisov. Potem je potrebno svetovati, rotiti in včasih zelo groziti.

»Seveda, to ne velja za vsa podjetja. Lahko pa rečem, da je značilno za manjša. Le-ta v večini primerov nimajo niti urejenih sanitarij, kaj šele, da bi imela poskrbljeno za kaj drugega. Večja podjetja imajo svoje obratne zdravnike, varnostnega tehnika, organizirano prehrano in že v tem kratkem času sem ugotovila, kako to vpliva na zdravje zaposlenih. V manjših podjetjih nimajo niti možnosti za to, pogosto pa tudi ne mislijo na to, kar bi vendarle lahko napravili. Tam, kjer delajo z materialom, ki je zdravju škodljiv, bi preprečili večino bolezni, če bi razmislili o prav enostavnih rešeh. Na primer, kako bi uredili ventilacijo ali če bi mojstri s svojim zgle-dom dosegli, da bi si delavci pred malico umili roke. V nekaterih državah obravnavajo slednje kot prekršek in ga kaznujejo. Pri nas pa to vse premalo upoštevamo.«

»Zato,« je dejala dr. Kramberger, »tudi izkušnje, ki smo jih pridobili v tem kratkem času, odkar obstaja naš dispanzer, pričajo, da je zdravstvena preventiva najvažnejša pri zdravstvenem varstvu državljanov. Nekatere poklicne bolezni lahko ozdravimo, nekatere pa ne. Toda večino lahko preprečimo. To pa terja veliko dobre volje prav pri podjetjih, od katerih je večidel odvisno zdravje zaposlenih.«

D. D.

STALNA KONFERENCA ZA VARNOST PRI DELU pri Republ. svetu ZSZ za Slovenijo bo organizirala z namenom, da bi kar najbolj izboljšali in zagotovili varnost pri delu in v prometu

»TEDEN VARNOSTI«

ki bo od 16. do 23. oktobra v vsej republiki Sloveniji

Stalna konferenca za varnost pri delu se zaveda velikega družbenega pomena varnosti pri delu, števila nesreč (ki sicer v primerjavi z naraščanjem števila zaposlenih ne narašča sorazmerno, pa kljub temu še vedno predstavlja dokajšnje breme v izgubi našega narodnega dohodka), želi v času tedna opozoriti predvsem neposredne proizvajalce, organe upravljanja, sindikalne organizacije, vodstva gospodarskih organizacij, varnostne in zdravstvene delavce, zbere proizvajalcev in samouprave socialnega zavarovanja na to, da v še večji meri ne le v tednu, temveč tudi potem, kar najbolj sistematično delajo na tem, da bo delo bolj varno, da bo nesreč čim manj. To ni le enkratna naloga. »Teden varnosti« naj le opozarja na to, da je treba še bolj obravnavati ta vprašanja ter na podlagi dosedanjih izkušenj omejiti nesreče pri delu.

Za varnost pri delu lahko najuspešneje skrbijo kolektivni gospodarskih organizacij. Neposredni proizvajalci so tisti, ki naj kot gospodarji proizvodnih sredstev skrbijo tudi za lastno varnost pri delu, za svoje zdravje in delovno sposobnost. S tem je nedvomno povezana proizvodnost, dvig življenjske ravni in tudi osebna sreča. Zato je »Teden varnosti« namenjen predvsem kolektivom. Le-ti naj poskrbe za njegov uspeh. Namen »Teda« pa je, da bi tudi potem nenehno skrbili za varnost pri delu, za varnostno vzgojo, še posebej, ker je osebna krivda najpogostejši vzrok nesreč.

V gospodarskih organizacijah naj vsi, ki se kakor koli ukvarjajo s problematiko, zlasti še komisije delovne varnosti, pripravijo vse potrebno, da bo teden v kolektivih uspeh. Vse zaposlene naj seznani s stanjem in tudi s tem, kaj vse je bilo dosedaj storjenega za zniževanje nesreč; kaj je bilo doslej storjenega za izboljšanje delovnih pogojev, koliko so nabavili varnostnih sredstev, kaj kažejo analize o številu in vzrokih nesreč pri delu, na poti na delo ali z dela, občasni pregledi v ambulantah, kako je z izkoriščenim odmorom med delom, kaj je storjenega za rekonstrukcijo, vprašanje letnega dopusta itd. Vse priprave in izvedba tedna naj gre za to, da bodo vsi zaposleni dobili ne le vpogled v stanje, marveč je treba vse prizadevanje usmeriti v bodočnost, v to, kaj naj stori kolektiv, kaj organi upravljanja, organizacije, zdravstvena služba in varnostni delavci, da bo število nesreč čim manjše, tako pri delu, na poti in tudi doma.

Pri tem se je seveda treba poslužiti števil, s katerimi razpolaga podjetje oz. ustanova in tudi služba socialnega zavarovanja. Kot primer povemo le to, da je bilo lani v naši republiki 50.505 nesreč (v industriji in rudarstvu 26.354), od tega pa je bilo nesreč na poti okoli 7000, pri vsem pa niti niso upoštevane nesreče, ki se zgodijo doma pri delu!

Na podlagi dosedanjih izkušenj pa vemo, da je moč izboljšati delovno varnost, da boljša skrb rodi uspeh. To je opaziti zlasti tam, kjer so uvedli za zmanjšanje števila nesreč premiranj, še posebej pa so bili koristni ukrepi zdravstvene službe itd.

Organizator »Teda varnosti« poziva tudi občinske komisije za varnost pri delu, da v kar največji meri sodelujejo pri pripravi in izvedbi »Teda«. Občinski sindikalni sveti kakor tudi samouprave podružnic socialnega zavarovanja bodo prav tako mogle prispevati ne le k uspehu »Teda«, marveč za uspešnejše delo na področju varnosti pri delu tudi v prihodnje. Da bi v širšem merilu zajeli celotno problematiko, da bi osvetlili družbeno odgovornost in gospodarsko plač vprašanja nesreč, je prav, da v času tedna sklicujejo občinski sindikalni sveti širše konference, samouprave socialnega zavarovanja zasedanja skupščin, prav tako naj zasedajo tudi zbori proizvajalcev občinskih ljudskih odborov. Prireditelji naj po občinah organizirajo predvajanje ustreznih filmov in morebiti tudi razstave varnosti pri delu in v prometu.

Stalna konferenca za varnost pri delu, ki v republiškem merilu obravnava najvažnejšo problematiko s področja varnosti pri delu (pri čemer je zelo važno vsklajeno prizadevanje vseh, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem, tako v občinskem, okrajnem kot republiškem merilu), je prebrnična, da more tudi občasna akcija, kakršna je »Teden varnosti v LRS«, prispevati pomemben delež v naporih za zniževanje nesreč, za večjo varnost pri delu in v prometu. Sistematično, trajno in prizadevno delo mora roditi sadove. Prepričani smo, da bo število nesreč iz leta v leto manjše, saj je to tudi v skladu z zavestjo, ki jo v toliki meri kaže neposredno proizvajalec na delovnem mestu, v gospodarski organizaciji, ki jo upravlja. Temu naj služijo priprave in izvedba »Teda varnosti v LRS«, nič manj pa tudi naše nadaljnje delo na področju varnosti pri delu in čuvanju zdravja delovnih ljudi.

STALNA KONFERENCA ZA VARNOST PRI DELU pri Republiškem svetu ZSZ za Slovenijo

NOVI PREDPISI

Razporeditev splošne prispevne stopnje za socialno zavarovanje

Potrebe skladov socialnega zavarovanja so zelo različne v posameznih ljudskih republikah. Za stroške zdravstvenega zavarovanja bi bilo potrebno ponekod polovico vsega prispevka za socialno zavarovanje, drugod pa je spet dovolj precej manj. Nekateri zavodi, ki poslujejo z izgubo, pa še najemajo kredite za financiranje svojih gradenj ter tako še bolj slabijo svoje finančno stanje. Izgubo krijejo z brezobrestnimi bančnimi krediti.

Zaradi tega je Zvezni izvršni svet sprejel odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o razporeditvi splošne stopnje prispevka za socialno zavarovanje na stopnje za posamezne panoge zavarovanja. Nova razporeditev naj bi zadovoljila zelo različne potrebe v zdravstvenem zavarovanju. Kjer redna stopnja do 8,7% za zdravstveno zavarovanje ni zadostna za vse potrebe, lahko Republiški izvršni svet na predlog republiškega zavoda za socialno zavarovanje določi višjo stopnjo, in sicer največ do 9,5%. Sredstva, ki bodo zbrana zaradi povečanja

stopnje, bodo izločena v rezervni sklad, iz katerega bodo poravnali izgubo posameznega zavoda zaradi stroškov zdravstvenega zavarovanja. Okrajni zavodi za socialno zavarovanje bodo pregledovali finančni rezultat svojega poslovanja na temelju redne stopnje 8,7%. V

okviru sprememb dosedanjih predpisov, so dovoljene investicijske zavodov za socialno zavarovanje (za poslovna in stanovanjska poslopja) samo za objekte, ki so jih 1. jan. 1960 gradili in v kolikor so sredstva za to zagotovljena z dohodki na podlagi stopnje do 8,7%.

Nesreče pri delu na delovnih akcijah

Po odloku o določitvi javnih del, funkcij in državljanjskih dolžnosti, na katerih se prizna poškodba za nesrečo pri delu, imajo vsi ljudje ne glede na to, ali so zavarovani po zakonu o invalidskem zavarovanju, določene pravice v primeru invalidnosti, če se poškodujejo na javnih delih, ki jih organizira pristojni državni organ na podlagi samopriskupka. Te pravice pritečejo tudi ljudem, ki se poškodujejo na krajevnih mladinskih delovnih akcijah, ki jih organizira občinski ali okrajni komite ljudske mladine, na občinskih akcijah v zvezi s sezonskimi kmetijskimi deli, ki jih organizira ljudski odbor ali odbor

družbene organizacije, pri reševanju ali varovanju pred elementarnimi nevarnostmi ali nesrečami. Določene pravice po zakonu o invalidskem zavarovanju v primeru invalidnosti in telesne poškodbe daje odlok tudi ljudem, ki so se ponesrečili pri opravljanju funkcij in nalog člana predstavniškega organa, člana sveta ali komisije v državnih organih.

Poseben odlok navaja primerne nesreče učenec v gospodarstvu, učenec strokovnih šol s praktičnim poukom, študentov in dijakov med počitniško prakso, ko imajo le-ti pravico do zdravstvene zaštite in rehabilitacije.

Trgovsko podjetje »PETROL« — LJUBLJANA

sprejme takoj:

1. ADMINISTRATORSKO
Pogoj: srednja strokovna izobrazba z znanjem stroještva
2. VEČ TRGOVSKIH POMOČNIKOV ALI POLKVALIFICIRANIH DELAVCEV V TRGOVINI
Pogoj: izučen v trgovini ali z obvezno nepopolno srednjo šolo
3. VEČ TRGOVSKIH POMOČNIKOV ZA NOVI BENČINSKI SERVIS V KRANJU
4. VEČ TRGOVSKIH POMOČNIKOV ZA NOVI BENČINSKI SERVIS V DOMŽALAH
5. VEČ TRGOVSKIH POMOČNIKOV ZA NOVI BENČINSKI SERVIS NA ČATEŠKEM VRHU PRI BREŽICAH
Pogoj pod točko 3.—5.: izučen v trgovini

Plača po tarifnem pravilniku. — Prošnje vložite na »Petrol«, Ljubljana, Cankarjeva cesta 5-II.

Topla malica v »Pomurskem tisku«

Z uvedbo kadrovske-socialne službe se je v CZP »Pomurski tisk« v Murski Soboti močno povečala skrb za zaposlene. Tako so v podjetju s 1. aprilom letos uvedli toplo malico, s katero je zadovoljno že 120 članov kolektiva. Posameznik plača za malico 35 din, ostalo pa prispeva podjetje, ki si od tega ukrepa obeta precejšnjo korist — zlasti pri povečanju delovne storilnosti in pri zmanjševanju bolniških izostankov, saj je v kolektivu mnogo takih, zlasti žena, ki se vozijo od daleč na delo v podjetje, največkrat brez zavrta.

Podjetje je podprlo tudi akcijo za ustanovitev Počitniške skupnosti za Pomurje in uresničilo priporočilo okrajnega Zbora proizvajalcev s tem, da je v sklad te skupnosti prispevalo po tisoč din za vsakega za-

poslenega. Mimo tega bo v sodelovanju s Tovarno mlečnega prahu ustanovilo letos tudi lastno počitniško skupnost na Barbatu na otoku Rabu. Za letni oddih na Rabu se je prijavilo že okrog 70 članov kolektiva z nad 50 družinskimi člani. Med prijavenci so tudi taki, ki še doslej niso nikdar letovali ali bili ob našem morju. Tudi za letni oddih svojih delavcev in uslužbencev bo podjetje primaknilo znatna sredstva.

S. K.

Postojnska podjetja razdelila 20 milijonov skladov

Občinski sindikalni svet v Postojni združuje 61 sindikalnih podružnic s 4124 člani. Na minulem zasedanju so govorili največ o uvedbi nagrajevanja po učinku, ker v nekaterih podjetjih obstoje tendence in nepravilna pojmovanja nekaterih, da bi ob takem nagrajevanju starejši delavci premočno zaslužili v primerjavi z mladimi.

Po anketi, ki jo je pripravil občinski sindikalni svet v Postojni lahko vidimo, da so lani v 36 podjetjih za 2% sredstev skladov razdelili kot osebne dohodke, kar znaša več kakor 20 milijonov dinarjev. Razvidno je tudi, da je 48,8% delavcev in uslužbencev nagrajevanih po času, po učinku pa 41%. Sklenili so, da bo treba v prihodnje čim bolj uveljavljati plačevanje po delovni storilnosti posameznika ter dosežkih celotnega kolektiva.

V postojnski občini je pereče tudi fluktuiranje delavcev, saj je preko 30% vseh zaposlenih v 33 podjetjih premenjalo svoja delovna mesta.

I. V.

Novi delavski svet na novomeškem posestvu

Pred nedavnimi so volili organe upravljanja tudi v kmetijskem gozdarskem posestvu v Novem mestu. Letos so razen centralnega delavskega sveta izvolili tudi 12 obratnih delavskih svetov. Zato so se odločili, da bo letos število članov centralnega delavskega sveta nekaj manjše od lani.

V. D.

V Kočevju ni vode

Zaradi večje potrošnje vode, sušnih dni in kraškega sveta na območju Kočevja že nekaj časa primanjkuje vode. Na nedavnem posvetovanju, kjer so razpravljali o tem problemu so sklenili, da bodo prebivalci dobivali vodo le štirikrat dnevno, skupno šest ur. Strokovna komisija, ki je v teh dneh pregledovala vodne naprave je ugotovila, da je ta ukrep nujen, ker se lahko zgodi, da ostane Kočevje sploh brez vode. Prav zato ne kaže odlašati z ustreznimi gradnja in vodovodov oziroma z zajetjem vode pri Obrhu v Rakitnici in gradnjo 8 km dolgega vodovoda do Slovenske vasi pri Kočevju. Pomanjkanje vode občinito tudi gospodarske organizacije, ki jo potrebujejo za vsakodnevno proizvodnjo. Prav zato se lahko zgodi, da nekatera podjetja v Kočevju in okolici ne bodo mogla pravočasno izpolniti planskih nalog.

D. V.

Konjiški Kostroj tudi v Ameriki in Afriki

Novim delavskim svetom, ki prevzemajo upravljanje podjetij, se je pred kratkim pridružil tudi delavski svet Tovarne usnjarskih strojev »Kostroj« v Slovenskih Konjicah. Njegove glavne naloge v prihodnje so nakazali v poročilu, prav tako pa v raz-

pravi ob primopredaji. Medtem, ko je bilo v poročilih več števil, pa so člani obeh organov našli vrsto nalog, vprašanj upravnemu vodstvu in tudi predlogov, kako naj bi uredili posamezne stvari.

»Kostroj« se je razvil iz male obrtne delavnice v obrat, ki ustvarja letno že nekaj sto milijonov dinarjev. Z njihovimi stroji in napravami bodo opremlili tudi prvo novo tovarno usnja v Sudanu, razen tega pa ima podjetje sklenjene pogodbe za izvoz na Poljsko in v Čile. Zato ni čudno, da so delavci največ nazirali pri prav o proizvodnih problemih, izdelavnih rokih, nabavi surovin in podobnem. Razen tega so menili, da bo potrebno začeti delo za nagrajevanje po učinku nadaljevati in iskati ustrezne oblike nagrajevanja. Več pozornosti bodo morali posvetiti tudi organizaciji dela in razporeditvi delavcev. Nagrajevanje v preteklih letih, ki je slovelo pretežno na tarifni postavki, je pokazalo, da bo organizacijsko ozir. kvalifikacijsko strukturo zaposlenih potrebno nekoliko spremeniti. Predlagali so, da bo treba strokovne delavce zaposliti na takih delovnih mestih za kar imajo kvalifikacijo.

Odgovorna naloga čaka novi delavski svet tudi ob rekonstruk-

ciji podjetja. Sedanje delavnice so postale namreč mnogo pretesne, stroji pa so večinoma zastarali, zato se je podjetje odločilo, da bodo gradili nove obratne prostore in nabavili nove stroje.

L. V.

Koprčani 15 milijonov s prostovoljnim delom

V Koprju je letni obračun dela sindikalnih organizacij pokazal, da sindikati premočno sodelujejo z organi upravljanja in vodstvi podjetij. Sindikalna organizacija pa se bo morala v večji meri zavzeti tudi za utrjevanje sistema nagrajevanja po učinku. Tudi v skrb za človeka kakor sindikalna organizacija zaradi pomanjkljivosti varnosti pri delu, družbene prehrane in smotrnosti kadrovske politike, še veliko dela. Razveseljivo pa je, da je skoraj vseh 8200 članov 63 sindikalnih podružnic v koprski občini sodelovalo v prostovoljnih delovnih akcijah, kjer so s svojim delom prispevali več kot 13 milijonov dinarjev. Omeniti velja tudi številne pobude podružnic za prirejanje seminarjev in tečajev v gospodarskih organizacijah, kjer se je več sto delavcev usposobilo za delo na določenem delovnem mestu. Sindikalne organizacije so v podjetjih poskrbele tudi za množično udeležbo članstva na kulturno-prosvetnem in telesno-vzgojnem delu. Gospodarske občine, ki je v zadnjih štirih letih potrojilo proizvodnjo, pa nalaga gospodarskim organizacijam več nalog, da bi delo na območju obravnavanja vprašanih materialnih odgovornosti, štednje in medsebojnih odnosov.

B.

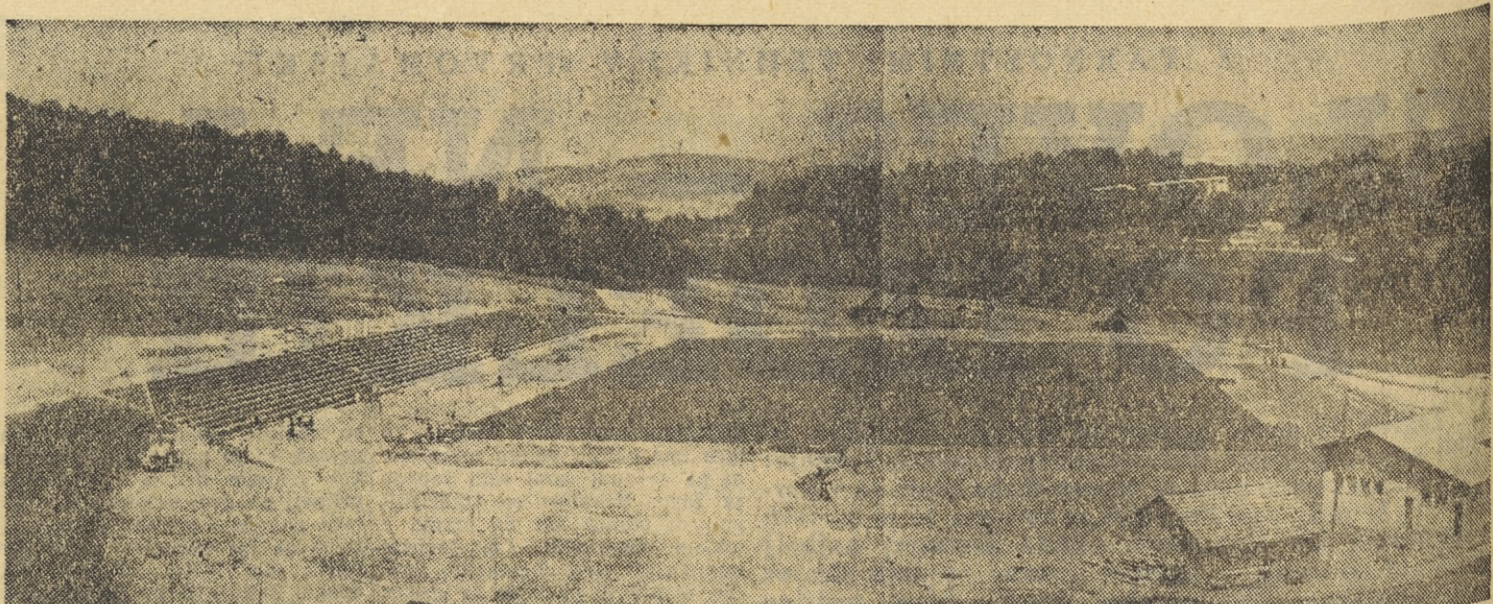
Okoli 400.000 dinarjev za opominjanje

Osrednje vprašanje nedavnega zasedanja skupščine socialnega zavarovanja v Konjicah je bilo, kako znižati število obolenj, nezgod in drugih vzrokov za bolniške izostanke zaposlenih delavcev na področju občine. Številke namreč kažejo, da je bilo lani okoli 6% zaposlenih dnevno v bolniškem staležu. Temu ustrezno rastejo seveda tudi podatki za zdravljenje, preglede, nadomestila za izgubljeni zaslužek in

Lani je bilo na primer 25% več pregledov kot leta 1958, čeprav je bilo število zaposlenih le za 3% višje. Zanimivo je tudi to, da je bilo pregledov nezavarovanega prebivalstva (predvsem kmečkega), ki ga je bilo lani v občini nekaj več kot polovico, v razmerju mnogo manj kot pri socialnih zavarovanih.

Poročilo zdravstvenega doma kaže, da je zelo veliko obolenj na prebavilih. To opozarja podjetja, da se bo treba čimprej lotiti gradnje obratne družbene prehrane. Pa tudi stanovanjske vprašanja ne kaže zanemarjati.

Kljub temu, da so že precej razpravljali o tem, da bi podjetja prevzela izplačevanje nekaterih kratkoročnih dajatev, do uresničitve tega še ni prišlo. S tem, da nekatera podjetja podružnici zavoda ne predložijo pravočasno vseh podatkov za bolniške izostanke, nastanejo precejšnje težave tudi za delavce, ki bi morali dobiti nadomestila za pade. Nekateri izražajo izmišljotke, da znašajo vsi stroški podružnic in zavarovanec zaradi takih urgenc, telefoniranja, dopisovanja itd. okoli 400.000 dinarjev letno. Razen tega pa tako poslovanje slabo vpliva tudi na razpoloženje zavarovancev. Na skupščini so menili, da bodo boljši ureditvi tega vprašanja lahko veliko pomagale tudi kadrovske-socialne službe v podjetjih.

Ko je 1. junija dopoldne odšla iz Baze 20 Partizanski Rog štafeta Bratstva in enotnosti, se je pričel VII. zlet Bratstva in enotnosti. Štafeta bo tekla skozi vseh osem sodelujočih okrajev (Novo mesto, Karlovac, Ogulin, Bihač, Banja Luka, Gospić, Prijedor in Sisak) in se bo na glavni zletni dan, 19. junija, vrnila v Novo mesto, kjer jo bo na novem stadionu sprejel pokrovitelj zleta Aleksander Ranković. — Ker je program zleta precej obširen, so organizatorji predvideli začetek športnih srečanj že v nedeljo, dne 5. junija, nadaljevali pa jih bodo 12., 17., 18. in 19. junija. Tako se je v nedeljo že srečali športni ribiči v Dolenjskih toplicah in letalci na letalskem mitingu v Prečni pri Novem mestu. V nedeljo, 12. junija, pa bodo nastopili gasilci, igralci na vodu in veslači na tradicionalni regati na Krki. Večina srečanj bo v Novem mestu, nekatera pa tudi v ostalih krajih v okraju. Največji nastop bo 19. junija v Novem mestu, kjer bo nastopilo več tisoč mladih ljudi v mnogoboju, lahki atletiki, odbojki, košarki, malem rokometu, tenisu, namiznem tenisu, kegljanju, streljanju, kolesarjenju itd. — Za ta praznovanja so v Novem mestu zgradili nov moderen stadion, kjer so s prostovoljnim delom pomagali mladinci in mladinke, člani delovnih kolektivov in pripadniki JLA. Tako so s prostovoljnim delom prispevali okoli 20.000 delovnih ur. Na sliki: novi stadion Bratstva in enotnosti v Novem mestu.

S. D.

VSAK ČETRTI JESENIŠKI OBČAN IMA HRANILNO VLOGO

Iz podatkov pri Komunalni banki Jesenice je razvidno, da delovni ljudje jeseniške občine precej varčujejo. Tako varčevanje lahko samo pozdravimo, saj ima od njega korist ne le vlagatelj, temveč tudi skupnost, ker lahko Komunalna banka uporablja 20% hranilnih vlog za posojila za družbeni standard. Leta 1957 je bilo pri Komunalni banki več kot 38 milijonov dinarjev vlog, leta 1958 že več kot 92, lani pa so vloge porasle že kar na 143 milijonov dinarjev. Skupno so lani vplačali občani več kot 132 milijonov, banka pa je izplačala

okoli 81,5 milijonov dinarjev. Torej so v preteklem letu porasle vloge za več kot 50 milijonov dinarjev.

Ce upoštevamo število prebivalcev jeseniške občine, lahko ugotovimo, da je lani vsak četrti prebivalec imel svojo vlogo, ki je znašala povprečno 25.500 dinarjev; potrošniško posojilo pa skoraj vsaki deveti prebivalec.

Poglejmo, za kaj Jeseničani največ uporabljajo svoje prihranke. Videti je, da največ denarja porabijo za opremo stanovanj. Zato je tudi močno padlo število hranilnih vlog lani novembra, ko je bilo dograjnih 120 novih družinskih stanovanj.

Zelo veliko je med vlagatelji dijakov in učencev. Na to je mnogo vplivala propaganda šolskih vodstev in tekmovanje, ki ga je razpisala Komunalna banka okraja Kranj. V tem tekmovanju je prejela drugo nagrado v znesku 600.000 din osemletka Koroška Bela.

Lani je bilo na Jesenicah 5618 vlagateljev in od tega kar 2777 dijakov in učencev. Povprečno

znašajo vloge dijakov in učencev 5403 dinarjev, delavcev in nameščenecv 39.448 dinarjev in kmetov 96.730 dinarjev. Okoli osem vlagateljev pa ima hranilne vloge preko milijon dinarjev.

F. L.

V mnogih počitniških domovih je nagrajevanje slabo

Občni zbor v Piranu, kjer je v 23 podružnicah vključeno 3200 članov, je pokazal, da bodo vodstva sindikalnih organizacij morala poskrbeti predvsem za aktivnejše politično delo sindikatov, medtem ko je na gospodarskem področju večina podružnic uspešno sodelovala z organi upravljanja in vodstvi podjetij. Za sedaj je v piranski občini več kot 50% delovnih mest nagrajevanih po učinku, pri čemer ima največje zasluge prav sindikalna organizacija.

Skoraj popolnoma pa so v minulem razdobju odpovedale sindikalne podružnice kmetijskih kolektivov. Dokaj enostransko je bilo tudi delo sindikalnih podružnic gradbenega

podjetja Konstruktor in večine trgovskih podjetij, kjer so premočno storiili za uvajanje nagrajevanja po delu, kvalitetnejšo strobo in strokovno izobraževanje. Podobne ugotovitve veljajo tudi za gostinska podjetja. Na obnem zboru so gradili sistem pavšaliranih plač delav v številnih počitniških domovih, ki niti pravičen niti stimulativen, ker te delavce delajo dnevno tudi več kot 12 ur. Dokaj vzorno dela tudi vseh 17 podružnic na ladjah Splošne plošbe, kjer je sindikalna organizacija mnogo prispevala k ustavitvi pomorskega kadra. V zadnjem času pa se te podružnice zavzemajo za nagrajevanje po delu tudi na ladjah.

Bb

PISMA NA NAŠ NASLOV

Komu klimatsko zdravljenje?

Trdimo lahko, da v nobeni državi na svetu bolj ne skrbijo za delovnega človeka, da mu nikjer ne nudijo toliko zaščite, kakor ravno v naši socialistični skupnosti. Ena največjih pridobitev za delovnega človeka pri nas je vsekakor naša zakonodaja, ki daje na področju socialnega in zdravstvenega zavarovanja popolno zaščito našim državljanom. Denarna sredstva, ki jih daje država za te namene so ogromna.

Vendar moramo ugotoviti, da te dajatve včasih le preveč nepravilno in neracionalno trošimo. Pogosto je izkoriščanje socialnih dajatev povezano s privilegiji, ki so rezultat raznih zvez, poznanstev in sličnega. Tretji plenum Zveze sindikatov Jugoslavije je opozoril na te nezaželenne in socializmu tuje pojave.

Poglejmo si samo primer klimatskega zdravljenja v zdravilišču Franca Rozmana v Gozdu Martuljku. Iz podatkov, ki jih imamo na Občinskem sindikalnem svetu Jesenice, je razvidno nepravilno razmerje okrevancev — delavcev in uslužbencev. Ne želimo delati razlike med državljanji, ker vsakdo na svojem delovnem mestu doprinese k skupnim uspehom. V gospodarskih organizacijah pravzaprav ni več teh razlik, ker so vsi delavci in uslužbenci. Vendar je kljub temu nedopustno, da je na klimatskem zdravljenju v Domu Franca Rozmana v Gozdu Martuljku sorazmerno več uslužbencev kot pa delavcev. To nesorazmerje je še po-

sežno občutno v tistih mesecih, ko je v tem kraju poletna in zimski turistična sezona.

Tako je bilo v tem Domu v letu 1959 na klimatskem zdravljenju iz vseh republik 534 delavcev in 726 uslužbencev. Od tega iz Slovenije 177 delavcev in 190 uslužbencev. V mesecu avgustu, ki velja v Gornjesavski dolini za enega najlepših, pa je bilo na klimatskem zdravljenju iz vse države 40 delavcev in 108 uslužbencev, ali iz Slovenije 21 delavcev in 42 uslužbencev. V mesecu oktobru pa imamo obratno sliko. Delavcev je bilo iz vseh republik 68, uslužbencev pa 65, od tega iz Slovenije 25 delavcev in 8 uslužbencev.

Kljub temu, da je pri nas mnogo več delavcev kot uslužbencev, pa vseeno klimatske usluge v tem domu izkoriščajo v večjem številu uslužbenci. Takšni privilegiji, ki so verjetno posledica raznih zvez in telefonskih pogovorov, so v našem družbeno političnem sistemu nedopustni in politično škodljivi. Vsi tisti, ki odločajo o tem morajo upoštevati da takšna politika negativno vpliva na delovne ljudi. Zanimivo bi bilo vedeti kako je v drugih zdraviliščih. Na vsak način pa moramo s takšno prakso enkrat za vselej prenehati.

FRANCE LEBEN,
Jesenice

Zdravljenje v zdraviliščih je ena izmed oblik zdravstvenega varstva zavarovanih oseb. Poseben tega zdravljenja je, da ga leči zdravnik samo predlaga, zdravniška komisija pa ugotovi, če je takšno zdravljenje zares potrebno. Na to, komu bo odobreno

zdravljenje v naravnih zdraviliščih, vplivajo torej trije cinitelji: zavarovane osebe, ki lahko da pobudo za takšno zdravljenje; lečeči zdravnik, ki mora prvi ugotoviti potrebo in predlagati zdravljenje; ter zdravniška komisija, ki dokončno odloča o potrebi zdravljenja.

Pri zdravljenju v naravnih zdraviliščih se zares opazja, da je delavcem premočno v razmerju z ostalimi zavarovanimi osebami. Zavodi za socialno zavarovanje, zlasti pa njihovi samoupravni organi, so na to že opozorili. Delno izboljšanje sicer že lahko opazimo, vendar še vedno ne v zadostni meri. Seveda pa ne smemo presojati samo po podatkih enega zdravilišča, ker je v drugih zdraviliščih odstotek delavcev močnejši. Osnova morajo torej biti podatki za vsa zdravilišča. Poglejmo torej, kakšno je stanje v LR Sloveniji. V letu 1957 je bilo od skupno 10.326 oseb, ki jim je bilo odobreno zdravljenje v naravnih zdraviliščih 3155 delavcev (30,55%), 1938 uslužbencev (19,23%) in 5183 (50,22%) ostali, to je upokojenci in družinski člani zavarovancev. V letu 1959 je bilo od skupnega števila 11.585 oseb 3831 (33,07 odstotka) delavcev, 2002 (17,28%) uslužbencev, 5752 (49,65%) ostalih. Razmerje med delavci in uslužbenci je bilo v letu 1957: 61,41% delavcev in 38,59% uslužbencev; v letu 1959 pa: 65,68% delavcev in 34,32% uslužbencev. Iz podatkov je videti, da se razmerje izboljšuje. Nobenega dvoma ni, da se uslužbenci te oblike zdravljenja raje poslužujejo kot delavci in da, lejo tudi pri zdraviliščih sami večjo pobudo za takšno zdravljenje. Razmeroma veliko pa je število ostalih zavarovanih oseb, tu gre predvsem za otroke, katerim v zadnjih letih tudi pri tej obliki zdravljenja posvečamo posebno skrb.

Da bi izboljšali sestavo zavarovancev, ki jim je odobreno zdravljenje v naravnih zdraviliščih, bi lahko največ napravili zdravniki. Tako da bi enakovredno skovali vse mesece v letu predlagali za zdravljenje tiste zavarovance, ki so takšnega zdravljenja zares najbolj potrebni. Marsikaj bi morali tudi napraviti tudi sindikalne organizacije in pa kadrovske-socialne

službe v gospodarskih organizacijah, ki naj bi zdravnike opozarjale na tiste delavce, ki so takšnega zdravljenja po njihovem mnenju potrebni.

Zavarovance kličejo na zdravljenje po vrstnem redu predlogov in se tu ne delajo razlike med delavci in uslužbenci, izjema so le prosvetni delavci, ki jih praviloma kličejo na zdravljenje samo v času poletnih šolskih počitnic. Zdravilišča sama ne morejo vpilvati na to, komu bo odobreno zdravljenje po vrstnem redu predlogov. Vse dosedanje revizije so pokazale, da glede vrstnega reda zdravljenja niso delala izjem.

Ceprav je bilo torej nekaj napravljenega za to, da bi slo razmerje med delavci v naravnih zdraviliščih, so dosedajni uspehi še premajhni. Za to pa ne nosi krivde samo socialno zavarovanje ali morda zdravilišča. Odgovorni so deloma zavarovanci sami, deloma zdravniki, končno pa tudi sindikalne in gospodarske organizacije oziroma njihove kadrovske-socialne službe. Torej lahko pričakujemo izboljšanje le v skupnem sodelovanju vseh naštetih.

Republiški zavod za socialno zavarovanje
Pomočnik direktorja
JANEZ ERJAVEC

Opomba uredništva — Menimo, da bi bilo potrebno k predjemu odgovoru Republiškega zavoda za socialno zavarovanje LRS še nekaj. Predvsem — same številke o klimatskem zdravljenju delavcev in uslužbencev se prav nič ne povedo, če jih ne primerjamo s številom zaposlenih delavcev in uslužbencev. V Sloveniji je bilo namreč po podatkih Zavoda za statistiko LRS septembra lani 312.407 delavcev (74,8%) in 104.760 uslužbencev (25,2%). Na klimatsko zdravljenje pa je bilo istega leta poslanih 65,7% delavcev in 34,3% uslužbencev. Torej gre razmerje za več kot 90% na škodo delavcev. Kaže, da je tako razmerje po podatkih Zavoda za statistiko LRS posledica boljših zvez uslužbencev. Pričakovati bi namreč, da bo v zdraviliščih več delavcev, ker je njihovo delo, predvsem v nekaterih podjetjih, precej težje.

UREDNIK

5 MINUT PRED DVANAJSTO

SAMO URBANISTI?

Obvestilo na oglasni deski je razvezalo jezik poslednji tkalki v Novoteksu. Prvi del delovnega časa se je vsaka pogovarjala s svojimi statvami in z njimi ocenjevala umnost odločitve delavskega sveta. Pogledi, ki so se v naglici dela le bolj poredkoma srečavali, so nosili na krilih, velik vprašaj.

Končno je sirena napovedala odmor. Čolniki so jenjali udarjati kot bi odrezal. Ropot strojev je zamenjalo glasno govorjenje, ki je to pot spremljalo tkalke v oblačilnico k dopoldanski malici.

»Punce, ste prebrale tisto na oglasni?«

»Smo in kaj potlej! Šle bomo in pika!«

Obvestilo je bilo samo toliko ne- navadno, v kolikor so listki s pozivom na udarniško delo v zadnjih letih že malone odromali v pozabo. Pred fizikalnim zletom so se pač Novomeščani odločili, da bodo uredili svoja športna igrišča. Odborniki so bili seveda pri tem v zagati: kje dobiti sredstva za ureditev? Po dolgem premišljevanju so potrkali na vrata novomeških podjetij s prošnjo, da bi le-ta s prostovoljnim delom opravila tisto, kar bi sicer veljalo težke denarje. Tako je neko jutro pozdravil poziv na oglasni deski tudi delavke in delavce v novomeški tekstilni industriji.

»Seveda bomo šle, saj je poziv na akcijo združen z odločitvijo našega delavskega sveta!«

»Jaz pa mislim...«

Tisto dopoldne ni nobena tkalka kdo ve kako pozorno segala po enolončnici. Vrednejše je bilo loviti besede, ki so netile živo razpravo.

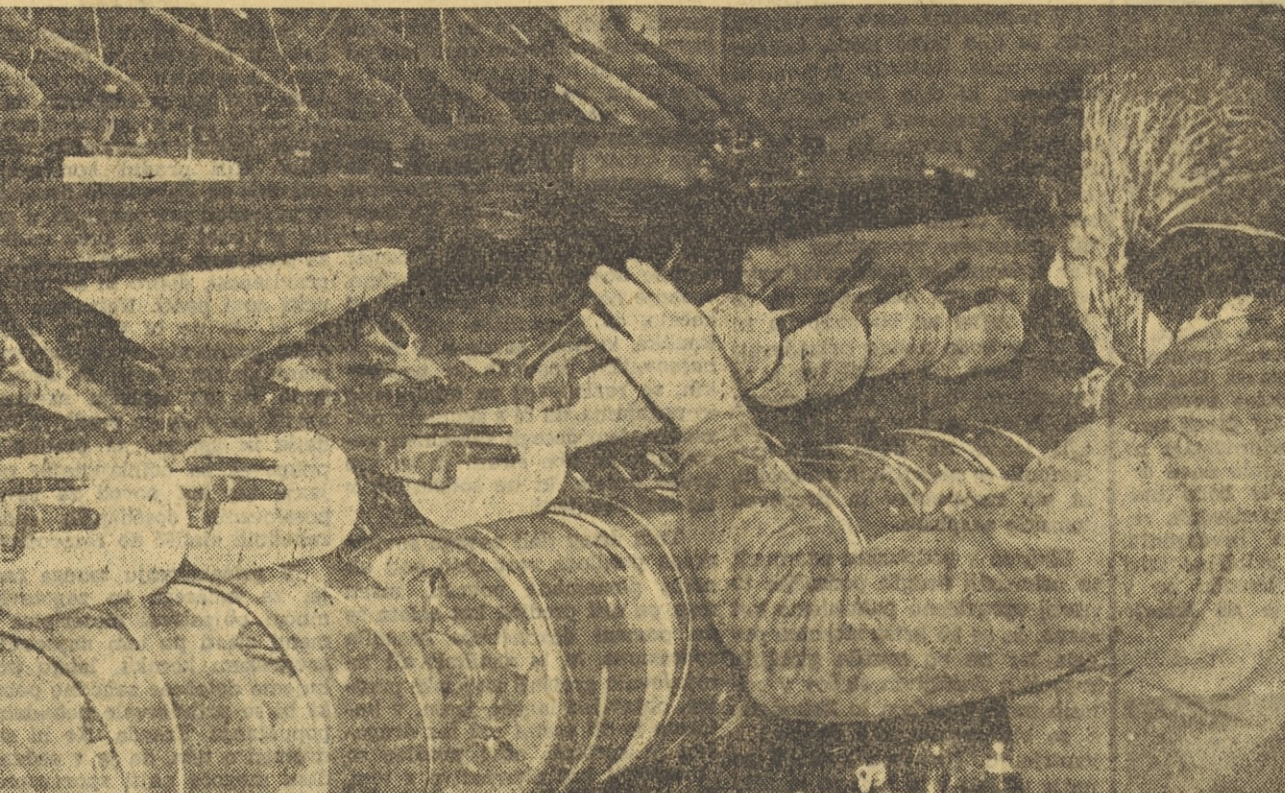
»Katera od nas pa zna sukati kramp ali lopato, a?«

»Motiko že, motiko!«

»Prav, boš pa plevel grebla.«

»Radovedna sem, kakšno korist bo imelo mesto od nas? Saj gremo rade, ampak...«

Tkalke so ugotovile nesmotnost takšne akcije. Prav gotovo ne bi napravile dosti. Dela niso vajene! Drugo pa je še zlo, ki se zna prebuditi v ponedeljek. Nedelja bi jih zlomila na

DELO SNOVALKE OB STROJU ZAHTEVA SPOCITE ROKE IN BUDNO OČI. PREJA JE TENKA IN SE RADA TRGA! (NOVOTEKS - FOTOREPORTER M. LAN ŠPAROVEC)

vročem soncu, naslednji dan pa bi lovile ravnotežje ob statvah. Norme gotovo ne bodo dosegle, kaj šele presegle, kot je pri njih že dolgo v navadi.

»Pametneje bi bilo, da opravimo tu, za stroji, nekaj udarniških ur in potem odstopimo zaslužek mestu. Z denarjem si bo mesto lahko uredilo stadion dvakrat lepše, kot pa z našo nevajenostjo!«

Kdo je prvi izgovoril to misel, nihče več ne ve. Povedana pa je bila s takšnim poudarkom, da si jo je vsak kar hitro prisvojil.

»Tako, tako, pa nič drugače!«

»In preje, bo dovolj?«

»Eh, kaj te skrbi!«

Ob koncu odmora si je bila tkalica edina. Statve so prijetno tekale in čolniki so udarjali, da je bilo veselje.

Medtem je namera tkalk že našla zagovornike v skladišču, v pripravljavnicah, v pisarni, v vseh prostorih tovarne.

Nekaj minut pred dvanajsto se je sestal delavski svet. Sestanek je bil kratek, zelo kratek.

»Napravimo tako?«

»Zakaj pa ne!«

Prva nedelja v juniju je bila v tkalnici v Novem mestu enaka običajnemu dnevu v tednu. Centimetri

kamgarnov na statvah so se zlivali v metre in metre dragocenega blaga v skladišču. Stiri milijone prometa! Med njimi — čisti dohodek — dar delovnega kolektiva Novoteksa svojemu mestu.

Tkalke, vajene statev, niso bile zavoljo te nedelje nič cincave pri svojem delu naslednji dan. Srečanje z njimi je bilo srečanje z neizgovorjenim zadovoljstvom — kolektiv je spet bližji izpolnitvi polletnega plana, v skladiščih je več blaga, primaknili so k dohodku in — Novo mesto je našlo, kar je iskalo.

Rekli so mi sicer, da o tem zadovoljstvu ni treba pisati. No, saj veste, kako je s to rečjo!

V Savskem naselju gre vse na račun urbanistov! Stanovanjske zgradbe brez lokalov, trgovina in servisi, tesna otroška igrišča — vse to je krivda urbanistov in arhitektov, armade ljudi, ki so gradili naselje.

Družbene organizacije nimajo poštenega prostora za sestanke. Terenska pisarna je premajhna, saj v njej gore luči pozno v noč. Dopoldne v istem prostoru ubijajo dolga otroci zaposlenih staršev. Stanovanjska skupnost v naselju že dolgo časa išče nove prostore, a kakor koli se obrne, vselej je v slepi ulici:

...takrat, ko bomo imeli Dom stanovanjske skupnosti, bo drugače,

...ko bosta zgrajena otroška vrtca,

...ko bo urejen pionirski dom!

V Savskem naselju pa so trije samski domovi, ki se lahko pohvalijo s klubsko sobo. Te sobe so podnevi prazne.

Stanovanjska skupnost jih je vprašala:

»Ali bi nam lahko odstopili sobe čez dan?«

»Ne!«

Tako sta odgovorila »Gradis« in »Uprava cest«, lastnika dveh domov, »Soča«, lastnik tretjega, pa je odstopila svoj klub organizacijam za določene ure.

Savsko naselje je stanovanjska skupnost. Samski domovi so člani te skupnosti. To članstvo pa jim je malo mar, kadar je treba skupnosti pomagati; bolj se razumejejo takrat, kadar slutijo od skupnosti kakšno korist.

Člani sveta so se naveličali prosjacti, čeprav dobro vedo, da bi z razumevanjem hišnih svetov v samskih domovih rešili marsikateri problem. Dopoldne bi bili v teh klubih otroci, popoldne bi se v njih sestajale organizacije, večer pa bi še zmerom ostal pravi lastnikom.

V zameru za uslugo — obveznost skupnosti, da bo skrbela za red in čistočo, da ne bo skoparila z denarno odškodnino, kolikor bo ta potrebna.

Tako, dokler ne bi imelo naselje svojega Doma stanovanjske skupnosti, otroških vrtcev, pionirskega doma...

Potemtakem le niso vsemu krivi urbanisti?

Lepo število krivcev ždi v naselju! Razumevanje do potreb skupnosti jim je španska vas. Če pa jih že prepričaš — vedno najdejo izgovor:

»Saj bi se domenili, toda, zdaj smo dobili — televizor!«

D. K.

NISEM KRPAČ...

»Pošvedral sem pete na čevljih. Popraviti jih bo treba, sem menil in šel k čevljarju v ulici, kjer stanujem.

»Mojster, čevlje sem prinesel. Malenkost.

Pete sem obrusil.«

Ze sem odvil paket s čevlji.

»Oprostite, ne sprejemamo popravil...«

»Toda, sosed...«

»Žal mi je! Nimam več delavcev, delam sam.

Popravljati ne utegnem.«

Čevljar se ni dal pregovoriti.

Moj zavitek s čevlji ni bil vreden njegovega pogleda. Drugo delo je imel mojster: priroboval je kriče, lilasto usnje.

Na ulici sem obstal s čevlji pod pazduho. Ozrl sem se po čevljarjevem izloženem oknu. Kam? Vrsto let nisem bil v skrbah, kdo mi bo popravil čevlje. Pa zdaj?

Strmel sem v izložbeno okno. Med ženskimi in moškimi čevlji in sandalami raznih barv, med pisanimi »salonarji« sem razbral naslov podjetja: »Lady«. Zlate črke na črni šipi.

Oho, mojster Toza!

Jasno: dokler je mojster Toza popravil čevlje, je imel pomočnika in vajenca. Bil je lastnik uslužnostne obrtne delavnice. Seveda tudi davek temu primeren.

Zdaj, vidite, pa dela mojster Toza s a m. No, ve čevlje, sandale, salonarje... Njegova uslužnostna delavnica zdaj proizvaja, in sicer očitno znatno več, kot zmore mojster Toza z obema rokama.

Dobro si je zamislil vso reč. Za davčno upravo je mali obrtnik, privatnik, mojster brez delovne sile. Dokler je popravil, sta morali razen njega toliči še dve čevljarski kladivi. Takšnega dela ni mogel dati iz svoje delavnice. Zdaj pa lahko. Salonarje le priroji, potem pa se že dobijo ljudje, ki jih izdelajo. Najdejo se taki, ki to delajo doma, po rednem delovnem času. V tovarni plača in socialno zavarovanje, pri mojstru Tozi pa — dodatek k osebnemu proračunu.

Znašel se je ta mojster Toza.

In zdaj: ne sprejema popravil... V izloženem oknu: modna obutev »Lady«.

Zlate črke na črni šipi.

Stopil sem k čevljarju na drugi strani ulice. »Klanjam se! Gospod želi?« me je ustrezljivo sprejel čevljar.

»Malenkost, mojster, pete sem obrusil...«

»Ne sprejemam popravil!«

Odsekano. Ustrežljivost je izginila.

V meni je zavrelo.

»Mislim, da ta delavnica mora popravljati čevlje.«

»Da, toda tiste in tistemu, komur hočem. Kdaj ste pri meni naročili ali kupili nove čevlje?«

»Kupujem tovarniške.«

»Prav to sem hotel slišati! Vi torej mislite, da znam le popravljati. Nisem krpač, da veste!«

Pravijo, da pametnejši odneha. Šel sem.

Se drugod sem poskusil srečo. Čez čas sem namenoma izbral delavnice, v katerih izložbeni oknih ali v steklenih omarah na večjih vežnih vratih so bili razstavljeni modeli. Prepričati sem se hotel.

V nobeni izmed njih se nisem mogel znebiti zavojca s čevlji.

Povsod enak odgovor: »Ne sprejemamo popravil!«

V zadruzi na trgu so vzeli čevlje v popravilo.

D. RANISAVLJEVIĆ

VSAKO DELOVNO MESTO SKRIVA V SVOJI NAVIDEZNI PREPROSTOSTI ZAJETNO KNJIGO ZNANJA IN VRSTO IZKUŠENJ, KI JIH PRINAŠAJO DELOVNA LETA

vanji in z izbranimi knjigami dorežljivo bogatil neizkušene delavce in jih usposabljal za delo na delovnem mestu, ki ga opravljajo.

»Ne gre nam toliko za naziv, za papir, predvsem nam gre za to, da se zna človek obrniti v svojo in v kolektiv kolektiva. Stane se je znašel sam, drugim bo kolektiv omogočil, da se bodo laže znašli!«

Zamišljam si Staneta. Plamen ga uboga. Kadar dvigne očala in se samozavestno nasmehne, vidiš v njem vse kaj drugega kot pa gozdnega delavca, ki je nekoč hotel v industrijo. Uspel je! Pravi si naposled — zakaj bi ne ostal pri besedah v naslovu. saj je v njih dobršno zrno še nikjer povedane resnice.

DUŠAN KRALJ

»Imenuj drugače, če ti to v naslovu napak zveni. Vsekakor pa naj te ne moti, da jaz tako pravim. Ti ne veš, kaj pomeni zamenjati cepin in sekuro z varilnim aparatom!«

Ne, tega res ne vem. Tega tudi ni vedel Stane, ki je pred tremi leti še valil hlode na žagi in tesal nekeje v kočevskih gozdovih. Lahko, da je že takrat premišljeval o delu v tovarni in so mu bili posebno pri srcu avtomobili, za trdno pa tega ne bi mogel napisati. Glavno, kar ga je privabilo v porajajočo se avtomobilsko industrijo v Novem mestu, je bila bližina doma. Kdo bi se venomer klatil po svetu!

Znašel se je v veliki dvorani med prešami. V karkoli je vtaknil nos, vse ga je plašilo. Nekajkrat mu je padlo na um, da bi vse skupaj poslal k vragu ter ga mahnil nazaj v gozdove. Pa je le vzdržal. Prve dni se je sukal okoli strojev kot solarček okoli črnila.

No, ko se je navadil na novo okolje, je zašel v nove težave. Tovarna mu je dala, kar mu je mogla dati. Zaposlitev za mojstri. Vplinjač, menjalnik, vrste goriva, luči — vse to je stresal iz rokava. Ko je že mislil, da se lahko kosa z vsakomer v tovarni, je dobil pod nos:

»Tovariš, najprej si ogled abecedo svojega delovnega mesta!«

Katero pa je pravzaprav njegovo delovno mesto? Stane tega v prvih mesecih sploh ni vedel. Delal je vse od kraja. Večkrat pa je premišljeval o tem, da bi bil varilec. Imeniten posel je to! Sediš in prisluškujš sikanju plavega plamena, ki topi in lepi

železo.

Naskrivaj je vzel aparat v roke. Na nesrečo pa ga je že prvi poskus razočaral. Kakorkoli se je mučil, aluminij in železo sta silila vsaksebi. Takrat Stane ni imel pojma o varjenju, niti ne o tališčih posameznih kovin.

»Veš, od daleč je bilo videti vse to tako lepo!«

Stane je medtem že pozabil na gozdove in na delo ob žagah. Tovarna mu je postala tolikan razumljivo delovno mesto, da je bil precej pripravljen prepričati slehernega, da bi tovarna propadla, če bi njega ne bilo.

To svoje prepričanje pa si je znal sproti pomlajevati. Kar je bilo knjig o motorjih, o prešah, o kovinah, o tehniki varjenja — vse je prebiral in, če ni šlo zlepa, si je zgrda vtepal v glavo znanje, ki ga je hotel imeti.

Postal je — dober varilec, izkušen kot bi svoj živ dan ne počel drugo, kot samo varil, varil...

Ko je spletala beseda vsebino o varilcu Stanetu, so mu tovariši v tovarni avtomobilov Novo mesto dejali:

»To je naš Stane! Med 600, kolikor jih je pri nas zaposlenih, je gotovo vsak tretji samouk takšnega kova. Domačini iz okoliških vasi delajo v naši tovarni. Oranje in sejanje so zamenjali z delom v industriji. Če bi ne imeli sitnosti s kooperanti, ki so jim naše obveznosti deveta briga, bi zlahka napravili pet avtomobilov dnevno. Tako jih napravimo le tri, štiri! Kooperante pa moramo na neki način preigrati. Pravimo, z izobraževalnim centrom, ki smo ga te dni organizirali, bomo tako obrusili znanje naših delavcev, da bodo zlahka napravili več!«

Stane je bil samouk. Brez predavateljev je zarezal v ledino učenosti, ki jo je potreboval na svojem delovnem mestu. Takšen je bil še prenekateri! Drugim pa zdaj odpira pogled na polje znanja izobraževalni center, ki bo z organiziranimi pred-

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

VELJKO MIČUNOVIĆ NA ŠVEDSKEM

Po vrnitvi iz Osla, kjer je bil na uradnem obisku, je državni podsekretar za zunanje zadeve Veljko Mičunović odpotoval v Stockholm, kjer se je posvetoval s veleposlaniki FLRJ v skandinavskih deželah.

Med privatnim bivanjem na Švedskem je Veljko Mičunović obiskal švedskega zunanjega ministra Udena in se z njim razgovarjal o mednarodnem položaju po neuspehu pariskega sestanka. Minister Uden je potem priredil podpredsedniku Mičunoviću in njegovi ženi kosilo.

OBISK BORISA KRAIGHERJA KONČAN

Član Zveznega izvršnega sveta in predsednik Izvršnega sveta Slovenije Boris Kraigher, ki je vodil jugoslovansko delegacijo na proslavi 150-letnice neodvisnosti Argentine, se je mučil nekaj dni v Venezueli, kjer se je sestal z več znanimi politikami in državniški te dežele.

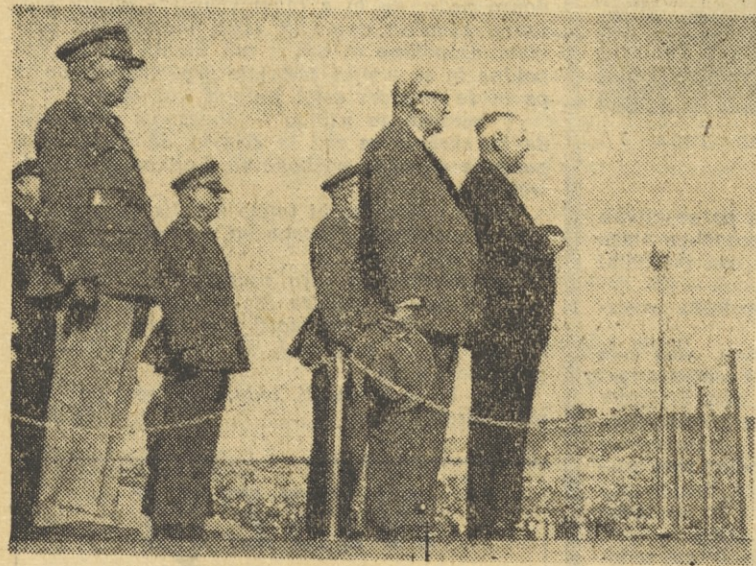
V nedeljo je Boris Kraigher odpotoval v Jugoslavijo.

NASER V GRČIJI

Predsednik Združenja arabske republike Gamal Abdel Naser je prišel v turek na uradni obisk v Grčijo. Izkazali so mu najvišje časti. Ko je jahal »El Hurla« pristala v slavnostno

ANKARA — Vodstvo oblasti v Turčiji je po državnem udaru v rokah generala Cemala Gursela. Poročevalci vseh listov poročajo, da se življenje v tej deželi normalizira. Vsi se pripravljajo na volitve, ki bodo izbrale novo državno vodstvo. Le-te bodo bržkone jeseni. Bivši predsednik republike Bayar in predsednik vlade Menderes s približno štiri stotimi bivšimi oblastniki so v zaporu, kjer čakajo na bližnjo sodbo

JOHANNESBURG — Ministrski predsednik Južne Afrike dr. Hendrik Verwoerd, ki ga je pred tedni oplazila krogla iz atentatorjevega revolverja, se je te dni pojavil na govorniškem tribunu. Z močnim vencem obojeh policistov in v primerni oddaljenosti od ljudstva, je govoril na nekem krajevnem mitingu. Pomen njegovega nastopa pa je bil bolj v tem, da se je pokazal »živ in zdrav«, kot pa v besedah, ki jih je po atentatu goreče naslovil na vse svoje pristase

okrašenem prejskem pristanišču, sta predsednika Naserja in njegovo ženo sprejela kralj Pavle in kraljica Frederika. Mnogi državljani grškega glavnega mesta je na okrašenih ulicah pod plapolajočimi zastavami obeh dežel prisrčno pozdravila visokega gosta.

Predsednik ZAR je bil v Grčiji na uradnem obisku tri dni. Z grškimi državniški se je razgovarjal o odnosih med obema deželama. Izmenjali so mnenja o aktualnih mednarodnih problemih. Potem je ostal Naser z ženo in s spremstvom v Grčiji še dva dni, nato pa odpotoval s Krfa v Jugoslavijo.

REFERENDUM V KAMBODŽI

V ponedeljek so objavili rezultate referendumov v Kambodži. Volivci so skoraj soglasno izrazili zaupanje sedanji vladi in bivšemu predsedniku pincenu Norodomu Sihanuku ter njegovi stranki — Narodno-socialistični skupnosti.

Za Norodomom Sihanuko je glasovalo 1.383.793 volivcev od skupnega števila 1.383.982, kolikor jih je bilo na volitvah.

VOLITVE V BOLIVII

Kandidat vladnega Nacionalno-revolucionarnega gibanja Paz Estensoro je prepričljivo zmagal na predsedniških volitvah v Boliviji. Po približnih ocenah se je volitev udeležilo okoli 70 % volivcev.

Po nepopolnih podatkih je dobilo Nacionalno-revolucionarno gibanje nad 300.000 glasov, medtem ko jih je dobilo Avtentično nacionalno revolucionarno

PARIZ — Predsednik de Gaulle je te dni sprejel predstavnike afriških dežel, ki so v sestavu francoske skupnosti narodov. Na sestanku so predstavniki štirih afriških dežel zahtevali neodvisnost. To so: Gornja Volta, Dahomeja, Slonokoščena obala in Francoska Nigerija. Na fotografiji: de Gaulle s predstavnikom Gornje Volte in Dahomeje

komentar — komentar — komentar — komentar — komentar — komentar — komentar — komentar

Ugodna znamenja

V neprijetnih dneh po pariški krizi ni bilo takoj jasno, kakšno usodo bodo doživeli pomembni razgovori, ki dije časa tečejo v Zenevi o prepovedi jedrskih poskusov in o razorožitvi. Ko se je pokazalo, da ta kriza ne bo negativno vplivala na Zenevo in da bosta obe strani nadalje pripravljali omenjene sporazume, se je svet oddahnil, in sicer prvič zato, ker je bilo to znamenje, da se hladna vojna ne bo obnovila in da si ne bodo nehali prizadevati za pomiritev, ter drugič, ker je to pripomoglo, da se kljub vsemu nadaljujejo skupna prizadevanja, najti izhod na dveh tako pomembnih in občutljivih področjih, kot sta razorožitev in prepoved atomskih eksplozij.

Skupno s podobnimi znamenji na nekaterih drugih področjih to precej upravičeno pojmujemo kot dokaz, da se bo kriza sčasoma polegla ter ne bo pustila globljih, trajnejših škodljivih sledov v odnosih med Vzhodom in Zahodom, ki so bili zadnja leta na poti k pomirjenju. Na vseh straneh so ljudje verjeli v to tudi po pariški krizi, in sicer ne glede nanjo, prihodnji meseci pa obljubljajo pozitivne rezultate in spodbudne vesti, kar bi okrepilo mir in omogočilo narodom po svetu, da bi mirneje gledali v prihodnost.

Novi sovjetski predlog o razorožitvi v mnogočem potrjuje upravičenost takšnega mnenja in krepi nade, da se bodo nadaljevala prizadevanja za ureditev spornih problemov s pogajanjem. Ker vsebuje ta predlog tudi vrsto zanimivih novosti, med katerimi je nekaj takih, ki pomenijo neposredno prilagajanje zahodnim partnerjem, lahko rečemo, da bo njegov učinek ne le pozitiven (ker kaže razpoloženje za pogajanja), marveč bo tudi neposredno prispeval ter olajšal pogajanja in sporazumevanje o razorožitvi.

Novi predlog predvideva likvidacijo sredstev za prevoz morilškega jedrskega orožja, s čimer se približuje francoski tezi, ki je še posebej vztrajala na takem ukrepu. Predlog prav tako predvideva, da bi vzporedno s tem že na prvi etapi likvidirali, oziroma izpraznili vsa tuja oporišča na ozemljih posameznih držav, česar francoske teze niso vsebovale. Drugo pomembno vprašanje, v katerem se predlog približuje Zahodu, je pristane, naj bi v okviru ZN in v pristojnosti Varnostnega sveta sestavili oborožene odrede milice, ki bi po uvedbi sporazuma o razorožitvi skrbeli za red in mir na svetu, se pravi, da bi preprečevali ogrožanje miru ter nasilna dejanja in agresijo v odnosih med

narodih. Tudi v tem se sovjetska formulacija nekoliko razlikuje od zahodne, ki teh organov ni navedovala na Varnostni svet zaradi pravice veta v tem organu ZN, vendar ni niti ta razlika nič drugega kakor ponovno znamenje, da so pogajanja za izoblikovanje obojestransko in splošno sprejemljivega teksta potrebna in mogoča. Tudi glede kontrole, v čemer so bile doslej zelo velike razlike, vsebuje novi predlog elemente, ki kažejo, da se stališča zblížujejo. Razlike, ki bodo ostale tudi še po najnovejših popustih in popravkih, so razlog več za konference in pogajanja, da bi s skupnim prizadevanjem dosegli sporazum, zadovoljiv za obe strani in za vse druge dežele, ki ne sodelujejo v tej fazi pogajanj.

Tudi drugi deli novega sovjetskega predloga vsebujejo bolj ali manj pomembne novosti, razen tega pa niti predlog kot celota še ne pomeni dokončnega besedila sporazuma, ki bi zanikalo ali izključevalo prejšnji sovjetski predlog, objavljen lanske jesen, v katerem je bil vrstni red faz drugačen. Nasprotno, novi predlog so obrazložili kot alternativo s tem, da so predvideli razgovore, bodisi na temelju starega, bodisi novega predloga.

Belgijski socialisti in emancipacija Konga

»La Gauche«, socialistični list, ki izhaja v Bruslju, je objavil 28. maja naslednji članek:

»Naša socialistična stranka je edina med velikimi evropskimi delavskimi strankami zavzela jasne, nedvoumne pozicije za neodvisnost kolonije »svoje« dežele, brž ko so prebivalci te dežele začeli neovisnost.«

Naše delavsko gibanje je prav tako edino, ki je takoj vrglo svoj utež — in grožnjo s splošno stavko — na tehtnico, da bi preprečilo pošiljanje vojaških enot v Kongo.

Če bi bile delavske stranke Britanije in Nizozemske ter Komunistična in Socialistična partija Francije zavzele enako stališče, bi po letu 1944 ne bilo vojne na Malajskem ne v Indokini, prav tako ne vojne v Alžiriji in »policijskih akcij« v Indokini.

Delavsko gibanje naše dežele je torej v določenem smislu rešilo čast evropskega delavskega

Sodeč po prvih reakcijah na Zahodu in sploh po svetu, so ta predlog sprejeli z vso resnostjo, zato bi mogli pričakovati, da bodo zdaj v Zenevi kakor izven nje prišle plodne razprave o razorožitvi. Niti uradni komentatorji niti tisk na Zahodu in drugod niso zavračali priznanja, da je predlog prinesel nove, širše možnosti za pogajanja. Povsod izražajo pripravljenost, dobro in skrbno proučiti novi načrt. Nobenega razloga ni, da ne bi prvim, bolj ali manj pozitivnim reakcijam in komentatorjem sledili še drugi, ki bodo šli na temelju skrbnejših analiz sovjetskega predloga korak dalje in sprejeli ta predlog kot prispevek za učinkovitejšo pogajanje ter kot povod za revizijo posameznih dosedanjih spornih zahodnih stališč do razorožitve.

V pričakovanju takega razvoja, za katerega so zagotovljeni mnogi objektivni materialni elementi zlasti po tem najnovejšem sovjetskem koraku, lahko pričakujemo določene zahodne pobude, ki bi se približevale pobudam in popuščanju Vzhoda. Ne bi smeli dvomiti o tem, da je v sedanjem času mogoče najti sporazume in rešitve le v medsebojnem popuščanju in ob obojestranski dobri volji, da bi na pogajanjih šli dru-

gi strani do polovice poti naproti. Pričakovanje, da bi bilo rešitev mogoče iziliti, in poskusi, doseči enostransko popuščanje, so gola utvarja in hkrati nerealna, celo nevarna politika.

Drugi pogoji, ki se zdi v sedanjih fazi še posebno pomembni, je učinkovito pogajanje zlasti na področju razorožitve. Ta pogoj bi pomenil krepitev obojestranske dobre volje in izboljšanje vzdušja med Vzhodom in Zahodom, ki je zdaj precej megleno. Takšno vzdušje pa seveda ne bi smelo biti niti povod niti razlog za izogibanje pogajanj, še manj pa bi smeli z njim opravičevati izostajanje rezultatov, ki jih svet pričakuje. To pomeni, da bi bilo treba kljub temu vzdušju in drugim nezaželenim elementom v odnosih med Vzhodom in Zahodom mnogo dobre volje obravnavati sovjetski predlog za razorožitev in iskati skupne rešitve. Seveda bi to dosegli mnogo lažje, če bi si hkrati na vseh straneh prizadevali, da bi razporedili oblake, ki so se zgnili nad nas in grozijo, da bodo zakrili obzorje v trenutku, ko je bistvenega pomena, da vidimo vse jasno in natančno, kar pa je mogoče le v vzdušju, ki je vedrejšje od sedanjega.

JURE PUTNIK

gibanja, ki je zagrešilo v odnosu do osvobodilnega boja kolonialnih narodov velike napake.

Vendar se s tem ne smemo preveč ponašati. Nalogo nam je olajšala oslabiljenost buržoazije in pa dejstvo, da se je buržoazija zavdala svoje slabosti in večinoma ni hotela tvegati krvave pustoševine.

Čeprav je bilo stališče naše stranke v odločilnih trenutkih pravilno, pa vendarle ni bilo brez dvomnosti.

Najprej se je vrsta ljudskih poslancev približala pozicijam tistih, ki obtožujejo van Hemmelrijka in de Schriverja, da sta »prodala imperij«. V njunem stališču ni nič socialističnega.

Drugi — teh je več — razlagajo vse skupaj tako, češ da je neodvisnost Konga »manjše zlo« in edino sredstvo za »ohranitev belgijskega vpliva v Kongu«. Odgovarjamo jim, da ta neodvisnost ni zlo, temveč dobro tako za delavce

Konga kakor za belgijske delavce. Pri »belgijskem vplivu«, ki bi ga bilo treba tam ohraniti, je treba razlikovati interese kolonov in kolonialnih družb na eni ter interese delavcev naše dežele na drugi strani.

Delavcem je vsekakor v interesu, da ne bi prišlo do naglih prekinitev belgijsko-kongoske trgovinske menjave, vendar zahteva ta interes, da upoštevamo pravice in interese neodvisnega Konga: če ne bo tako, bo prekinitev trgovinskih stikov slej ko prej usodna.

Zato meni večina belgijskih socialistov, da kongoskih socialistov ne smemo prepustiti njihovi usodi.

V Kongu se je začela dirka za oblast. Finančne skupine so se segle v to tekmo — s tisočaki. Verske misije in Vatikan z vsemi silami podpirajo svoje vernike v Afriki. Ali naj ostanejo samo kongoski socialisti zapuščeni, brez pomoči?

SINDIKALNO GIBANJE NA FILIPINIH

Kratka doba enotne organizacije

V minulih 13 letih po razglasitvi neodvisnosti so dosegli Filipini pomemben gospodarski napredek. Zdaj imajo najbolj razvito industrijo v tem delu Azije; industrija daje nad 15 % nacionalnega produkta in zaposluje 13 % vse delovne sile. V primerjavi z industrijsko razvitimi deželami, na primer s sosednjo Japonsko, je ta odstotek deleža industrije seveda skromen. V deželah Jugovzhodne Azije, kjer je kmetijstvo daleč najpomembnejša gospodarska panoga, pa ga še niso nikjer dosegli. K temu podatku je treba dodati, da so na Filipinih zelo razvite tudi mnoge druge gospodarske dejavnosti v zvezi z industrijo. Od tod ugotovimo, da je skoraj 40 % delovne sile na Filipinih zaposlene izven kmetijstva.

Visok odstotek delovne sile izven kmetijstva je pripomogel k razvoju močnega delavskega in sindikalnega gibanja. Iz tega je izšel še drug značilen pojav, ki ga ni mogoče spregledati na tem področju: izoblikovanje sistema delavske zakonodaje. Dolga leta dejavnost in delovni odnos organizacij sta prisilila državne organe, da so spreminjali in izpopolnjevali zakonodajne ukrepe s področja industrijskih in delovnih odnosov nasprotno. Zakon o industrijskem miru — sprejel so ga leta 1953 — vsebuje pravo zbirko odredb v zvezi z odnosi med delavcem in delodajalcem. Čeprav vsebuje ta zakon mnoge pomanjklivosti in neugodnosti za tiste, ki so izkoriščani — to je dediščina nekaterih ameriških zakonov, katerih kopija je ta zakon — je vendarle zagotovil usodno vzdušje za delo sindikatov in drugih delavskih organizacij.

Na razvoj delavskega gibanja je vsekakor vplivalo tudi dejstvo, da je gospodarstvo na Filipinih večinoma v rokah tučev in da ni močnejšega domačega kapitalističnega razreda. Vođa filipinskega delavskega gibanja, ki je filipinom pripomoglo do neodvisnosti, so kljub svojim buržoaznim konceptom naklonjeni gledali na razvoj in zahteve delavskega razreda, ker te zahteve po navadi niso prizadele njihovih interesov.

Kako zelo je filipinsko gospodarstvo podrejeno tujemu kapitalu, je nedavno nakazal tudi predsednik republike Garcia, ki je dejal, da »vse leto ni nobene neodvisne dežele na svetu, kjer bi bila tuja kontrola gospodarskega življenja tako široka in tako globoka, kakor je v naši deželi.« »Dokler bodo takšne razmere,« je dodal, »bodo Filipini deljansko kolonialna dežela.«

Vlada si prizadeva, da bi spremeni tako stanje v gospodarstvu, pri tem pa vsekakor računa s podporo delavskega in sindikalnega gibanja, s čimer bi mogla opravičiti ukrepe proti tujemu kapitalu. Predvsem gre za pritisk na močno trgovsko skupino, ki jo sestavljajo Kitajci. Menijo namreč, da imajo Kitajci, ki sicer niso številčno močna nacionalna manjšina, v rokah 70 % trgovine na drobno in debelo.

PET DESTELETIJ RAZVOJA SINDIKATOV

Sindikalno gibanje ima na Filipinih dolgo zgodovino vztrajnega boja za legalnost in priznanje. Pet desetletij tega prizadevanja je prineslo leta 1933, kakor smo že povedali, sindikatno priznanje in jamstvo za delo. Zakonska zaščita, ki je toliko časa ni bilo, je zagotovila sindikatom minimum potrebne varnosti pri delu.

Sindikalno gibanje Filipinov ima za seboj tri razvojne faze. Prvo obdobje se začne v začetku našega stoletja, ko so ustanovili prve sindikalne organizacije. Ker so bili Filipini takrat pod oblastjo ZDA — posledica špansko-ameriške vojne — je bila siceršnja nacionalistična dejavnost najstrožje prepovedana. V splošni boj »uporniške« dejavnosti so vključili tudi ustanavljanje vsakršne delavske ali sindikalne organizacije. Tako so sindikat grafičarjev kot prvo organizacijo — ustanovljena je bila leta 1902 — takoj prepovedali in razpustili. Podobno je bilo tudi z drugimi poskusi do leta 1907.

Ko so leta 1907 izvolili prvo filipinsko skupščino, so nastale določene ugodnejše okoliščine za ustanavljanje in delo delavskih organizacij. Leta

1908 so ustanovili Biro dela, ki je zbiral podatke o vseh delovnih sporih, stvarkih in o delavskih organizacijah. S tem so delavskim organizacijam posredno priznali pravico do obstoja in delovanja.

V začetku dvajsetih let se je naglo razvijala industrija, z njo pa številčno močan razred industrijskih delavcev. Hkrati s tem je naraščalo tudi število organizacij. Tako je bilo na Filipinih že leta 1934 nad 140 sindikalnih organizacij z 90.000 člani. To obdobje pomeni hkratno idejno dovoljevanje sindikatov. Ideje znanstvenega socializma so postale značilnost filipinskega sindikalnega gibanja.

Čeprav niso ustanovili nacionalnih sindikalnih central, so se v tem obdobju uveljavile tri močne organizacije kot nosilke sindikalnega gibanja: Nacionalna delavska zveza, ki je združevala industrijske delavce iz Manile in okolice, Federacija dela Filipinov, ki je vključevala kmetijske in druge delavce na južnih otokih, ter Federacija pristaniških delavcev, ki se je prav tako omejevala na območje Manile. Vse tri organizacije, ustanovljene pred letom 1930, so delovale tudi po vojni.

Z ustanovitvijo filipinskega Commonwealtha leta 1935 so Filipini dobili notranjo samoupravo. Prvi izvoljeni predsednik Manuel Quezon je takoj predložil program politike »socialne pravice«, ki je zajemala delovne, minimalne zahteve in omogočala vladni več kontrole nad delovnimi pogoji. Ta politika je prinesla prve predpise s področja delovne zakonodaje. Posebnega pomena sta bila zakona o arbitraži in registraciji sindikatov.

Sistem registracije sindikatov je bil delavsko vmešavanje vlade v sindikalno delo. Po tem sistemu je namreč morala biti vsaka sindikalna organizacija registrirana pri določenem vladnem organu, s čimer je bila proglazena za zakonito. Če na vladnemu organu ali tistim, ki so stali za njim, ni bilo všeč delo te ali one organizacije, je preprosto razglasil za neveljavno in je ni hotel registrirati. Tako je nastal nenavaden položaj, ko

je bilo več neregistriranih kot pa registriranih organizacij. Dejstvo, da je bila večina neregistriranih vključena v levčarsko organizacijo Kolektivno delavsko gibanje (ustanovljeno leta 1938), kaže na določene vladne težnje pri dovoljevanju dela tistim sindikatom, ki so ji ustrezali.

V povojnih letih je zavzemal sindikalnem gibanju prevladujoč položaj Kongres delavskih organizacij, ustanovljen leta 1945. Čeprav je bil pod vplivom komunistov, je združil zelo različne sindikalne organizacije z več kot 100.000 člani. Kongres je dolgo deloval. Ko so leta 1950 skušali odstraniti vlado, so kongres obtožili podtalne dejavnosti, mnoge njegove voditelje pa zaprl in obsojil na dolgeletne kazni. Predsednik kongresa Hernandez je dobil leta 1952 dosmrtno lebo.

Po prisilnem razpustu sindikatov, ki vladi niso bili po volji, so skušali ustanoviti novo organizacijo pod vladnim nadzorstvom. Minister za delo Figueras je ustanovil leta 1950 Nacionalno konfederacijo sindikatov, o kateri je dejal, da ima dva milijona članov. Naslednje leto se je to številno »zvišalo« na tri milijone, torej toliko, kolikor je vse delovne sile izven kmetijstva. Politične ambicije Figuerasa — ne pa želja, pomagati sindikatom — ki so ga pripravile tega ukrepa, so pomenile hkrati tudi konec organizacije. Ko je na parlamentarnih volitvah leta 1953 želel obiti podporo sindikalnih organizacij — hotel je priti v senat — je nastopil Figueras kot »delavski pokrovitelj«. Ko pa podpre sindikatov ni več potreboval, se tudi ni več zanimal za njih: organizacija je kmalu potem razpadla.

ZAKON

O INDUSTRIJSKEM MIRU

Zaradi slabega vtisa, ki ga je na pravilni na sindikate sistem vladne kontrole, kakor jo je uveljavljal Figueras, je naraščal pritisk da bi takšno nadzorstvo odpravili. Vrsta zahtev, čedalje bolj organizirano delovanje neregistriranih sindikatov in nova vzdušje po volitvah leta 1953 so pri-

Ekvadorski sindikati

Za razliko od nekaterih drugih dežel Latinske Amerike so v Ekvadorju spori med kmetijskimi delavci in veleposestniki pogostejši kot med industrijskimi delavci in delodajalci. Vendar to ne pomeni, da so odnosi v industriji vsklajeni, nasprotno, med delom in kapitalom so zelo huda nasprotja. Vzrok srditejšega boja v kmetijstvu je v tem, ker je položaj teh delavcev mnogo bolj težaven. Medtem ko imajo industrijski delavci določena zakonska jamstva, jih kmetijski delavci nimajo in so prepuščeni samovolji veleposestnikov.

Delovno silo na veleposestvih sestavljajo večinoma Indijanci. (Ekvador ima sorazmerno visok odstotek Indijancev — nad tretjino prebivalstva.)

Industrijskega proletariata je sorazmerno zelo malo, kar je posledica nerazvitega gospodarstva. Gospodarsko aktivnega prebivalstva je 5% zaposlenega v industriji, 60 do 65% v kmetijstvu ter 20 do 25% v javnih službah in administraciji.

SINDIKATI V OBRAMBI INTERESOV INDIJANCEV

Sindikati so najpomembnejši činitelj v boju za zaščito in enakopravnost Indijancev.

Ko sem prišel v Quito, glavno mesto, sem se zmenil za sestanek s sekretarjem sindikata. Ko pa sem prišel na sedež sindikata, nisem našel sekretarja. Mislil sem, da gre za precej običajen pojav zamujanja dogovorjenega sestanka, pa nisem imel prav. Sekretar je moral nujno odpotovati iz glavnega mesta zaradi spora na veleposestvu "La Victoria", kjer so se Indijanci uprli veleposestniku in zahtevali izboljšanje življenjskih razmer.

Indijanci so se oborožili z lovskimi puškami in zasedli posestvo. Lastnik je poklical policijo. Najprej sta prišla dva policaja z narednikom. Kmetje so se ukopali z družinskimi člani vred in niso nikomur dovolili, da bi se približal posestvu. Na poziv policajev so odgovorili, da se ne bodo umaknili, ker jim lastnik vsiljuje nevzdržne delovne pogoje. Potem je dobila policija okrepitev: kamion policajev s strojnimi. Odpor kmetov so zlomili. Okoli pideset so jih zaprli. Na intervencijo sindikata so jih izpustili.

Ekvador je značilna dežela veleposestnikov. Podatki povedo, da ima 1369 veleposestnikov, ki sestavljajo le 0,39% skupnega števila posestnikov zemlje, 2 milijona 706.700 hektarov ali 45,11 odstotka vse površine Ekvadorja.

Na latifundijah delajo kmetje, namesto plače smejo izkoriščati krpno zemljo, ki se imenuje "juasipungo". Za ta kos zemlje morajo kmetje delati na veleposestvu po pet dni na teden. Na mnogih latifundijah pa delajo še dalj. Tako morajo na primer kmetje na veleposestvu "San Louis" v pokrajini Ruminjau delati od ponedeljka do sobote, in sicer od

pomoči do izdelave in sprejema zakona o industrijskem miru.

Poglavitne določbe zakona bi lahko strnil v naslednje: ukinitve registracije sindikatov in vladne kontrole nad njimi; delavcem se prizna pravica do samostojnega združevanja v organizacije, namesto obveznega vladnega posredništva se uvede sistem sodelovanja kolektivnih pogodb med predstavniki delavcev in delodajalci; prepovedano je ustanavljanje sindikatov pod okriljem delodajalcev. Vrsti drugih določb urela odnose v industriji, poravnava spore itd.

Kakor vidimo, je zakon o industrijskem miru prinesel vrsto koristnih novosti na področju delovnih odnosov. Ukinitve registracije sindikatov oziroma take registracije, ki je posegla v vsebino sindikalnega dela je znatno pospešila ustanavljanje mnogih novih organizacij in uradno priznanje prejšnjih ilegalnih. Medtem ko je bilo na primer leta 1933 registriranih 110 sindikalnih organizacij, je že naslednje leto prijavilo svoje delavnosti 833 novih organizacij. Njihovo število se je do konca lanskega leta zvišalo na približno 3000.

Ceprav so ustanovili vrsto novih organizacij, pa kljub večletnim naporom niso mogli ustanoviti enotne sindikalne centrale. Nove organizacije so se priključevale k že delujočim tokovom v sindikalnem gibanju, tako da je bilo težko najti osnovo za skupno delo.

Po sprejemu zakona o industrijskem miru so razen prejšnjih ustanovili nekaj novih organizacij v državnem okviru. Svet filipinskih sindikatov je vsekaror najmočnejša med njimi. Orientacijo te organizacije ugotovimo iz njenega pristopa k Mednarodni konfederaciji svobodnih sindikatov (MKSS).

Težnje in pobude za ustanavljanje enotnih sindikatov so prinesle lani prvi poskus v tej smeri. Po dolgih pripravah je bil 25. in 26. aprila v Manilli kongres vseh nacionalnih sindikalnih organizacij z namenom ustanovitve nove centrale. Predstavni vseh zastopanih organizacij so se strinjali z ustanovitvijo enotne nacionalne sindikalne centrale, ki je štela okoli pol milijona članov.

Enotna centrala pa se ni dolgo obdržala. Že po treh mesecih je Svet filipinskih sindikatov izstopil iz nje. Sledile so mu še nekatere druge organizacije in tako se je enotna centrala razbila. Formalno sicer še obstaja, vendar je očitno izgubila ves pomen, ki so ji ga pripisovali ustanovitelji.

T. O

zadovoljen, če zasluži 20 do 25 su-krov dnevno.

MINIMALNE ZAHTEVE

Ker so jim sindikati najboljša podpora, se Indijanci brez pravic pridružujejo sindikatom kljub grožnjam in pritisku veleposestnikov, ki izvajajo ukrepe, da bi preprečili to zbiranje kmetijskih delavcev v sindikatih. Dogaaja se, da veleposestniki pošiljajo svoje oborožene ljudi, ki razženejo sestanek kmetijskih delavcev s sindikalnimi funkcionarji. Kljub temu pa kmetje najdejo možnost, da se vključijo v sindikate in si tako zagotovijo določeno zaščito.

Federacija sindikatov za pokrajino, v kateri je tudi Quito, šteje na primer okoli 8000 kmetijskih delavcev indijanskega rodu. Njihova minimalna zahteva je meza 2 sukra dnevno in pa dovoljenje, da bi smeli imeti na tisti krpi zemlje vsaj nekaj živine.

Sindikati zahtevajo v svojih programih zemljiško reformo kot nujni pogoj za razvoj dežele. Zanimivo je — tako je pripovedoval neki sindikalni voditelj — da kažejo Indijanci pri akcijah proti delodajalcem mnogo več discipline in borbenosti kot delavci v mestih. Indijanci so začeli organizirati v sindikate šele po ustanovitvi sedanje enotne sindikalne centrale Nacionalne konfederacije delavcev Ekvadorja. Z ustanovitvijo te sindikalne organizacije leta 1944 so zagotovili ugodnejše pogoje tudi za boj za enakopravnost Indijancev. Žal pa temu niso posvečali potrebne skrbi. Menili so, da bodo z bojem delavcev v mestih rešili tudi problem vasi. Šele zadnje čase spoznavajo to napako in si resneje prizadevajo za vključitev Indijancev v sindikate.

SINDIKATI IN POLITIČNO ŽIVLJENJE DEŽELE

Ekvadorsko sindikalno gibanje je sorazmerno mlado. Razvijati se je začelo šele po letu 1922. Takrat se je razvilo med delavci prvo močnejše gibanje za boljše življenjske in delovne pogoje. Vlada je grobo nastopila proti temu gibanju, padlo je nekaj delavcev. Zato so se delavci pričeli združevati in organizirati, da bi se uspešneje borili proti delodajalcem in oblastem. Tisto leto so ustanovili Konfederacijo sindi-

katov delavcev Ekvadorja, ki je razvila široko kampanjo za delavsko zakonodajo. Rezultat tega boja: leta 1928 so sprejeli prvi zakon o delu.

Kasneje so ustanovili druge sindikalne organizacije, nastopilo je določeno rivalstvo v delavskem gibanju. To je zaviralo boj delavcev za pravice, nazadnje so se mnogi sindikati zavzeli za združitev. Proces je bil dolg, šele leta 1944 so ustanovili sedanjo enotno sindikalno organizacijo. Na ustanovitvenem kongresu je bilo 1100 delegatov, ki so zastopali okoli 80.000 članov. Nacionalna konfederacija delavcev Ekvadorja, ki so jo takrat ustanovili, šteje zdaj nad 100.000 članov.

Dejavnost te sindikalne organizacije je raznovrstna. Boj za enakopravnost Indijancev in za zaščito pred veleposestniki je le eden izmed vidikov njenega boja. Konfederacija si prizadeva, da bi zbraira kar največ delavcev. Zavzema se za novo delavsko zakonodajo, ki bi izboljšala položaj delavcev v podjetjih in na veleposestvih.

Enotna sindikalna organizacija si prav tako prizadeva, da bi vključila delavce v družbenopolitično življenje dežele. Dosegli ji je uspelo dobiti le en poslanski sedež v parlamentu. Ker bodo kmalu predsedniške volitve, zahtevajo sindikati volilno pravico tudi za nepismene, ki sestavljajo veliko število prebivalstva. Sindikati opozarjajo, da ni pravično, da sodeluje na volitvah le 9 do 10% prebivalstva, medtem ko je 90% prebivalcev izključenih iz političnega življenja dežele. Pri delu imajo sindikati velike težave. Cerkev si na primer hoče zagotoviti nadzorstvo nad sindikati, razbiti Nacionalno konfederacijo delavcev in ustanoviti izključno krščanske sindikate. Dogaaja se, da delodajalci nečesto zapostili delavcev, če nimajo priporočila od duhovnikov, eden izmed pogojev za to priporočilo pa je, da se delavec zaveže, da se bo pridružil krščanskim sindikatom.

Zadnje čase je opaziti določene stike in več sodelovanja med Nacionalno konfederacijo delavcev in študenti. To ocenjujejo kot pomemben činitelj v nadaljnjem boju za zaščito interesov delovnih ljudi.

SULEJMAN REDŽEPAGIĆ

Združeni napori sindikatov Libanona

Razgovor s tremi sindikalnimi voditelji, ki se mudijo v naši deželi

»Uvedba socialnega zavarovanja ter spremembe in dopolnitve sedanje zakonodaje o delu so poglavitne zahteve libanonskih sindikatov. Zato tudi takšno zanimanje naše delegacije za ugoslovanski sistem socialnega zavarovanja,« so izjavili člani delegacije Lige sindikatov delavcev in nameščenih Libanona, ki se že tri tedne mudijo v naši deželi ter proučujejo organizacijo in metode dela ZSJ in jugoslovanske dosežke na področju socialnega zavarovanja.

Iz razgovora s tremi podpredsedniki libanonskih sindikatov Antinom Nazarijanom iz sindikata delavcev pekeroleške družbe »Sokoni«, Josephom Nasrom iz sindikata grafičnih delavcev in knjigovozov ter Josephom Haddadom iz sindikata operaterjev smo izvedeli, da so gornje zahteve postale vse štiri libanonske sindikalne organizacije.

Odkar so se namreč voditelji raznih libanonskih sindikalnih central leta 1938 po posvetovanju s članstvom odločili za ustanovitev skupnega telesa, ki bi vsklajevalo dejavnost, se je uveljavilo uspešno sodelovanje zlasti na področju ekonomskih in socialnih zahtev delavcev. Poprej se je dogajalo, da so posamezne centrale zavajale male različne stališča in so nekateri sindikati stali ob strani pri stvarkih, ki so jih organizirali drugi. To je objektivno slabilo udarno moč sindikalnega gibanja. Zdaj najprej razpravlja vsaka centrala o pomembnejših vprašanjih, ki zanimajo delavce in nameščenice, potem pa vse to obravnavajo v skupnem izvršnem odboru. Dokončno delujejo predstavniki vseh sindikatov, izvajajo potem vse centrale.

Vendar pa so sindikalne organizacije ostale samostojne. Razen Lige sindikatov delavcev in nameščenih, ki je z 18 članjenimi sindikati in 25 tisoč člani številčno najmočnejša organizacija, delujejo v Libanonu tudi Združeni sindikati delavcev in nameščenih, katerih članstvo sestavljajo v glavnem nameščenici, s šestimi sindikati in 18.000 člani, Zveza neodvisnih sindikatov s sedmimi sindikati in 7000 člani ter Zveza sindikatov severa z glavnim oporiščem v Tripolisu z 18 sindikati in 20.000 člani. Razen tega je še kakih deset sindikatov, ki niso vključeni v nobeno izmed naštetih sindikalnih central.

V preteklosti ni bilo te razdrobljenosti, so povedali člani libanonske sindikalne delegacije. Po osvojitvi dežele izpod francoske oblasti leta 1943 so delavci prvič dobili demokratične pravice in so smeli ustanovljati sindikalne organizacije. Že leta 1945 so na-

stopili prvi uradno priznani sindikati, ki so sprejeli statute in začeli delovati. Tri leta kasneje so se strokovni sindikati združili v Ligo sindikatov delavcev in nameščenih Libanona, ki je bila takrat edina sindikalna centrala.

Liga se je spoprijela z resno nalogo. Najprej je bilo treba sindikate organizacijsko utrditi, ker ustanavljanje sindikatov ni bilo dovoljeno vse do osvojitve dežele. Prvo delavsko organizacijo, ki velja za nekakšno prednico sedanjih sindikatov, so ustanovili že leta 1938 v Bejrutu. To je bilo delavsko društvo grafičarjev, ki je združevalo delavce, nameščenice in novinarje. Društvo je neuradno proklamiralo boj proti francoskim oblastem, toda razen medsebojnega podpiranja članov ni smelo postavljati nikakršnih gospodarskih in socialnih zahtev.

V sorazmerno kratkem času je ta liga združila večino sindikatov, kar jih je bilo takrat, in opravila pomembno propagandno delo. Delavcem je pojasnjevala nujnost združevanja, ker sindikalno gibanje v Libanonu ni imelo tradicij in izkušenj. Med najvažnejše uspehe lige sodi po besedah članov libanonske delegacije vzdrževanje mezd z naraščanjem življenjskih stroškov, uvedba minimalnih mezd, izplačilo odpravnine pri odpustitvi delavcev, dvomesečna odpoved in tako dalje.

Dobrišni del teh zahtev je uredil zakon o delu leta 1947, ki so ga na zahtevo lige občutno spremenili in dopolnili. Ta zakon je uvedel osemurni delavnik, zagotovil družinske dodatke (ki znašajo 15 lir za ženo, po 10 lir za prve tri otroke, za nadaljnje štiri pa po 5 lir), odškodnino za primer nesreče pri delu v skladu s stopnjo invalidnosti, 15-dnevni letni dopust (vključno z nedeljami), izplačilo mezd za šest praznikov in druge pravice, ki jih libanonski delavec prej niso imeli. Sindikati so prav tako dosegli, da velja 1. maj za uradni praznik in da delavec dobi za ta dan polne meze.

Kljub temu uspehom pa so menili posamezni strokovni sindikati, da bodo lahko priborili boljše življenjske pogoje za svoje člane in si pridobili širše delovno torišče, če bodo izstopili iz lige in samostojno izvajali ustrezne akcije. To je bil po izjavi članov libanonske delegacije poglavitni razlog, ki je povzročil razcep v ligi in ustanavljanje novih sindikalnih central. Vprašali smo jih, ali so morda še kateri drugi momenti odločilno vplivali na ta razvoj. Odgovorili so nam negativno in navedli kot primer bančne uradnike, ki so izstopili iz lige, ker so menili, da si bodo tako zagotovili ugodnejše materialne položaje.

je, ki bi bili nad splošnim povprečjem delavskih in nameščenjskih plač.

Tako liga kakor druge sindikalne centrale zdaj skupno zahtevajo nove spremembe in d polnitve zakona o delu v skladu s sedanjimi možnostmi in potrebami. Zahtevajo višje minimalne meze, zaščito domačih delavcev v odnosu do tujih, izplačilo nadomestila delavcem, zaposlenim nad 10 let, ob prehodu na drugo delo, ki si ga sami izberejo. Posebno vztrajno se zavzemajo za uvedbo sistema socialnega zavarovanja, ki bi obsegal zdravstveno zaščito vseh delavcev in starostno pokojnino ter omogočal srednjoškolo in višjo izobrazbo otrokom iz delavskih družin, ne da bi jim bilo treba plačevati šolnine. Doselej namreč libanonski delavci niso imeli zakonitih pravic do zavarovanja razen odškodnine za nezgodo pri delu.

Ceprav sindikati po besedah članov delegacije niso povezani s sedanji politični strankami, zdaj proučujejo možnost, da bi sindikati v daljni perspektivi postavljali na parlamentarnih volitvah svoje kandidate, ki bi kot ljudski poslanci v parlamentu branili interese delavskega razreda.

Potem so predstavniki libanonskih sindikatov prešli na mednarodno sodelovanje. Deljali so, da je njihova organizacija sicer vključena v Mednarodno konfederacijo svobodnih sindikatov, vendar vzdržuje bratske prijateljske stike z Vsearabsko federacijo sindikatov in s sindikati arabskih dežel. Liga je že večkrat pokazala solidarnost z bojem delavcev evropskih deželah in jih podpira.

Člani libanonske delegacije so podarili, da njihova organizacija dosele ni tesneje sodelovala s sindikati evropskih dežel in da so zdaj prvič upostavili tak stik z jugoslovanskimi sindikati. Ob zaključku razgovora so izrazili željo, da bi povedali dosedanje višje o naši deželi:

»Naše občudovanje je zbudilo splošni duh enotnosti, ki preveča vse naše ljudi od najvišjih voditeljev do navadnih državljanov. Na nas je prav tako napravila močan vtis plemenitosti jugoslovanskega ljudstva, ki spoštuje druge narode in zlasti še delavce drugih dežel. Medtem ko se velike sile bahajo in razmetavajo sredstva za uničenje človeštva, so lahko jugoslovanski narodi ponosni na svoj socialistični sistem in na vse, kar so dosegli v prizadevanju za mir in blaginjo svojih ljudi.«

Gostje iz Libanona se bodo mudili v naši deželi do konca junija. Obiskali bodo Bosno in Hercegovino, Hrvaško in Slovenijo, nato pa se bodo z letalom vrnili v Libanon.

B. RAKIČIĆ

ŠTRAJKI — DEMONSTRACIJE

JAPONSKA

ŠEST MILLIONOV DEMONSTRANTOV

Okoli šest milijonov delavcev je sodelovalo prejšnjo soboto pri množičnih demonstracijah in stavkah, ki jih je organiziral generalni svet japonskih sindikatov SOHIO. Delavci so protestirali proti ratifikaciji japonsko-ameriške pogodbe o medsebojni varnosti ter zahtevali odstoj Kišijevе vlade in razpust parlamenta.

Po sporočilu sindikata je bila to največja akcija te vrste v povojnih letih. Med udeleženci je bilo 3,6 milijona članov združenja sindikatov SOHIO, milijon članov neodvisnih sindikatov, pol milijona študentov in predstavnikov raznih demokratičnih organizacij ter nad pol milijona neorganiziranih delavcev.

Akcijo je najprej sprožil Nacionalni sindikat železniških delavcev. Zaradi železničarske stavke je bil nad dve uri prometni zastoj na skoraj vseh progah. Akcijo železničarjev je podprlo na tisoče članov drugih sindikatov in študentje, ki so na mnogih železniških postajah sestavili stavkovne straže.

Cez dan so sprevedli demonstrantov korakali proti nosilopu parlamenta, da bi predložili napisane proteste proti japonsko-ameriški varnostni pogodbi. Menijo, da je podpisalo te petične proti politiki vlade predsednika Kišija 15 milijonov Japoncev.

Hkrati pa je nad 15.000 prebivalcev glavnega mesta demonstriralo istega dne pred ameriškim veleposlaništvom v Tokiu. Zahtevali so preklic napovedanega obiska predsednika Eisenhowerja na Japonskem.

ZAHOĐNA NEMČIJA

PROTESTI ŽRTEV NAČIZMA

Združene ljudi, ki jih je preganjal nacizem, je poslalo vladi javni protest, ker ne izvaja učinkovitih ukrepov za ugotavljanje in kaznovanje volnih zločincev, ki živijo dejno pod lažnimi imeni v Zvezi republik Nemčiji.

Protest je bil objavljen ob aretaciji enega najhujših nacističnih zločincev Adolfa Eichmanna, ki so ga prijele izraelske oblasti. Združene žrte nacizma je objavilo podatke, po katerih deluje v Zahodni Nemčiji razširjena podtalna organizacija, ki spravočasno opozarja kompromitirane nacistične jim grozi nevarnost aretacije. Trdijo, da ta organizacija priskrbi »groženim« sredstva za beg ter jim zagotavlja potrebne zveze doma in na tujem.

ITALIJA

NAJEMNIKI ZEMLJE ZAHTEVAJO NOVE POGODBE

V terek je napovedalo stavko okoli 400.000 italijanskih kmetov, ki obdelujejo najeto zemljo po sistemu 50:50. Zahtevajo sklenitev novih pogodb namesto tistih, ki veljajo še iz časov fašizma. Doselej se niso dala rezultati večkratnega pogajanja o tem, da bi zemljiški posestniki prispevali k stroškom za mehanizacijo in delovno silo.

ZVEDELI SMO, DA...

...so lani izdelali na vsem svetu 10 milijonov avtomobilov. Po približnih podatkih je zdaj na vsem svetu 90 milijonov avtomobilov.

...se po mnenju japonskih oblasti skriva 2730 japonskih vojakov v pragozdovih jugovzhodne Azije, ker so prepričani, da se druga svetovna vojna še ni končala. Sporočilo so objavili ob nedavnem dramatičnem dogodku, ko so na otoku Guam lovili in ujeli dva japonska vojaka.

Stavka je povzročila določene težave v preskrbi s kmetijskimi pridelki, govorilo pa tudi o možnosti, da se bodo iz solidarnosti pridružili stavkajočim še kmetijski delavci. Sprčo bližajoče se žetve bi mogle nastati resne težave. V pokrajini okoli Barija na primer je stavka 10.000 kmetijskih delavcev.

ZDA

ČRNI DELAVCI SO USTANOVIILI SVOJ SINDIKAT

Na skupščini delavcev črncev, ki so se sestali v Detroitu, je bila ustanovljena nova sindikalna organizacija — Svet dela ameriških črncev. Nova organizacija je sprejela program, ki vsebuje boj za raso enakopravnost in za odpravo segregacije na jugu.

Nad tisoč udeležencev je podprlo resolucijo, ki zahteva ukinitve vseh omejitev za sprejemanje črncev v sindikate, reformo šolanja mladih delavcev, razpust tistih sindikatov, ki se zavzemajo za raso segregacijo in večje sodelovanje črncev v sindikalnih organih.

Za predsednika nove organizacije so izvolili Philipa Randolpha, snega izmed podpredsednikov AFL-CIO. Izjavil je, da mora postati nova organizacija bojno orodje 1,25 milijona črnih delavcev.

STAVKA

V CAPE CANAVERALU

V terek je v Cape Canaveralu zaradi stavke 3500 mehanikov in delavcev povsem zastalo delo pri graditvi velikega raketnega oporišča. Stavko je organiziral sindikat mehanikov, ki ima na tistem gradbišču 2000 svojih članov. Ostali delavci so člani drugih sindikatov, vendar tudi oni stavkajo iz solidarnosti z mehaniki.

FRANCIJA

POZIV MLADINSKIH ORGANIZACIJ PROTI VOJNI V ALŽIRIJI

Voditelji nad 50 francoskih mladinskih organizacij so poslali skupni poziv, naj se konča vojna v Alžiriji. V pozivu je rečeno, da mora mladina dati največ žrtve, ki jih zahteva ta vojna. Poziv poudarja, da je kadrovski rok, ki traja v Franciji 28 mesecev, veliko breme za narodno gospodarstvo.

Mladinski voditelji zahtevajo nujno rešitev alžirskega problema, rešitev, ki naj omogoči alžirskemu ljudstvu, da bo samo odločalo o svoji usodi.

SSF

ZASEDANJE GENERALNEGA SVETA

V nedeljo, 5. junija, se je začelo v Pekingu zasedanje generalnega sveta Svetovne sindikalne federacije (SSF). Sodeluje 120 delegatov in posebej povabljenih predstavnikov iz 58 dežel, ki zastopajo 40 sindikalnih organizacij, vključenih v SSF in 24 organizacij, ki niso njene članice. Na dnevnem redu zasedanja so poročila o razvoju mednarodnih dogodkov, o dosedanjih nalogah in dejavnosti sindikalnega gibanja ter o prispevku sindikatov k boju proti kolonializmu.

TATJEDEN SMO IZBRALI

Balada o vojaku

Preprost gledalec bo dejal: ruski filmi so pa zadnje čase res imenitni! Preprosti ljudje nastopajo v njih, življenje je prikazano brez tistega zoprnega lažnega junačenja in olepševanja, ki mi je priskutilo ruske filme tam v prvih povojnih letih. Saj vidite na obisku: ruski filmi so mi spet všeči!

Strokovnjak bo dejal: človeku se vsiljuje misel, da imenitna Balada ni slučajni naslednik premenitnih Žerjavov. Gre za nov proces v sovjetski kinematografiji: spremenjen pogled na vlogo filma in s tem na vsebino filmov je rodil nov poseben stil, očiten ponekod že v Tihem Donu, še bolj v Komunistu, prav posebej pa v Žerjavih in Baladi. Čeprav ta sovjetski stil še nima imena — najbrž bi prečudno zvenelo n. pr. tole: »ruski poetični neorealizem« — je v teh filmih vendar očito prisoten od scenarija do fotografije. Dramaturgija teh filmov je preprosta, v posameznih sekvencah zgodbe nekoliko odrezava (tvegano, a učinkovito odrezava!), svojska, združujoča Čehova in Gorkega in moderno filmsko dramaturgijo Zahoda z njenih najboljših plati; režija je kristalno čista in enovita, ne boji se uporabljati dognanj starih in novih mojstrov filma, vendar jih uporablja v jasni, nekomplisirani formi; igra se je skoraj v celoti že iznebila lažnih potez znamenitega ruskega patosa, ohranila pa je — in na njih gradi — pozitivne poteze ruske igralske šole, pri čemer tudi dognanj Zahoda ne zametuje; fotografija je v popolnem stilnem skladu z dramaturgijo in režijo, rekli bi, likovni izraz te posebne dramaturgije in režije; res, tu je nova šola, nova smer — zlasti v stilnem, seveda pa tudi v vsebinskem pogledu, kajti spremenjeni pogled na vsebine je omogočil oblikovni prehod ruskega filma. Najbrž se je ta prerod pripravljati dlje in že prej, kot smo mi opazili — njegovi sedanji rezultati so vredni dedičev »zlate dobe« sovjetske kinematografije iz tridesetih let.

Da se vsaj malce oddolžim naslovu tega zapiska: film, ki nam bo ostal v spominu kot malokateri. Žal mu bo, kdor ga bo zamudil. mm

Ive Šubic razstavlja

Muzej v Škofji Loki ima zelo srečno roko pri izbiri in postavljanju svojih razstav: vsaka pomeni nekaj novega in svežega, pravo malo presenečenje. Prepričan sem, da bodo kmalu pomenile razstave v škofovskem muzeju za umetnike in za gledalce prav posebno afirmacijo in doživetje, ker je običajna rutina ljubljanskih razstav že nekoliko monotona: hitro si slede in tudi padajo v pozabo. Brez dvoma je okolje v sami Škofji Loki lep okvir vsaki taki prireditvi: muzej je v starem grajskem poslopju nad mestom, združen s parkom in čudovitim pogledom na gorensko ravan in Sorško polje — in praktično blizu industrijskih centrov, Kranja in Ljubljane.

V nedeljo, 12. junija bo v razstavnih prostorih tega muzeja razstavljal akademski slikar Ive Šubic. Zelo znano ime, zato bo marsikdo presenečen, ko bo izvedel, da je to njegova prva samostojna razstava. Doslej je vedno razstavljal skupaj z drugimi in to skoraj po vsem svetu. Mogoče ni odveč, da ga z nekaj besedami spoznamo tudi čitatelji Delavske enotnosti: Ive Šubic je še mlad, rojen v Poljanah nad Škofjo Loko leta 1922. Njegov študij je prekinila vojna in že leta 1941 je bil pri partizanih, sprva borec, nato je risal in slikal v tehniki CK KPS. Po vojni je končal študije na akademiji in od takrat slika in ilustrira. Za svoje ilustracije je dobil že več nagrad. To pot bo razstavil 25 oljnatih slik, ki so nastale v zadnjih dveh letih. Slika domače kmečko okolje in se pri tem naslanja na čudovito tradicijo, ki je doma v teh krajih, saj je Ive sam iz rodnine, ki je v preteklosti dala vrsto podobarjev in slikarjev. Vaški in partizanski motivi, ki niso več samo dokumentarno obdelani, ampak gledani z očmi umetnika po razdobju 15 let, predstavljajo vsebino te izredno lepo zaokrožene razstave. F. Z.

Štirje med mnogimi

Čudni so ti študenti, prav nič podobni tem, ki smo jih bili doslej navajeni. Veliko starejši so, nekateri celo že v letih, imajo svoje družine in vse tiste velike in male skrbi, ki po navadi tarejo odrasle. Dopoldne

so pri strojih, v zamaščenih delovnih oblekah, ali pa v pisarnah, v svetu aktov, dopisov, formularjev. Ob popoldnevih pa jih lahko srečaš z aktovkami, ko se jim nekam strašansko mudi. Pravijo, da gredo v šolo.

Kdo ve zakaj se je dež prav danes spravljal pomivati okna. Že tako osamljeni tiri železniških delavnic so bili videti skozi orosena okna pisarn še veliko bolj zapuščeni in žalostni. Kot da bi se vse življenje preselilo v veliko halo, kjer so skorajda neprehoma brenčale stružnice in so se kladiva jezo zaletavala v železo, kot da bi bil edini primerni prostor samo še pisarna, z razmetanimi mizami in tako zelo značilnim pisarniškim vzdušjem. Vendar po vsem videzu njiu dež ni motil. Valentin in Strmšek sta ukradla zase košček delovnega časa in se zakopala v račune, kot da bi bil zanju važen v tistem trenutku samo še svet matematike.

»Gre?«

»Mislim, da bo sedaj šlo,« je

Rad bi zdaj dosegel tisto, česar prej nisem mogel. Po osvoboditvi sem najprej končal osemletko in se nato šel učiti. Službe nisem mogel pustiti, ker se je pač bilo treba preživljati, da pa bi hodil v službo in obenem še študiral, to takrat še ni bilo možno.

Valentin je zdaj tako rekoč že star študent. Vse izpite za prvi semester je napravil z odliko.

»S predavanji med zadovoljen in snovi lahko sledim. Edina stvar, ki jo pri študiju pogrešam, so knjige in skripta. Pa priročni! V teh letih res ne moreš obdržati vseh v spominu, niti se mi ne zdi to najbolj potrebno. Prepričan sem, da je zadosti, če veš, katero formulo moraš uporabiti in kje jo lahko najdeš. Malce teže pa je, če ne veš, kje bi jo iskal!«

v resnici našla najboljša, kar jih je v Ptuj. S knjigami pa je v resnici težko.

Od šestih da dveh popoldne služba. Doma družina in dolžnosti do nje. K vsemu še nekatere »zasebne« želje: delo v organizaciji, sestanki, morda še nekaj razvedrila: kino, kdaj pa kdaj gledališče, morebiti nogometna tekma. Ob vsem tem pa štirikrat na teden po štiri ure predavanj v učilnici strojnega oddelka srednje tehniške šole za odrasle. Pa kot vse kaže, je tudi to mogoče.

»Sami smo se odločili za študij,« je Valentin odgovoril za oba. »Ker nas življenje samo sili, da se vsak dan vedno znova učimo. In to, da so se končno tudi za nas odprla šolska vrata, se mi zdi najpomembnejše do

radi naših let. Škoda le, da smo morali na to toliko časa čakati. V ptujskem železniškem podjetju za popravilne vagonov imajo sedaj štiri študente. Štiri študente in štiri dobre delavce.

Osemnajstletni Franc Ketiš je ustavil stružnico in si snel očala.

»Kovinostrugar?«

»Ja.«

»Tudi študent?«

»Tudi to,« je odvrnil in si obrisal masne roke v klobčič bombaževinaste preje. »V prvem semestru srednje tehniške šole,« je še dodal.

Potožil je, da je za študij nekako malo časa, da so zdaj rezervirani za knjige vsi popoldnevi in nedelje. Sreča, da ni skrbi še z družino.

»Pa saj se ne pritožujem. Navsezadnje sem se čisto sam odločil za študij.«

Pripovedoval je o tem, kako mu gre v šoli, kako se prav zdaj pripravlja na izpite za prvi semester, kako je zadovoljen s tem, da lahko hodi v šolo v Ptuj in se mu ni treba voziti v Maribor, da lahko ostane v službi, da so stroški njegovega šolanja tako rekoč malenkostni, da se mu zaradi šole ni treba odpovedati drugim stvarim.

»Upam, da bo šlo,« je ob koncu dejal. »Če srečno dokončam srednjo tehniško, se nemara vpišem na mariborsko višjo tehniško.«

Zadnji izmed četvorice v železniški delavnici je Alojz Koželj. Po poklicu ključavničar in obratni poslovođa. Ob dveh, ko se bo oglasila sirena, ga bodo doma čakali žena in trije otroci, vsi dijaki ene ptujskih osemletk.

»Čeprav mi za moj poklic ravno ne bi bilo treba študirati na srednji tehniški, sem se vendarle vpisal. Prepričan sem, da je vsako znanje koristno in je navsezadnje čisto vseeno, ali si ga pridobiš pri petindvajsetih ali v šestnajstem letu.«

»In kako gre?«

»Za sedaj še kar. Če bodo drugi vztrajali, mislim, da bom tudi jaz.«

Pripovedoval je, da vstaja že ob štirih zjutraj in se potem uti do tedaj, ko mora oditi v službo. Potem so knjige na vrsti spet po večerih, kajti popoldne po navadi ne manjka sestankov. In po popoldnevih so tudi predavanja v šoli, za katere je bolje, da jih ne »spricaš«.

»Resda nekoliko hitro jemljemo, a na vso srečo nam izkušnje, ki smo si jih v teh letih nabrali pri delu, veliko pomorejo pri razumevanju snovi. Samo doma bi morali mi sami še nekoliko več delati. Snov pa bi tudi lahko bila še nekoliko bolj prilagojena sposobnostim odraslih. A s tem še nočem reči, da bi morali kdo ve kako skrajšati učne programe, toda marsikaj tega vendarle ne bomo nikoli rabili.«

Potem je pripovedoval o tem, da jim podjetje, čeprav jih ni poslalo na študij, vendarle pomaga, kolikor pač lahko.

»Strokovna pomoč in študijski dopusti pred izpiti, to je za nas najvažnejše,« je še pripomnil.

Čeprav je popoldne še vedno deževalo, so se vendar vsi zbrali v predelavnici srednje tehniške

Valentin in Strmšek sta ukradla košček »delovnega časa«, da bi se lahko poglabila v svet matematike

odgovoril Strmšek in skorajda malce v zadregi pogledal po pisarni.

Valentinu mora biti kakih šestindvajset. Je poročen in kot sam pravi, sedi njegova žena, kadar je v pisarni, nasproti njegove pisalne mize. Doma pa ju ves dopoldan pričakuje štiri-letno dekletce. Še njegov poklic: industrijski obratovodja.

Strmšek je nekoliko mlajši, morebiti kakih šestindvajset let star. Tudi on ima družino, samo da je fantiču šele dve leti. Njegov poklic: strojni ključavničar.

Oba pa imata neko skupno značilnost. Postala sta namreč študenta. Valentin zdaj končuje drugi semester srednje tehniške šole oddelka za odrasle v Ptuj, Strmšek pa se bo na jesen vpisal v drugega.

»Čemuda sem se odločil postati študent,« se je nasmehnil Valentin. »Morda zato, ker sem si to vse življenje želel postati. Še pred vojno sem končal tri razrede meščanske in železničarsko industrijsko šolo, ko pa sem hotel vpisati na srednjo tehniško, je umrl oče in se je zame končal vsak študij.«

»Tudi pri meni je bil vzrok za to odločitev približno enak.

Kot da bi ga hotel dopolniti, česar smo se v zadnjih letih do- spregovoril Strmšek: »Preda- vatelje nam je delavska univerza

Izid velikega nagradnega žrebanja Prešernove družbe dne 3. junija 1960.

1. nagrada: televizijski sprejemnik	srečka št. 28.166
2. nagrada: moped	srečka št. 1.787
3. nagrada: moped	srečka št. 56.182
4. nagrada: moped	srečka št. 75.064
5. nagrada: pralni stroj	srečka št. 2.273
6. nagrada: električni hladilnik za 60 litrov	srečka št. 69.536
7. nagrada: moško kolo	srečka št. 38.673
8. nagrada: moško kolo	srečka št. 41.221
9. nagrada: žensko kolo	srečka št. 43.843
10. nagrada: električni sesalec za prah	srečka št. 22.540
11. nagrada: elektr. štedilnik s pečnjakom	srečka št. 43.503
12. nagrada: elektr. štedilnik s pečnjakom	srečka št. 41.045
13. nagrada: porcelanski servis za 6 oseb	srečka št. 49.465
14. nagrada: radijski sprejemnik	srečka št. 40.640
15. nagrada: zapetna ura	srečka št. 2.932
16. nagrada: električni brivski aparat	srečka št. 81.835
17. nagrada: električni pekač na dva grela	srečka št. 43.658
18. nagrada: elektr. likalnik z regulatorjem	srečka št. 41.608
19. nagrada: lonec »Ekonom«	srečka št. 49.389
20. nagrada: sokovnik	srečka št. 43.312
1000 tolažilnih nagrad: srečke, ki se končujejo na št.	67

Imetniki izžrebanih srečk naj prevzamejo darila v upravi najkasneje DO 10. AVGUSTA letos, ko bo srečkam potekla veljavnost.

Nezorana ledina

Nace Stanič, predsednik Svobode, odgovarja:

»Za naše delo ni pravega razumevanja, imajo nas še vedno večkrat za neko potrebno zlo, ki pride prav le ob malostevnih večjih prireditvah in praznovah. Svojih prostorov nimamo. V Cankarjevem domu, ki je last Zveze borcev, smo le nič kaj začetni gostje in kinematografsko podjetje, ki je prvi in privilegirani podrajnjak, nam le redkokdaj odstopi dvorano. Z mladinsko organizacijo, SZDL, sindikati in ljudsko univerzo ni pravega sodelovanja; od njih dobimo le malo moralne podpore. Tudi v našem društvu je vse premalo ljudi, ki bi se resnično zavzeli za delo. Našo Svobodo bi lahko prej imenovali bolj uslužbenko kot delavsko društvo. Socialno sestavo bi zato morali nujno spremeniti. Predvsem ni dotoka mladih in potrebne bi bile bolj sproščene oblike, da bi jih res priegnili. Za klubsko življenje pa na žalost nimamo prostora niti človeka, ki bi to vodil. Razen tega pa se nekateri še bojijo, da bi z uvažanjem bolj sproščenih oblik kulturnega in družabnega življenja degradirali vlogo Svobode. Stalno pa tudi ugotavljamo, da ljudje na Vrhniki, zlasti pa mladina, ne kažejo posebnega zanimanja za nastope domačin in se navdušujejo le nad tistimi, kar pride od drugod.

Da med prebivalstvom delo Svobode ni našlo pravega odziva, je morda razumljivo, saj se le redkokdaj pojavijo plakati, ki na-

povedujejo kako njihovo prireditve. Zaradi vztrajanja pri ustaljenih oblikah — in še tu so dokaj skromni — prebivalci seveda skoraj pozabljajo, da imajo tudi svojo Svobodo. Za uspešen razvoj Svobode je vselakor nerazumevanje in nesodelovanje med Svobodo ter drugimi društvenimi organizacijami resna ovira. (Naj navedemo samo en, zelo očiten primer nesodelovanja: Svoboda in Delavska univerza sta imeli istega dne in ob istem času napovedano prireditve oziroma predavanja v Vrhniki. Ali pa so pri Svobodi resnično dovolj spoznani s tem, kaj lahko storijo tudi v trenutnih pogojih za življenjsko kulturno in estetsko izobraževanje in ali se dovolj potrudijo, da bi našli zadovoljiv kontakt tako z različnimi organizacijami kot s prebivalstvom (razumljivo je, da en sam človek vsega tega seveda ne more opraviti)? Po anketi, ki so jo lani izvedli med delavci na Vrhniki, se jih je 68% izjavilo, da sploh ne poznajo možnosti za izobraževanje, da pa si tega želijo. Morda je pomankljiva sodelovanje tudi posledica neurejenih razmer, nenačrtnega dela in nepoznavanja različnih oblik dela v Svobodi sami. Vprašanje je, če je bil najbolj koristno uporabljen znesek, ki so ga dali za nakup instrumentov za godbo na pihala, ki se vztrajno drži stare, koraciške politike, nastopa — za denar — na pogrebi in še na tistih nekaj prireditvah na leto neradi igrajo zastoj.

Res, da ni lahko začeti nekaj novega, nepoznanega, vendar pa bi tudi Vrhnici verjetno dobili le malo več zanimanja za kulturno in družabno življenje v okviru Svobode, za klube in sešasa s tem tudi za splošno kulturno in estetsko vzgojo, če bi tak klub obstajal, če bi imel vsaj skromen in okviren program, da bi se ljudje lahko nekonvencionalno seznanili s kulturnimi vrednotami in se tako kulturneje in koristneje udeleževali v svojem prostem času.

Matilda Lenarčič, upravnica Ljudske univerze, je dopolnila našo sliko o razmerah na področju izobraževanja in kulturnega življenja na Vrhniki:

»Naša glavna naloga je vsekakor, da posredujemo predavatelje in organiziramo predavanja in seminarje. Je pa težko sestavljati program, če nihče točno ne pove, kaj pravzaprav hoče. O sodelovanju in pomoči SZDL, mladine in Svobode — da sploh ne govorim o podjetjih, kamor sploh ne moremo prebiti, ker menijo, da jim pri njihovem delu sploh ne moremo pomagati — skoraj ne bi mogla ničesar povedati. Vsak organizira kaj na svojo roko, če ravno začuti potrebo, namesto da bi delo sistematično koordinirali in vodili iz enega središča. Z estetsko vzgojo se doslej prav iz tega razloga nismo ukvarjali. Menim pa, da ljudje le niso tako nezainteresirani, če jim nudimo nekaj stalnega, kvalitetnega in s primerno učinkovito propagando. Estetsko vzgojo pa bi nedvomno najbolj uspešno izvajali v okviru klubov. Se enkrat naj povem — potrebno je razumevanje, poznavanje in sodelovanje.«

S temi nekaj mislimi in mnenji o kulturni vzgoji morda še nismo iztrpali vseh problemov, ki zavirajo delo Svobode na Vrhniki. Je to samo nekaj odgovorov na vprašanje, zakaj ne gre. Morda pa bo lahko te skromne odgovore kdo še dopolnil. —ms

Končevši dopisovan se začelja in končuje pri eni izmed stružnic popoldneve pa si je rezerviral za knjige in predavanja

šole. Nekateri so se pripeljali v Ptuj s kolesi, drugi so prišli v mesto peš, nekateri pa so se pripeljali celo z vlakom.

V drugem semestru jih je dvaindvajset, v prvem devindvajset.

Morda je šolski služitelj pozabil zvoniti, a predavatelja sta vendarle stopila v razreda.

BOJAN SAMARIN

NA SCENI

OB MORJU

Cankar: »Pohujšanje v dolini Sentflorjanski«

Letošnja revija igralskih skupin se je začela s predstavo ene naših najboljših poetičnih del v slovenski literaturi, s Cankarjevim »Pohujšanjem v dolini Sentflorjanski«. Cankarjeva dela amaterski odri žal vse redkeje uprizarjajo, zato je toliko bolj razveseljivo, da so se Zagorjani odločili za to uprizoritev in se z njo kljub letošnji hudi konkurenci uvrstili med nastopajoče skupine na republiški reviji.

Predstava, ki jo je režisiral pripravi Janez Smon, sicer ni bila med najboljšimi, vendar ne gre odrekati poguma režiserju in igralcem, ki so nam to stilno tako neenovito delo pokazali s študijsko predstavo. Zgolj zaradi tega namreč, kjer je nekaj težko, ne bi nikoli smeli izbirati lažjega. Tega so se Zagorjani gotovo zavedali, sicer bi si izbrali za svojo uprizoritev manj zahtevno odsko delo.

Kot večina režiserjev, ki so kdaj koli režirali »Pohujšanje«, so tudi režiserja Smona predvsem zanimali Sentflorjanci. Njegov ansambel Sentflorjancev je bil res imeniten, v njem je vsak poedinec polno zaživel na odru. To pa je odlika, ki je pogosto ne sročljivo pri amaterskih skupinah. Predstava je bila nastajena s celotnimi režiserskimi domislicami, ki so bile zlasti v močnejših prizorih tudi zelo izpolnjene. Druga odlika predstave: igralci so svoj tekst vestno naštrikali, njihova odrska izreka je bila odlična, vendar mnogokrat pomanjkovala zelo formalistično: gre namreč za neopredeljeno pripovedovanje, pa najsi bo zaradi nerazumevanja ali neobčutenega teksta, slabo, sočasno deklamiranje verzov. Peter in Jacinta nista znašla pripovedovati svojega malce privzdigljenega teksta v šablonisti pravilni prizori, ki jia Cankarjeva poetična beseda sprogovala iz ust ogorčenega in nerazumevanega umetnika.

Poetična govorica je resda zadnja leta precej izgubila z naših amaterskih odrov, vendar nam prav tako ni pomanjkanje naših igralskih moči. Pri poklicnih gledališčnikih se vednostu veljalo tudi za zagorjansko predstavo (zlasti za Zlodeja). In vendar je najdražje, kar bi morali nehati pri naših amaterskih igralcih — preprostost in prirodnost odrske govorice in igranja.

Zaradi vseh teh odlik in slabosti bi lahko rekli, da je bila predstava »Pohujšanja« precej neznačena, neznačena zlasti med odličnimi mno-

žičnimi prizori in manj uspešni kreasijami posameznikov.

Priestley: »Inšpektor na obisku«

Ze znana, dokaj uigrana amaterska skupina iz Velenja, ki jo iz prejšnjih let poznamo po odlični predstavi Brechtove »Beraške opere« in manj uspešni, a študijski predstavi »Othella«, si je letos izbrala za svojo uprizoritev Priestleyevo dramo »Inšpektor na obisku«. Ugotovitev, da skupina s svojima omenjenima uprizoritvami ni uspela pritegniti velenjske in okoliške publike, jih je navedla k takšni letošnji izbiri. Aktualna tematika tega odrskega dela je pritegnila na njihove predstave res nekoliko več publike, žal pa je to njihova edina letošnja uprizoritev.

Pri predstavi »Inšpektorja« v koprskem gledališču igralci vsekakor niso mogli dobiti prave podpore iz avditorija. Nihče pa gotovo ne bo zanikal znanega dejstva, da polna dvorana in hvaležna publika lahko mnogo pripomoreta k uspehu predstave.

Pri predstavi, ki jo je režisiral pripravil Avgust Jerina, je sicer do dobrih vtisov morda najbolj zmoti zaključni prizor, kjer je nespretno črtan tekst tako rekoč zamislil osrednjo misel te drame: Namisljeni inšpektor, ki zaslišuje Birlingovo družino, ni inšpektor, temveč simbol vedno prisotne človekove vesti. Če je bila celotna predstava morda tudi manj dinamična kot zagorska, zlasti v prvem delanju, kjer je zaradi v ozadje odra pomaknjene scene motila tudi saba sušnost, pa so predstavo obogatili nekateri igralci, zlasti Eric nadarjenega mladega igralca Franca Koruna, Scheila Milice Jugove, ki je že v Brechtovi »Beraški operi« ustvarila odlični lik Jenny, in Gerald Croft Hinka Dermola.

Kljub omenjenim slabostim in morda še očitku, da igralci niso tako dobro obvladali svoj tekst, kot smo bili tega pri njih vajeni, pa nam je maloštevilni igralski ansambel vendarle pokazal lepo predstavo. Ob tem velja vsekakor omeniti tudi to, da so tako Zagorjani kot Velenjani zelo lepo sprejeli dokaj ostro kritiko ocenjevalcev predstave, s čimer dokazujejo, da njihovo pojmovanje gledališča ne pozna razločevanja med poklicnimi in amater-

skimi gledališkimi problemi, da je ljubezen do gledališča tista, ki drži tako prve kot druge, a ločujejo jih le njihovi osnovni poklici. Celotno več! Včasih se celo vprašamo, ali bi bili poklicni igralci sposobni tako samokritično sprejeti ostro kritiko, kar pa bi našim profesionalnim gledališčem vsekakor zelo koristilo.

Rose-Budjuhn: Dnavaajst porotnikov«

Če ne najboljša, gotovo ena izmed prvih dveh najuspešnejših predstav revije, je bila predstava Rose-Budjuhnovih »Dvanajst porotnikov« v uprizoritvi tolminskega gledališča in v režiji poklicnega režiserja Jožeta Tirana. Ta večer so redki gledalci v Izoli lahko ugotovili, da kvaliteta predstav III. revije lepo raste.

Pri tej uprizoritvi se nam nujno vsiljuje primerjava med zelo uspešnim filmom, ki smo ga pred kratkim videli, in uprizoritvijo ljubljanske Drame na eni strani ter nad vse pogumno in samoniklo uprizoritvijo tolminskega gledališča. Ta ansambel, ki ima veliko dobrih igralcev, o čemer nas je lahko prepričala že njihova lanska uprizoritev »Velike puntarije«, je postavil na oder galerijo odličnih, nekaj celo prav imenitnih likov (emigrant, porotnik, ki se mu mudi na športno tekmo) — od razumnika, preko vseh slojev ameriške družbe, do delavca.

Lahko rečemo, da so igralci sodelovali v igri napetostjo vse do zadnjega prizora, da so izdali svoje like do najmanjše podrobnosti, da so govorili zelo preprosto in zato prepričljivo, da je bilo njihovo igranje po odru prirodno kljub izredno težki mizansceni nalogi v tej drami, saj se vse delanje odvija le okoli porotniške mize. Tiran, ki je kot poklicni režiser delal z amaterji, se je zelo dobro zavedal svoje zahtevne naloge. Delo z amaterji je prav gotovo terjalo temeljitejšo in podrobnejšo razčlenbo teksta, saj je ta drama tako rekoč drama dialogov: do podrobnosti je izdal like, saj bi sicer lahko zelo hitro prišlo do ne-logičnega interpretiranja posameznih vlog državljanov, ki jim je družba zaupala naogo, da razsodijo krivdo. Lani je žirija tolminski ansambel precej ostro kritizirala zaradi slabe odrske izreke. Letos je tovariš Tiran posvetil mnogo pozornosti jeziku, pri čemer so mu očitno igralci s svojo vztrajnostjo lepo sledili. Tudi kljub temu, da sta v ansamblu dva novince, tretji pa je bil na odru šele drugi, lahko jezik vseh res pohvaliti.

Ob uspehi tolminski predstavi pa se je vseeno pojavilo vprašanje, ali je končno prav, da amatersko predstavo režira poklicni režiser. Odgovor, brez sentimentalnosti, je vsekakor samo eden: Če smo ugotovili, da ni različnih amaterskih in poklicnih gledaliških problemov, da je samo ena gledališka kultura, da umetnost je pozna relativnih kriterijev, potem res ni vzroka, da ne bi smeli profesionalni režiserji dvigniti kvaliteto amaterske predstave tam, kjer lahko za to najdejo društva tudi potrebna sredstva. Višjo raven gledaliških predstav terja namreč vedno bolj kritična domača publika, ki ima danes na izbiro mnogo možnosti za svoje kulturne užitke in si jo lahko ohranimo le in zgolj s kvaliteto. Seveda pa bi bilo napak, če bi zdaj skupine s pomočjo poklicnih režiserjev pripravljale le konkurenčne uprizoritve za revijo in ob tem pozabile na svojo domačo publiko.

Fischer: »Prosti dan«

Fischerjev »Prosti dan« je ne kakšna sodobna ljudska igra, ki ne obravnava velikih idej, temveč problem malega človeka — v tem primeru vedno prisotne, a vedno pozabljene matere, ki si nekega dne vzame prosti dan in s tem sproži pri svoji družini številne očitke.

Kranjska predstava ta igre v Izoli je temeljila tako rekoč na liku

matere, ki jo je s svojo izrazitostjo izredno lepo upodobila igralka Valenčičeva. Bila je pristna mati, topla in človeška, vedno razumevala svoje bližnje, a končno tiho užaljena v svoji dolgoletni osamljenosti. Za se večina drugih igrancev tega ansambla več ali manj ni znaia izogniti značilni igralski maniri amaterjev, standardnim kretanjem, okornemu premikanju po odru; v igro so vnesli nekaj tiste patetične romantike, ki je rahlo sentimentalnost teksta samega samo še potencialna. Res da so igralci kranjske skupine razen treh vsi še dokaj mladi, toda takoj bi jih morali opozoriti, da »prodajanje« lastnih čustev na odru predstavi nikoli ne more koristiti. Vsekakor pa je treba celotni ansambel pohvaliti za lepo odsko izreko.

Režiser inž. Boris Valenčič je to uprizoritev očitno zasnoval na glavnem liku — materi, žal pa je ob tem zanemarljivo ostalih likov, ki niso igrali preprosto in prepričljivo in zato tudi niso zaželeli na odru, tako kot je zažela mati igralka Valenčičeva, ki ni bila samo glavna vloga dela samega, temveč tudi vodilni lik kranjske uprizoritve.

Nastopajoči ansambel pa je lahko deležen občudovanja, da ni prekinil svoje predstave v Izoli, saj je otroška publika od tretjega leta dalje tako močno predstavo, da res lahko zamerimo organizatorjem, ki niso znali napraviti v dvorani miru, če že prej niso znali pritegniti v dvorano vendarle malo zrelejšo publiko.

Roksandič: »Babilonski stolp«

Domačini iz Izole so nudili predstavo Roksandičevega »Babilonskega stolpa«. Doslej so imeli v okoliških krajih že kar petnajst predstav te komedije, kar se je na koprski predstavi čutilo, saj se je zdelo, kot da so igralci že tako do kraja izkoristili svoje možnosti v tej igri, da jim ničesar več novega ne nudi. »Babilonski stolp« je aktualna in duhovita, čeprav nepretenciozna igra o dveh mladih ljudeh, ki se nečeta ženiti, in o dveh, ki bi se rada. Izolčani so nam pokazali še dokaj spretno uprizoritev, zato se je publika tudi kar dobro zabavala.

Motili pa so razni vložki in detajli, s katerimi, se zdi, je hotel režiser predstavo še izboljšati, a namen ni rodil uspeha: Predolg glasbeni vložki sicer z okusom izbrane lahke glasbe med prizori so predstavo preveč trgali; odveč in preopenceni je bilo prepevanje deklet o zvončkah in trobenticah in preočita je bila težnja, ugajati z lepimi in številnimi oblikami. Tudi vajeur teksta samega ni tako pretresljiv, da ga režiser Stane Skamen ne bi smel izčrpati v korist lahkotnejše in dinamičnejše predstave. Sicer pa se zdi, da je predstavi največ pripomogla izredna neposrednost igralka Vlade Kopelčeve v vlogi Majde. Izredno učinkovita je bila pri tej uprizoritvi tudi moderna, likovno zasnovana abstraktna scena Draga Podvornika, ki je bila na reviji deležna največje pohvale.

Schiller: »Marija Stuart«

Predstava Schillerjeve »Marije Stuart« v uprizoritvi gledališča »Tone Čufar« z Jesenic, ki jo je dijaška koprška publika lepo obiskala, je pri ocenjevalcih revije sprožila široko razpravo o delu samem. Jesenčani, ki so imeli doslej že šestnajst predstav te drame, so si delo izbrali pač zato, ker je njihov ansambel zelo številan, a vlog v »Mariji Stuart« prav tako mnogo. Pa tudi, zakaj ne, ljudje radi gledajo zgodovinske drame! Predstava, ki ji formalno res ne bi mogli mnogo očitati, čeprav daje Schiller izredno možnosti za govornišvo in igralski patos, nikakor ni sodila na revijo najboljšega, če to »najboljše« seveda ne pojmu-jemo zgolj formalno. Ni namreč vseeno, kakšno zgodovinsko resnico posredujemo ljudem prek odrskih deska. Zato se je ob tej predstavi zastavilo vprašanje, ali naj režiser samo zgodovinsko rekonstruira takšno delo, ali pa naj delu da sodoben koncept. Vsekakor bi kazalo storiti drugo, toda vprašajmo se, kateri izmed amaterskih režiserjev bo tej nelahki nalogi kos.

Beaumarchais: »Seviljski brivci«

Hudo razočaranje. Mežiški igralski ansambel z režiserjem Edom Mauherjem nam je bil v lepem spominu s svojima predstavama Budakovega »Klobučka« in lanske uprizoritve »Dunda Maroja«. Morda bi bilo res bolje pripraviti razočaranje nastopajočim in jih ne poslati na revijo z letošnjo zelo neuspelo uprizoritvijo Beaumarchaisove komedije »Seviljski brivci«. Ansambel, ki ima sicer odlične igrance za komedijo, ni znal ali mogel v svoji sredini polskati primernih igrancev za dve glavni vlogi v tej komediji: grofa Almavive in brveca Figara, medtem ko so bili nekateri ostali liki dokaj uspešni, zlasti Rozinjin varuh S. Hanžica in Rozina sama igralka Planinčeva. Predstava, za katero smo se v prvem delanju sploh bali, da se bo v sredi dogajanja na odru ustavila in v kateri smo se prvič na reviji srečali tudi z izrazitim igralskim diletantizmom, res ni sodila na revijo.

Škufca: »Janko in Metka«

Prvič se je na republiški reviji igralskih skupin pojavila tudi predstava za otroke Šake Škufca »Janko in Metka« v uprizoritvi Delavskega odra iz Celja in v režiji Cvetka Vernika. Otroci Izole so tega dne dva-

● Ob zaključku III. revije igralskih skupin je žirija objavila sklep, da pojde letos na hvarski festival igralska skupina iz Slovenske Bistrice s predstavo Borove drame »Zvezde so večne«. Najboljše predstave revije: »Dvanajst porotnikov« v uprizoritvi Tolminskega gledališča in »Zvezde so večne« v uprizoritvi igralske skupine iz Slovenske Bistrice. ● Danes: kritični zapiski o kvaliteti desetih predstav v Kopru in Izoli. ● Prihodnjčič: Ali smo lahko zadovoljni s III. revijo igralskih skupin v Koprščini?

tež adaptaciji očitno izognil. Premalo je tudi upošteval, da je »Mrtvi Kurent« tako rekoč ljudska igra, ki zahteva neke ustaljene mizanscenske osnove, kot imajo kmetje sami neke ustaljene norme. Nekaj lepo zaigranih likov: zlasti zobovski kmet Vagan L. Verliča, ki je presenetil s svojo igralsko izrazitostjo, njegova žena Reza E. Berličeva in Nežika T. Kolaričeva. Ptujčani so nam Remčevovo delo predstavili v književni govorici. Predstavi v prid pa bi bilo, če bi govorico vsaj kdaj pa kdaj rahlo obarvali z narečjem Ptujkega polja.

Bor: »Zvezde so večne«

Amaterski odri zelo pogosto segajo po Borovi drami »Zvezde so večne«, saj je le malo slovenskih odrskih del, ki obravnavajo NOB. Predstava »Zvezd«, v uprizoritvi igralske skupine iz Slovenske Bistrice, pa je bila poleg »Dvanajstih porotnikov« druga predstava, ki smo je res bili ve-

»Dvanajst porotnikov« Tolminskega gledališča je bila vsekakor ena najboljših predstav

krat napočili dvorano. Predstava, ki je bila zelo skrbno zrežirana, skorajda vzorno, se je odlikovala tudi po tem, da je režiser zna lepo sprostiti nastopajoče otroke, tako igralsko kot govorno. Vendar je prav ta predstava opozorila tudi na slabosti odrskih del za otroke: Majhna publika v dvorani želi bolj gledati kot poslušati, zato otroška predstava ne prenese dolgočasnega pripovedovanja (ki ga je bilo tudi v celjski predstavi kljub črtanju teksta še mnogo preveč), marveč predvsem situacije. Predstava ne sme trajati več kot dve polni uri. Predvsem pa je važno, kakšni so teksti, s katerimi začnemo še nekritičnega otroka uvajati v gledališki svet. Le-teh imamo zelo malo in morda bo natečaj za mladinski odrski tekst, ki ga je razpisal De-avski oder, zapolnil ta vrzel vsaj v neki meri.

Remec: »Mrtvi Kurent«

Remčev »Mrtvi Kurent«, v uprizoritvi ptujke Svobode »Jože Lacko«, je bila druga predstava, ki ni vzdrla povprečja ostalih predstav na reviji: Problem sodobnega kmetstva, zgodba v kateri kurentovanje nastopa kot simbolični element odmiranja starega, — zanimiva tema; vendar ta igra zahteva od režiserja pogumne adaptacije, kajti zdi se, kot da je avtorjeva odlična ideja ostala v tekstu samem neizpeljana. Režiser Slavko Orovič se je

seli. Tega smo lahko veseli toliko bolj, ker je ta igralska skupina zelo mlada in ker v Slovenski Bistrici amaterji že nekaj časa niso ničesar uprizorili, zdaj pa je bila njihova predstava tudi najboljša na okrajni marobirski reviji.

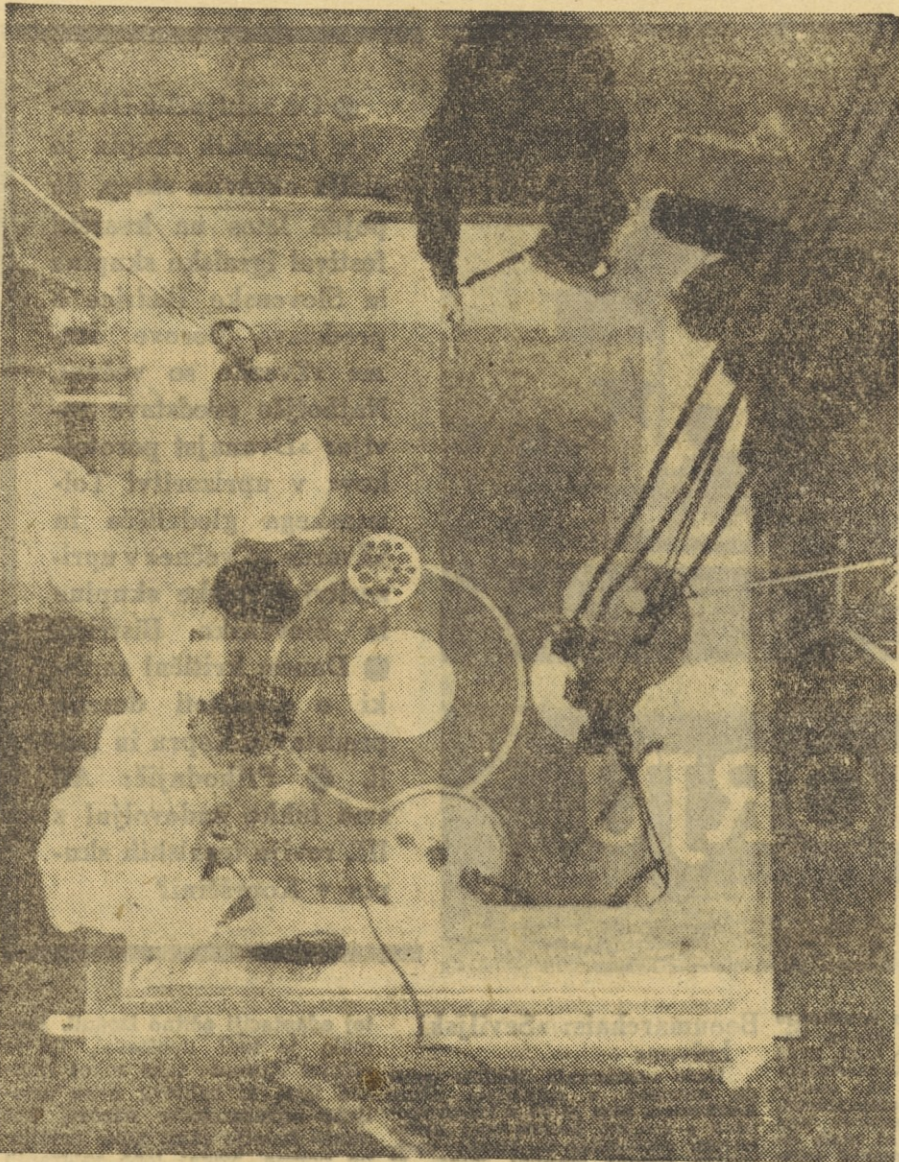
Kot pri »Dvanajstih porotnikih«, je tudi pri »Zvezdah« imel režiser izredno srečno roko pri izbiri posameznih likov. Režijski koncept Ignaca Kamenika je bil jasen in v svoji izvedbi dosleden, igralci pa so nam dokazali, da igra, ki jo vodi razum, lahko tudi amaterje pripelje do izredno igralske kvačete. V nasprotju s pogostim pojmovanjem amaterjev, da je oblika njihove igre prav v tem, da so njihova čustva na odru »pristna«. Najslabši prizor v »Zvezdah« je bil gotovo ljubzenski prizor med Jasno in Andrejem, kar pa je ne gre povsem na račun njune nesposobnosti, temveč predvsem zaradi ohlapnosti teksta v tem prizoru. Videj smo nekaj prav imenitnih igralskih kreacij: župnika Dagarina Z. Vidmarja, mladega komponista Andreja Brnarja S. Romiha in organista Fonzo S. Kovačiča.

Veseli smo lahko tudi tega, da je koprsko občinstvo ob zaključku revije napolnilo dvorano do zadnjega kotička in tudi nagradilo z aplavzom bistriški ansambel za eno najboljših, če ne najlepšo predstavo revije.

SONJA GASPERŠIČ

Bistriški predstavi »Zvezde so večne« je koprška publika navdušeno aplavdirala

Pod pokroviteljstvom Zvezne komisije za jedrsko energijo je Inštitut »Jožef Stefan« priredil od 9. do 11. junija na Bledu posvetovanje o industrijski uporabi radioaktivnih izotopov. V obširnem uvodnem referatu je načelnik oddelka za uporabo jedrske energije pri Zvezni komisiji za nuklearno energijo ing. Salom Suica orisal sedanje stanje v uporabi radioaktivnih izotopov pri nas in nakazal razvoj uporabe radioaktivnih izotopov v zvezi s petletnim planom. Težje so svetovanja pa so bile razprave o tehnični problematiki dela z radioaktivnimi izotopi pri kontroli različnih proizvodnih procesov, o njihovi uporabi na področju radiografije, metalurgije, industrije nafte, kemične industrije in gradbeništva.

Na naši sliki: V Inštitutu »Jožef Stefan« strokovnjaki polagajo v bazen 300-cu-rijski izvor kobalta 60. Za vsak primer, če bi bilo radioaktivno izžarevanje premočno, spremeni delo Geigerjev števec

V globino 11.770 m

Batiskaf ameriške mornarice »Trst« se je konec januarja spustil v globino 11.770 m. Ta rekord je batiskaf postavil v tako imenovanem Marianskem jarku na Tihem oceanu, jugozahodno od otoka Guan. V batiskafu sta bila ameriški poročnik Don Welsh in Jacques Piccard, sin slavnega znanstvenika Augusta Piccarda. Poročnik Welsh je opisal potek spušcanja v rekordno globino.

Batiskaf je nenavadno plovno sredstvo. Pravzaprav je to velika plovna cisterna z vrsto notranjih pregrad in z majhno potniško gondolo na spodnjem koncu. Deluje tako kakor balon, vendar namesto plina, izlega od zraka — kakor je to v višinskih poletih — uporablja batiskaf tekočino, ki je lažja od vode. Za spuščanje batiskafa izpusti krmar to tekočino; če se hoče vzpeti, pa odvzame tekočino iz vodnega rezervoarja. S krmarom odprto na dnu teče morska voda v oklep. Tako se izenačita zunanji in notranji pritisk.

Priljubljenim sem odprto na dnu tanka in se spustil v gondolo. Izdelana je iz jeklene, deset do petnajst centimetrov debelega oklepa, da lahko kljubuje fantastičnemu pritisku brezdanjih globin. Ko sva zaprla pokrov na gondoli, je Jacques dal znamenje onim znanj. Začelo se je.

Približno 200 m globoko sva prišla v cono komaj vidne svetlobe, kjer imajo vse barve siv odtenek. V globini 300 m je svetloba popolnoma izginila. Takrat sva preizkusila žaromete, ki mečejo svetlobni pramen dno za opazovanje.

V globini 5000 m sva izgubila zvočni stik z matično ladjo. Bila sva prepuščena sama sebi. Uporabljala sva lahko le grob signalni sistem sodih in lihlj zvočnih signalov. Po kodeksu so pomenili vsi sodi signali dobre novice; dva signala — vse v redu, štirje — sva na dnu, šest — vračava se. Slabe vesti naj bi sporočale z lihlji številkami, vendar to ni bilo potrebno.

V globini 6200 m in potem spet pri 8000 m sem Jacquesa opozoril, da sva prekosila prejšnji globinski rekord. V globini 9000 m sva videla zaviralne naprave in tako sva se spuščala počasneje, le 60 cm na sekundo. Nisva vedela, kako se gibljejo podvodni tokovi, nisva se hotela zaleteti ob stene jarka. Spet sva odvrnila del balasta in zmanjšala

hitrost na 30 cm v sekundi. Ko sva bila 11.000 metrov globoko, sva vključila občutljivi aparat, ki nama je vedno natančno pokazal, kako daleč je še do dna. To pot pa ni pokazal ničesar. Šele čez čas je napovedal, da se bližava dnu. Deset minut čez eno sva počasi pristala na mehki podlagi. Objela naju je kalna voda, ker sva ob pristanku dvignila z dna drobne delce. Instrumenti so kazali globino 12.600 m. (Ko so kasneje na gladini spet preverili najine instrumente, sva ugotovila, da sva dosegla globino 11.770 m).

Ko sva se spuščala skozi bistro vodo proti dnu, je Jacques opazil ribo. Bila je podobna listu, dolga je bila kakih 30 cm, oči pa je imela ob strani. Kaže, da je najin nagli prihod v njeno kraljestvo z močnimi viri svetlobe, ki jih prej še nikoli ni videla. Ni posebno vznemirljivo. Opazovala sva jo, kako je počasi odplavala v temo. To je bilo zares vznemirljivo. Riba je očito živela stalno pri moskem dnu v tej veliki globini, torej pod neverjetno visokim pritiskom.

Ko sva čakala, da bi se drobci, ki sva jih dvignila s pristankom, spet spustili na dno, je Jacques opazil nekaj raku podobnega. Žival je bila svetlordeča, dolga pa komaj dva centimetra. Navdušena sva bila ob spoznanju, da sva videla v tej neverjetni globini dve živi bitji.

Vendar sva morala kmalu nazaj. Odvrnila sva breme, gondola se je začela naglo dvigati. Pot na gladino je trajala tri ure in 27 minut, torej 71 minut manj kot spuščanje. Ko sva prišla na površje, sva opazila čudno reč. Pesek, ki se je pri spuščanju oprljal na gondolo, je bil zdaj v višini najinih oken. Z delci peska so se pomešali tudi delci barve najinega batiskafa.

Spuščanje v to izredno globino, ki pomeni vrhunec vednega dela, je pokazalo, da človek zdaj lahko raziše kateri koli del oceana.

Racionalizacija dela na fiziološki osnovi

Zaradi naglega dela pogosto nastaja neskladnost med tehničnim napredkom in psiho-fiziološkimi možnostmi delavčevega organizma, ker so te po naravi omejene. Zato so se ljudje pri delu bolj izčrpali in včasih oboleli, pa tudi nesreče so pogostnejše.

V središču vsakega delovnega procesa je člo-

vek kot najbolj dragocen in najvažnejši proizvodni činitelj, ki mu je treba do skrajnih možnih meja prilagoditi vse drugo. Racionalizacija dela v tem smislu pomeni takšno organizacijo dela, ki ustreza človeku, se pravi, prilagoditev dela, orodja, strojev, delovnega mesta in vsega drugega človeku.

Ob koncu prejšnjega stoletja so se zasnove prvi začetki znanstvene organizacije dela oziroma racionalizacije, ki je kasneje dobila v gospodarstvu izraz v raznih »sistemih« (Taylor, Ford, Stahanov i. dr.). Vsi ti sistemi so bili bolj ali manj usmerjeni v to, da bi človek dosegel čim hitreje in na čim lažji način kar najvišji delovni učinek, zato jih je spremljala tudi znatna intenzifikacija dela, kar je pogosto naglo izčrpavalo delovno silo in skrajševalo čas delovne sposobnosti. Zdaj upoštevajo pri zviševanju produktivnosti dela razen tehničnih in ekonomskih činiteljev tudi psiho-fiziološke lastnosti in sposobnosti delavčevega organizma.

V industrijsko razvitih deželah so strokovnjaki izoblikovali osnove za racionalizacijo dela na fiziološki osnovi, in sicer tiste, ki bi na zadovoljiv, naravni način preprečevale pojav utrujenosti pri delu in tako stopnjevale produktivnost. Preden so mogli racionalizacijo dela na fiziološki osnovi uvesti v praksi, so morali pripraviti za to določene metode, ki so jih izoblikovali na znanstveni osnovi. Zdaj je fiziologija že dosegla toliko, da zagotavlja vse možnosti za porabo fiziološkega dela na vseh področjih človeške dejavnosti. Kljub temu pa je treba proučiti vsako delovno mesto posebej, da dobijo čimbolj verodostojno pred-

stavo o teži dela. Potrebne so tudi laboratorijske raziskave s posebnimi aparati. Tako dobijo za določene probleme fiziologije dela ustrezne rezultate, ki jih uporabljajo pri urejanju raznih vprašanj v zvezi z racionalno uporabo človeške sile na delovnem mestu.

Za posamezne skupine fizičnih del so že izračunali preglednice o potrebni energije. Te tabele lahko uporabljajo voditelji pri organizaciji raznih del. Raziskovalci so v sodelovanju s prakso izbrali najprimernejše orodje za delo, pri čemer so upoštevali tudi potrebo po energiji. V tej zvezi so dosegli posebne uspehe v kmetijstvu, pri izkoriščanju gozdov in v gradbeništvu, kjer standardizacija orodja olajšuje delo.

Potem ko so ugotovili posamezne stopnje potrošnje energije — s posebnimi aparati so merili utrujenost mišic pri delu — so proučili način, kako zmanjšati to potrošnjo energije, vendar tako, da bi dosegli isti končni, kar najboljši učinek. V ta namen so razdelili posamezne zapletene delovne pogoje na elementarne gibe in ugotovili najugodnejše delovne pogoje ter oblike in količino zunanega dela v tem smislu, da se doseže kar najboljši delovni učinek ob čim manjši potrošnji energije. Tako so ugotovili najboljše delovne pogoje za premikanje ročic, za dvigovanje tovorov, za vleko in potiskanje ter za delo z lopato in z vzmetmi.

Pri proučevanju raznega orodja v zvezi s fiziološkimi načeli so uporabljali objektivne metode. Kot primer vzemimo opeko. Po navadi uporabljajo pri zidavi majhno opeko. Poskusi kažejo, da večjo opeko niso uspeli, ker je bila pretežka; delavci so jo namreč jemali le z eno roko in so se naglo utrujali. V novejšem času izdelujejo večjo delno votlo opeko iz lažjega materiala, graditev pa organizirajo tako, da delavec prejema veliko opeko z obema rokama. Učinek je šestkrat večji, utrujenost, ki jo ugotavljajo po srčnih utripih, pa se zmanjša za petino.

Energetske raziskave v gozdarstvu so pripeljale do normiranja in izboljšanja gozdarskih žag. Najboljši rezultat z velikimi dvoročnimi gozdarstvenimi žagami so dosegli takrat, če sta oba delavca žagala kletce. Raziskave v kmetolomupenapa so pokazale, da je prevoz materiala vagonček z večjo prostornostjo primernejši kot pa majhni vozički. Prihranek pri tem znaša 30 odstotkov.

Težje delo ima racionalizator pri tistem orodju, ki obremenjuje na poseben način, tako na primer pri svedrih, brusih, zakovicah itd. Ti pripomočki so hkrati orodje in stroji. Velikega pomena so za delovno sposobnost in za zdravje delavcev, zato jih je treba kar najbolj racionalizirati.

Če hočemo pri delu doseči kar najboljši učinek, je nujno potrebno vslediti odnos med človekom in strojem, tako da ni nasprotja med strojem in fiziološkimi sposobnostmi človeka. Zlasti kadar gre za delovne stroje, ki v tem primeru opravljajo določen odstotek del, ostalo pa človek. Če upoštevamo biološke meje delovne sposobnosti, ki jih ni mogoče razširjati, ne da bi to škodovalo zdravju, spoznamo, da je edini način za povečanje individualnega učinka v kar najboljši prilagoditvi dela človeški energiji, tako da se zmanjša potrošnja energije pri vsaki delovni fazi posebej. Sodobni konstruktorji strojev si prizadevajo, da bi izdelali stroje, ki jim je lahko streči. Namesto stoječega položaja priporočajo sedeči položaj, vendar ni dovolj, če dodajo stroju sedež za delavca, marveč je treba vso konstrukcijo tako preurediti, da so ročice in deli za delavo v dosegu delavčeve roke. Dosedanji ukrepi v tej smeri so šele začetek sistematičnega dela konstruktorjev, najboljše rešitve pa bodo dale skupne raziskave inženirjev in fiziologov.

Dr. D. Štambuk

Industrijski hrup

Dosežki avdiologije, medicinske znanstvene panoge, ki proučuje boleznislušnih organov

V minulih desetih letih so avdiologji, strokovnjaki posebne panoge medicinske znanosti, ki proučuje izključno sluh in boleznislušnih organov, raziskovali vpliv industrijskega hrupa na sluh. Temu smo zadnja leta tudi pri nas posvečali precej skrbi. Proučevali smo in raziskovali. Ugotovitev: velik del sodobne industrije dela v svojih napravah s stroji in z orodjem, ki proizvajajo zelo močan hrup. Tako je v ladjedelnicah, v železarski industriji, v industriji strojev in drugih železnih proizvodov ter v tovarnah motorjev, zlasti letalskih.

Na nekaterih delovnih mestih je hrup tako močan, da se delavci ne morejo sporazumeti, čeprav vpijejo na vse grlo. Avdiološke analize delavcev v takih tovarnah in podjetjih so nakazale dejstvo, ki zbujajo zaskrbljenost: mnogim delavcem, ki so izpostavljeni temu hrupu, je opešal sluh.

Avdiologija je ugotovila, da so poškodbe sluha, ki nastajajo zaradi delovanja hrupa, v glavnem nepopravljive in da jih še vedno ni mogoče uspešno zdraviti. Še pred desetimi leti je nastal v nekaterih industrijsko bolj razvitih deželah neresljiv socialno-medicinski in finančno-ekonomski problem, ko so ugotovili, da je v teh deželah na deset tisoče industrijskih delavcev, ki jim je zaradi škodljivega delovanja hrupa znatno opešal sluh. Vsi ti ljudje so zahtevali od svojih podjetij denarno odškodnino za izgubljeni sluh. Cela vrsta tovarn je morala vračunati v plačni sklad za delavce tudi tveganje za kasnejšo izgubo sluha, s čimer je dajala delavcem višje plače. Jasno je, da na ta način ni bilo mogoče urediti tega velikega vprašanja.

Avdiologi so si prizadevali, da bi preprečili te poškodbe, in so v ta namen predlagali celo vrsto zaščitnih ukrepov splošnega in individualnega značaja. Predlagali so posebne higiensko-tehnične naprave, ki bi izolirale vir hrupa, pa tudi celo vrsto ščitnikov. Tako imenovani antihoni v znanjem sluhovodu znatno zmanjšujejo jakost hrupa, zato zmanjšujejo tudi možnost škodljivega delovanja hrupa na sluh. Čeprav antihoni torej ohranjajo sluh, se pri delavcih zaradi vrste tehničnih pomanjkljivosti niso vsestransko uveljavili.

Hkrati pa je avdiologija ugotovila, da dolge še ne povsem jasno in nerazloženo dejstvo, da je cela vrsta delavcev očito manj občutljivi za škodljivo delovanje hrupa, medtem ko so drugi delavci zelo občutljivi in jim sluh opeša že po krajšem delu v hrupni okolici.

Na temelju te ugotovitve si avdiologi že dve desetletji prizadevajo, da bi našli metodo, po kateri bi ugotavljali ljudi, ki so preveč občutljivi za industrijski hrup, in sicer takoj, torej že v začetku dela na hrupnem delovnem mestu.

Za zdaj še vedno ni popolnih medicinskih in tehniških ukrepov, ki bi ljudje varovali pred škodljivim delovanjem industrijskega hrupa, obstaja pa zelo dober in uspešen način za znižanje števila obolelih. To je vključevanje gluhih ljudi v tisto delo, pri katerem je zelo velik hrup. Na hrupnih delovnih mestih ljudje tako ne govorijo, temveč se sporazumevajo z znamenji in kretnjami.

Gluhi ljudje se med šolanjem in poklicnim usposabljanjem naučijo številnih obli. Obvladujejo vse naloge in probleme v tovarnah prav tako kot ljudje z zdravim sluhom.

Tovarne težke industrije in podjetja bi bilo treba zainteresirati za to, da bi zaposlovali gluhe ljudi na vseh zelo hrupnih delovnih mestih. Tako bomo ohranili sluh tisočev mladih ljudi, ki bi na teh delovnih mestih prej ko slej oglušeli, gluhi ljudje pa bi na ta način dobili zaposlitev, kateri povsem ustreza.

M. P.

Veliki in mali IZUMI

Da kolesa ne poskakujejo

Pred 80 leti je bil veterinar John Boyd Dunlop z družino na počitnicah v londonski okolici.

Počitnice se je najbolj veselil Dunlopov desetletni sin. S seboj je imel kolo, ki mu ga je nedavno kupil oče. Vožnja s kolesom pa ni bila prijetna, ker so kovinska kolesa na neravnem zemljišču tako poskakovala, da se je deček kmalu naveličal vožnje.

Ko je Dunlop vprašal, zakaj se ne vozi, mu je fant odgovoril:

»V Londonu je ulica ravna, zato se tam lepo pelješ. Tu pa ni, zato kolo poskakuje.«

Sprehajala sta se ob travniku in videla gumijasto cev za škropljenje vrta. Dunlop se je zamislil in ...

»Prinesi žico in vrvi,« je rekel sinu.

Deček je storil, kakor mu je naročil oče, potem pa je Dunlop odrezal dva daljša kosa gumijaste cevi, ju z žico in vrvi privezal na kovinska platišča kolesa in rekel sinu, naj se skuša peljati po vegasti vaški stezi.

Deček se je potem z užitkom vozil po širokem dvorišču, oče pa ga je opazoval in preverjal prijetnost vožnje.

»Kovinska kolesa so trda,« je razmišljal, »zato kolo poskakuje na neravnih tleh. Gumi je prožen, vendar tudi kolo z gumijastimi cevmi poskakuje, kadar naleti na kamen. Ali je še kaj bolj prožnega? Zrak! Zrak je mnogo bolj prožen. Z njim je treba napolniti gumijasto cev!«

Takoj je snel cev s koles, skrbno sestavljal oba konca in ju zlepil. Potem ju je spet pritril na platišča. Na cevi je napravil majhno odprtino in cev napolnil z zrakom. Odprtino je zamašil, deček se je lahko spet vozil. Brez motenj je drvel po dvorišču.

Ze čez nekaj dni so prijatelji svetovali Dunlopu, naj patentira svojo iznajdbo, kar je tudi storil. Kmalu potem je začela obratovati tovarna pnevmatičnih gum (zračnic), brez katerih bi si ne mogli predstavljati sodobnih avtomobilov, letal in koles, seveda pa tudi ne — nogometne žoge!

Obiščite
mednarodno razstavo
motorjev in motornih vozil

OD 11. DO 19. JUNIJA LETOS V LJUBLJANI

NAJMODERNEJŠA PROMETNA SREDSTVA, SESTAVNI IN REZERVNI DELI TER DRUGA OPREMA ZA MOTORNA VOZILA

VSAK DAN NAGRADNO ŽREBANJE!

ZA SREČNE DOBITNIKE SMO PRIPRAVILI 4 OSEBNE AVTOMOBILE »ZASTAVA 600«, MOTOR ZA ČOLN TOVARNE »TORPEDO«, REKA, V VREDNOSTI 350.000 DIN, 3 MOTORNA KOLESA TOVARNE »TOMOS«, KOPER, IN 2 MOTORNI KOLESI TOVARNE MOTORJEV ZAGREB NE ZAMUDITE TE EDINSTVENE PRILUŽNOSTI! 25 % POPUST NA ŽELEZNICI, SKUPINA NAJMANJ PET LJUDI PA IMA 50 % POPUST NA ŽELEZNICI!

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE

JUBILEJ ŠPORTNEGA DRUŠTVA GRADIS - KRATKI UTRINKI IZ PRETEKLOSTI ZAČELI SO PRED DESETIMI LETI

Gradis, največje industrijsko gradbeno podjetje, ki slovi po svoji dejavnosti povsod po Sloveniji, slavi letos kar tri jubileje: 15-letnico obstoja podjetja, 10-letnico delavskega samoupravljanja in seveda tudi 10-letnico delovanja športnega društva.

Sportno življenje pri Gradisu se je pravzaprav začelo že pred 15 leti, zakaj težnja gradbenih delavcev in uslužbencev je bila — poiskati si primerno razvedrilo. In zato so začeli...

...sindikalna podružnica gradbišča v Litostroju je ustanovila nogometno in namiznoteniško sekcijo,

...v centralni in centralnih obratih podjetja so se navdušili za kegljanje, le-to se je razvilo tudi v Šoštanju, na Jesenicah in Ravnah,

NAJZASLUŽNEJSI ZA USPEHE KEGLJAČEV GRADISA: TEHNIČNI REFERENT IN ODLIČEN TEKMOVALEC PAVLE SATLER

...gradbišče v Mariboru je imelo precej aktivne atlete, odbojkarje in nogometaše,

...v Ravnah in na Jesenicah pa so se oprijeli tudi zimskih športov.

Vseposvobodno je bilo torej razgibano in spomnimo se lahko številnih športnih dnevo, na katerih so gradbinci iz raznih enot tekmovali med seboj.

PRVI KORAKI...
Vse to razgibano življenje je vzpodbudilo aktivne športnike in funkcionarje, da so leta 1950 ustanovili športno društvo Gradis s sedežem v Ljubljani. To društvo je zajelo v svoj okvir tudi športne aktivnosti na vseh gradbiščih Slovenije. Namen je bil jasen — vključiti čim večje število gradbincev v športno dejavnost. Osnovne panoge v društvu so bile kegljanje, namizni tenis, odbojka, šah, streljanje in nogomet.

Povedati je treba, da je uprava podjetja pokazala za pobude športnikov veliko razumevanje in zanesla celo posebnega športnega referenta, ki je koordiniral delo centralnega športnega društva v Ljubljani in aktivov na terenu.

ŠTEVILNA TEKMOVANJA
Ljubljana, Šoštanj, Kidričevo, Ravnje, Jesenice, Maribor... Tako so se vrstili kraji med seboj, kjer je SD Gradis organiziralo vsako leto letne in zimske športne igre svojih kolektivov. Atletika, nogomet, odbojka, plavanje, namizni tenis, kegljanje, balinanje, streljanje, šah in smučanje pa so panoge, ki so v njih tekmovali. Borbe so bile vseposvobodno zelo zagrinjene, doseženi pa niso bili nikoli zelo dobri rezultati. In številni tekmovalci? Skoraj vsakokrat na 300! Tako je šlo iz leta v leto, dokler...

ZASTOJ IN PREOSNOVE
»Razne objektivne težave, kot fluktuacija delavstva, pomanjkanje finančnih sredstev in seveda tudi dobrih športnih delavcev, nam je povedal sedanjí predsednik društva Anton Martinšek, sje povzročilo, da je aktivnost našega društva začela ponehovati. Sekcije so zamrle v nekaterih krajih so organizirali svoje klube, v Ljubljani pa je ostala v okviru društva le še kegljska sekcija.« To seveda drži, vendar pa bi kazalo nekatere sekcije obnoviti, saj bi pestrost športnih panog še bolj utrdila ugled tega športnega društva.

NOVO KEGLJSKE IN USPEHI

Pred tremi leti so zgradili novo štiristopenjsko kegljsko hišo, kar je bilo odlično. Kegljaci in kegljavnice so se uveljavili ne samo v Sloveniji, temveč tudi v Jugoslaviji in izven meja naše domovine.

Boljše v sekciji so ženske, ki so vključene v dve vrsti. Prva ekipa je bila leta 1955 državni prvak, leta 1957 druga, šest let nepretrgoma pa si je priborila naslov okrajnih in republiških prvakinja. Leta 1955 je bilo nasploh najuspešnejše za prvo žensko ekipo: poleg naslova državnega prvaka, je dosegla ekipni državni rekord z 2394 podrtimi kegli in 54 državnih prvenstev.

ZNANI KEGLJAVKI »GRADISA«: FRANCKA ERJAVEC (LEVO) IN BERNARDA SMRAJC STA DOSEGLI VEČ VRSTO LEPIH USPEHOV

Ži še danes. Isto leto je najboljša tekmovalka Francka Erjavec dosegla državni rekord s 448 kegli. Za tem pa postala v Essenu svetovna prvakinja s 432 kegli. Nekaj članic ekipe pa je tudi večkrat oblekle dres z državnim grbom.

Moški so številčno močnejši, saj lahko sestavijo kar štiri ekipe po 8 članov za disciplino po 200 lučev v mednarodnem slogu, prav tako pa tudi nekaj ekip za borbene igre. Prav v zadnjih so dosegli dokaj zadovoljive uspehe. Na državnem prvenstvu leta 1954 so osvojili 3. mesto, leta 1959 pa so v tem tekmovalcu osvojili naslov republiškega prvaka. V disciplini 6 x 100 in 6 x 200 lučev so bili od leta 1954 do 1959 okrajni prvaki, leta 1957 pa so zasedli na republiškem prvenstvu v disciplini 6 x 200 drugo mesto. Med posamezniki je najboljši tekmovalac Franc Mlakar, razen njega pa so se dokaj dobro uveljavili še Martinšek, Satler, Čotič in Praprotnik, ki je letos na državnem prvenstvu osvojil celo 12. mesto.

ZELJE IN UPANJA

»Naš kolektiv uživa v kegljskem športu primeren ugled,« je dejal najneumornejši funkcionar, tehnični referent Pavle Satler. »Seveda pa bi želeli, da bi se v bodočnosti še mnogo bolj uveljavili. Upam, da nam bo to uspelo. V naše vrste smo vključili v zadnjem času precej mladih tekmovalcev in na njih hočemo zgraditi boljše bodočnost našega kluba.«

To ob 10-letnem jubileju želi SD Gradis tudi športna javnost. T. B.

TRENER IN NJEGOV VAROVANEC: PRIHOD ZNANEGA STROKOVNJAKA GUSTIJA IVKOVIČA V MARIBOR JE POMENIL PREOBRAT ZA GLUKOVO ŠPORTNO POT

PO LORGERJEVIH STOPINJAH

Elektromehanik Franc Gluk je star 23 let, zaposlen pa je pri Elektro Maribor-okolica. Najprej se je ukvarjal z nogometom, zaradi poškodbe pa se je pred tremi leti odločil za atletiko. Njegov dosedanji izkupiček: 10,8 v teku na 100 metrov in 22,6 v teku na 200 metrov.

»Kvaliteta v tekih na kratke proge je slej ko prej slabša,« je pred dnevi izjavil »Športu« zvezni kapetan za moško atletiko Stevan LENERT. Nato pa je nadaljeval: »Nov up je Mariborčan Gluk, ki sicer lahko postane dober član državne reprezentance, vendar glede na zamujeni začetek (sedaj je star 23 let) nima najboljših perspektiv.«

TAKO TEČE FRANC GLUK...

Sprint je že dolgo boleča točka jugoslovanske atletike. Vse pravzaprav pove podatke, da so lani v jugoslovanski štafeti 4 x 400 tekli kar štirje tekači, ki niso sprinterji — specialisti. Lorgerju (110 m ovire) so namreč delali družbo deseterbojec Kolnik, skalec s palico Lešek in tekač na 400 m Snajder. Perspektivnega sprinterja kratko malo ni bilo!

Pri vsem tem pa je posebej zanimivo, da je pravzaprav najlaže odkriti sprinterja. Hitrost je namreč predvsem prirojena vrлина. Treba je samo preveriti zmoglosti čimširšega kroga mladih ljudi in zares smolo bi morali imeti, da bi ostali praznih rok.

Toda vrtno se k izjavi zveznega kapetana! Precej črnogleda je malone za novega Lorgerjevega tekmeča — električarja Gluka, čeprav mu tudi ne odreka določenih kvalitiet.

Kako pa je s to stranjo zares? Branikovec Franc Gluk resda ni več najmlajši. Rojen je leta 1935, vendar je začel že zelo zgodaj s športnim udejstvovanjem. Bil je nogometaš in samo večših atlet, dokler se ni naposled povsem opredelil za »kraljico športov«.

Odtlej nezadržno napreduje. Leta 1958 je bil njegov najboljši čas 11,2, lani je obstal pri 11,00 — letos se je pomaknil še za »obvezni« dve desetini in dosegel rezultat 10,8.

Lenertova izjava utegne torej biti pravšnja, če je bila to Glukova zadnja beseda. Vse pa kaže, da le ni čisto tako. V Jugoslaviji zadnja leta namreč nismo imeli tako zanesljivega sprinterja (Lorger seveda ni štel!) kakor je Gluk. V petih pomembnejših starih zadnjih tednov je bil zmeraj tik za Lorgerjem, vse ostale tekmece pa je puščal za seboj. In upoštevati je treba, da Lorger nekaj velja tudi v sprintu. Če nič drugega, je bil lani balkanski prvak tudi v tej disciplini, letos pa je že postavil rezultat 10,4.

Francu Gluku pa gre v prid še ena podrobnost. Izredno je namreč podoben znanemu nemškemu sprinterju in bivšemu dvakratnemu evropskemu prvaku Heinzu Füttereru. Manj sicer na zunaj, toliko bolj pa po postavi in načinu teka, kar je v tem primeru resnejše. Moč in silovitost sta njegovi odliki. Tudi ni naključje, da je v drugi polovici proge hitrejši in vzdržljivejši. V Murski Soboti, v Zagrebu in Celju je slabo startal in pri zadnjih metrih nevarno »lovila« prvaka. Start bo torej še moral izboljšati...

Fütterer je v letu 1951 napredoval od 10,9 kar na 10,4. Če bi si

...IN TAKO HEINZ FÜTTERER

ga Gluk vzela za vzor, bi ob koncu letošnje, prav gotovo pa prihodnje sezone zvezni kapetan utegnil dočakati prijetno presenečenje. Sicer pa zategadelj ne bi bil prav nič hud...

SPECIALIZACIJA? NE!

NEKAJ ŠPORTNE TEORIJE IN KDAJ SPECIALIZACIJA?

SPECIALIZACIJA? DA!

Prvi jugoslovanski kongres za telesno kulturo v Beogradu 1958 je nakazal smerice bodočemu razvoju športa pri nas. Tolkli se bomo predvsem za množičnost, a podpirali tudi kvaliteto. Taki so bili sklep. Z zadovoljstvom lahko ugotavljamo, da smo od tedaj znova spet zabeležili precejšen napredek in to na obeh tlorisih.

Eno izmed temeljnih vprašanj, ki pa zadeva tako množičnost kakor tudi kvaliteto in krepko posega v življenje naših največjih telesno vzgojnih organizacij, pa je nedvomno specializacija. V mislih imamo specializacijo športnikov za določeno panogo. Trenutek torej, ki je po teoriji najugodnejši zato, da se tekmovalci ali tekmovalke posvetijo predvsem eni disciplini. Tisti pač, ki si v njej obeta največ uspehov, če si je izbral pot športnika-tekmovalca.

V zadnjem času je vse čedalje glasovje, ki se navdušujejo za specializacijo že skoraj v otroški dobi. Uspehi Sailerja, brata in sestre Konrada, Mathiasa, ki so jih le-ti dosegli v starosti med 15 in 20 leti, naj bi bili dokaz za to, da tudi tako zgodnja specializacija ni škodljiva. Sovjetski in češkoslovski znanstveniki, ki pa so ta problem zlasti temeljito raziskovali, pa so prišli do naslednjih zaključkov: tako

zgodnja specializacija je mogoča le ob vsestranski osnovni telesni pripravljenosti in — specializacija je zlasti pomembna v panogah, ki terjajo zelo zapleteno tehniko.

Kljub temu pa tako zgodnje specializacije ne gre priporočati. Enostransko športno izživljanje je škodljivo — predvsem seveda za mlade ljudi, pa tudi za odrasle športnike. Izredno nevarno je tudi preveliko obremenjevanje mladega organizma s treningom. Iz nekaterih sovjetskih statistik je bilo celo mogoče izluščiti podatke, da je večina tistih športnikov, ki so zelo mladi dosegali odlične rezultate in so jih zato preveč obremenjevali s treningom, kasneje začela vidno pešati in so jih z dosežki prehiteli mnogi, ki so bili kot mladinci še daleč za njimi.

Znanstveniki so za posamezne panoge izračunali leta, v katerih so tekmovalci na visko moči. Številke so naslednje: atletika 23—24, rokoborba 25 do 26, nogomet 27—28 (!), plavanje — moški 17—21, plavanje — ženske 16—21 let itd. Ker je treba za doseg vrhunskih rezultatov v atletiki 8—10 let intenzivnega treninga, v nogometu 6—8 let, v povprečju pa okrog 8 let, je z odtujanjem torej moč izračunati tudi starost, ki je najprimernejša za specializacijo.

STOLPA

ZNAJENJA

Sobarju Gotlibu, ki je vseh šestdeset let življenja služil družini von Hofenbergovi, je naročil, naj mu prinese kavo v delovno sobo, hkrati pa je po stari navadi povedal, kaj vse je treba opraviti tisti dan.

Iz delovne sobe, ki je bila v prvem nadstropju krajskega grajskega krila, je videl grof na vse dvorščake z gospodarskimi poslopi: s hlevi za govede, s kotel za prašiče, s posebnimi hlevi za čistokrvne konje, s cerkvijo, pekarno, kovačnico, s stanovanjskimi poslopi za delavce, s skednji in supami. To je bil nekdo svet zase, osamljen, vendar bolj oskrbljen z vsem kot vas v neposredni okolici.

Iz misli ga je zbudil Gotlib. »Ali se je grofična vrnila?« ga je vprašal grof, ne da bi umaknil pogled s skupine delavcev, ki so odhajali na polje.

»Ne, gospod grof,« je odgovoril stari Gotlib in skrbno položil srebrni pladenj s kavo na mizico pri oknu. »Gospodična se še ni vrnila, prišel pa je...« Starec je utihnil, potem pa se je s strani zazrl v gospodarske zadržane oblike in nadaljeval: »Mladr grof se je vrnil.«

Grof von Hofenberg se je zdrznil. Izpod gostih, šestdesetih obrvi, ki so mu do polovice pokrivali oči, se je zazrl v starčeve suhe ustnice.

»Gerhard se je vrnil?«

»Da, gospod. Pred dobro uro. Ni vas hotel buditi. Okopal se bo in preoblekel.«

»Brž ko bo opravil, naj pride, Gotlib. Skupaj bova zajtrkovala.«

Starec se je priklonil in brez besede odšel.

Globoka guba se je začela med grofove obrvi, ki so se bolj sršele. Ali naj pomeni neslavna vrnitev kapetana hitlerjevskih enot hkrati vrnitev izgubljenega sina, konec nesoglasij in začetek novega življenja? Ali bo lahko mirno zapri oči v zavesti, da bo roka njegovega sina prav tako trdna in spretna, kakor je bila njegova? In nazadnje: ali bo njegov naslednik, ki je bil v grof, teta, tava, tudi hotel upravljati posestvo, ki je imelo štiri tisoč hektarov gozdov in dvakrat toliko hektarov orne zemlje, ribnikov, sadovnjakov in vinogradov? Ali pa pomeni njegova vrnitev — stari grof se je stresel ob tej misli — le nadaljevanje razprti, pri katerih bo razen sina nastopila proti očetu tudi hči?

Pred vrati so se oglasili koraki. Močno trkanje je prisililo Hofenberga, da se je ozrl proti vratom, ki so se odpirala.

Med podboji je stal človek tridesetih ali štiridesetih let v civilni obleki, ki mu je smešno opetala ob suhljati postavi. Lasje so bili ob sencih sivi, štrli so čez ušesa. Lice rdeče od pravkaršnjega brijta, na nosu pa je imel ščipalnik, pod katerim so se čudno iskrite drobne oči brez izraza.

»Dobro jutro, oče!«

Bile so hladne, odsekanke besede vojaka, besede brez nasmeha, kakor je bila hladna vsa njegova osebnost z obrazem vred.

»Tak vrnil si se,« je prijazno rekel grof. Glas mu je komaj opazno drgetal, vake so mu trepetale. »Ali si zdrav?« Do dolgo nisl pisal.«

»Nisem vedel, da vas to zanima, oče,« se je pilkro oglašil sin. »Zaradi moje zunanosti ne bodite v skrbeh. Shujšal sem, vendar sem zdrav.«

»To je glavno,« mu je starec segel v besedo. »Prisedi, kavo bova pila.«

»Vrnil sem se,« je hladno nadaljeval sin. »Res ne s fanfarami zmagoslavja, kakor bi vi prav gotovo z zadovoljstvom rekli.«

»Tega nisem rekel niti nisem hotel reči,« je ugovarjal grof von Hofenberg, potem pa je snaravljivo dodal: »Zadal je vsega konec, pustiva preteklost, ki nam — to boš sam priznal — ni v posebno čast.«

»Ali hočete reči, da se je v tej naši bližnji preteklosti zgodilo marsikaj nečastnega?«

Je sin zvišal glas, nemirne oči za debelimi stekli pa so se zasvetile.

»Dragi sin, to je jasno vsakomur, razen morda vam, ki vas je ta nepreračunljivi no-rec tako zasleplil, da vas je pahnil v prepad.«

»Oče, pozabljate, da ta človek, ki ga vi pitate s psokvo, še vedno vodi boj in še ni podpisal kapitulacije,« je odgovoril mladi grof Hofenberg. Vsa kri mu je šinila v obraz. »Naše tajno orožje, ki ga hranimo za odločilni trenutek, še vedno čaka.«

»Ne bodi smešen, Gerhard! Tajno orožje, ki o njem že vrabli čivkajo, je le eno izmed sredstev, ki so jih uporabljali ti zločinci, da bi utrdili moralo, ki je popuščala, in vas še nadalje obdržali v zablodi. Kapitulacija... Morda res še ni podpisana, daleč pa ni več.«

»Ne, führer tega ne bo storil nikoli, ne bo dovolil!«

»Mar si tudi ti eden izmed tistih, ki se verjamejo, da je živ?« se je posmehljivo oglašil stari grof. »Preveč prebrisan je in prevelik bojazljivec, da bi si po vsem, kar je storil, upal sedeti na zračno klop. Verjame, poročilo, da je napravil smemor. Ko bi bil to storil že davno prej!«

»Prepovedujem...« Mlademu grofu je ščipalnik zdrnil s nosu v dlan, ki jo je nastavil v zadnjem trenutku. Tiste drobne, nemirne oči, ki so prej gledale izza stekel, so bile zdaj vodene, mišketajoče... »Ne dovolim, da bi kjo tako govoril o vodji našega rajha,« je zavreščal, potem pa se je zadušil v lastnem glasu. »Četudi bi se naš boj tako končal, trdim, da je človek, ki ga je vodil, je v ostane eden največjih ljudi naše zgodovine... Vsekakor je vreden mnogo več kot vaš stari cesar, pod čigar vodstvom ste doživeli leta 1918 še hujši poraz.«

Stari grof se je zastrmel v sina. Spet sta se spotaknila ob tistem, o čemer se nikoli nista mogla sporazumeti. Ost v sinovih grobih besedah je zadela najbolj občutljivo mesto nekdanjega polkovnika cesarske konjenice.

Namrščilo se, košate obrvi starega grofa, vsa kri, kolikor je le še preostalo staro telo, je šinila v nagubani obraz. S težavo je stiskal besede skozi zobe, njegove oči pa so prebadale sina, ki se je tudi sam tresel in si je zaman skušal pritrčiti ščipalnik na nos.

»Da, cesar je izgubil vojno, to pa je tudi vse! Nemčija takrat ni bila porušena, čakali so nas domovi, starši, žene, otroci... Starec je sprva govoril tiho, potem pa se je iz njegovih ust vsal tuleč plaz. »Kaj ste vi, preklesti nacisti, dosegli s tem svojim hojem? Kje so divizije, ki so šle na fronto? Kje so zmage, kje je izpolnitev obljub, s katerimi ste sieliplili ljudi? Vrnili ste se premagani, potlačeni skoraj do zadnje, komaj vsak stedi se je vrnil. In kaj je našel? Ali je našel svoje mesto, svoj dom, ali so ga sprejeli najdražji?« Odgovoril, ti bedasti nacisti!«

»Tak naj toži sovražnika,« je predrzno odgovoril sin.

»Vas naj obtoži, vas nacisti, ki ste povzročili vso to zlo, najhujšo katastrofo, kar jih je doživel človeški rod v doseganih zgodovini. Vse vas bi bilo treba spraviti pred sodnike.«

Grof je nenadoma utihnil. Pred vrati je nekaj zasumelo. Naglo jih je odprl in pogledal na hodnik: nikjer nikogar.

Vrnil se je k mizi, vključil radiskli sprejemnik in si z drgetajočo roko prižgal cigareto. S pogledom je preletel sobo, potem pa se je snet ozrl v sina.

»Zal se kriveli po navadi izmažejo,« je nadaljeval nekoliko mirneje. »Tudi ti si se vrnil cel. Zdal bom moral zavestiti svoj vpliv, da te ne bodo vrgli v ječo, kamor spadaš. In potem? Dobro se ti bo godilo, kakor se ti je nekoč, ti in tvoja draga sestra bosta čakala na moje smrti, da bosta potem odprla oporoko.« Grof se je sročil po sobi, vmes pa je sunkovito pihal cigaretni dim.

»Kako strašno je, če pomislim, da bom zapustil dvema neprivržavama vse, kar imam. Tvoja sestra ni nič boljša od tebe. Čudi me le to, kako da se vidva ne moreta. Podobni ljudje, zlasti slabi, so si pogosto zelo blizu... Moj bog, da moram imeti prav jaz take otroke!«

»Na to bi mislil takrat, ko ste naju priklicali v življenje, pa bi zdaj ne imeli težav z oporoko,« mu je nesramno zabrusil sin.

»Ali ne bi moglo biti tudi drugače? Recimo, da bi bila vidva pametnejša in bi poslušala očetov nasvet in ne bi organizirala hitlerjevske mladine in schweinskri pokrajini, pa bi nam bilo vsem trem v teh letih manj hudo.«

»Meni ni žal. Prepričan sem, da tudi Pavli ni,« je ponosno trmast odgovoril mladi grof. »Srečen sem v zavesti, da tega prelepega obdobja naše zgodovine ne razlagajo vsi tako kot vi.«

Tisti trenutek so prišli iz sprejemnika toni, ki so jim vedno sledila poročila. Oče in sin sta utihnila.

»Objavljamo izredno sporočilo,« je dvakrat ponovil napovedovalec, potem pa nadaljeval: »Davi ob dveh in štirideset minut je pooblaščen predstavnik nemškega vrhovnega poveljstva general Jodi podpisal v glavni štabi generala Eisenhowerja v Reimsu v navzočnosti predstavnika sovjetskega vrhovnega poveljstva generala Susljarova, predstavnika vrhovnega poveljstva zavezniških ekspedicijskih sil generala Smitha in predstavnika francoskega vrhovnega povelj-

stva generala Seveuxa po nalogu führerjevega namestnika velikega admirala Dönitzera akt o kapitulaciji Tretjega rajha.« Očetov in sinov pogled sta se spet srečala. »Podpisani nastopamo v imenu nemškega vrhovnega poveljstva,« je bral napovedovalec dokument o kapitulaciji. »Brezpogojno izročamo vrhovnemu poveljstvu zavezniških ekspedicijskih sil in hkrati sovjetskemu vrhovnemu poveljstvu vse vojskopske, mornariške in letalske enote, ki so ta dan pod nemškimi nadzorstvom...«

Vrnila so se zlatoputna treskom, ki je zadušil napovedovalec glasa. Kakor bi vedel, kaj se bo zgodilo, je grof izključil sprejemnik, se zamisljeno zagledal tja, kjer je še pravkar stal njegov sin in stopil k oknu.

Na dvorišču pod poslopjem, v katerem so stanovali, so v kolu vriskali Jugoslovani. Zraven njih se je skušalo nekaj Poljakov in Poljakov vključiti v prečudni takt, pa jim ni in ni šlo izpod nog.

III

Grad grofa Hofenberga ni bil poseben visok. Če bi ne bilo usin treh stolpov, zlasti še vitkega in arhitektonsko lepo odlikovanega v sredini ter skrajne papirne, na kateri je stajal grad, bi bilo to navojno vsakdanje poslopje kljub množici cementnih in kamnitih kapov ter okrasom v dvojnem nadstropju, kljub razkošnemu vzhodu iz marmora, kovanega železa in posebnega lesa, ki ga je bil graufelj naročil na Daljnem vzhodu.

Za poznavca pa je imele na pogled dvonadstropno poslopje v resni stiri nadstropja, le s to razliko, da sta bili dve od njiju, v kamnu vsa štiri nadstropja, od tega poslopja, v katerem je bila grofovska klet s sodi, poimni na ducate let starega vina, do tistega nad njim, kjer je bila muzejno urejena sadna klet zraven šrambe in kuhinje, mimo pritličja, ki je bilo preurejeno v muzej nekaj sto let stare družine, prvega nadstropja, kjer so bili stanovanjski prostori grofovske družine, do drugega nadstropja, kjer je spala služinčad, je povezoval razen glavni hodnik in stopnišče, pravcati labirint zavijih stopnic in stranskih hodnikov, kjer bi se le težavo znal, kdor bi bil prvič v gradu.

Govorili so, da je v gradu tudi nekaj skrivnih prostorov, da so v mnogih sobah tajna vrata in odprine ter da povezuje glavno poslopje sedem kilometrov dolg podzemni kanal z jezo vilo grofa grofovskega gozda. Četudi je bilo res le nekaj vsega tega, je razen članov grofovske družine le malo ljudi poznalo vse te družinske in grajske skrivnosti.

Tistega sedmega maja pozno popoldne sta si izbrala dva človeka nenavadno mesto za zaupen pogovor. Stala sta na enem tistih temnih, ozkih hodnikov, koder so strme stopnice vodile v vinsko klet. Od zgoraj je prihajal medel pramen svetlobe, ki je je bilo le toliko, da bi opazovalec lahko razločil v temi žensko postavo in dve stopnici nižje obrise razoglednega moškega.

»Ne bi te hotel ponovno opominjati na najin sporazum,« je moški grobo siknil skozi zobe. »Usoda človeka, ki ti je tako drag, je samo v tvojih rokah.«

»Vendar menim, da se staremu grofu kaj zgodi,« je zašepetala ženska. »Po najinim prejšnjim pogovorih nisem mogla soditi, da nameravate tako daleč.«

»Kaj ti veš!« je ježno vzdiknil, pa je brž utihnil in šepetaje nadaljeval: »Kaj veš, ti norica, o mojih načrtih! In — hudika, hodi je bilo zate, če storiš, kar ti naročam, zakaj če me bo minilo potrpljenje, bom nadaljeval brez tvoje pomoči. Samo tedaj...«

»Ne, ne...« Prosim vas, nikar! Mislim, sem le, da sedajni čas ni primeren. Gospod grof se lahko zbudi vsak trenutek. Kaj bo, če opazi...«

»Ničesar ne bo opazil,« jo je spodbujal. »Veliko mi je do tega, da pregledam njegovo pisano mlzo in vso delovno sobo. Od tebe zahtevam le, da mi prikažeš ključ. Ker smem razen bedastega Gotliba le ti v grofovske sobe, ti ne bo težko. Tam pa — kakor veš in znaš.«

»Ali mi obljubite, da boste tudi vi stari, kakor želim?«

»Hudič,« se je razjezil. »kolikokrat naj ti še povem, da ti zaradi tega ni treba biti v skrbeh!«

»Pojdite z menoj! Počakali boste v moji sobi. Pazite, prosim vas, da naju spotoma kdo ne opazi!«

Kot dvoje prikazni sta senci lezli po temnih hodnikih. Stopnišče, ki je povezovalo pritličje s prvim nadstropjem, je moški pretekel. Preskakoval je po tri stopnice. V temi za marmornatim stebrom na vrhu je obstal in pogledal na hodnik proti sobam v tistem delu gradu, kjer sta spala najzvestejši grofovska služabnica: stročnik Gotlibe Mandel in grofična družabnica Magda Lindemann, ženska srednjih let, ki je vdano služila grofovski družini vsaj že dvajset let. Na hodniku ni bilo nikogar.

Spored Radia Ljubljana za teden od 12. do 19. junija

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETEK	SOBOTA	NEDELJA
dne 13. junija	dne 14. junija	dne 15. junija	dne 16. junija	dne 17. junija	dne 18. junija	dne 19. junija
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	6.00—6.30 Nedeljski jutranji pozdrav
8.05 Drobne orkestralne skladbe	6.30—6.40 Reklame	6.30—6.40 Reklame	6.30—6.40 Reklame	8.05 Jutranje glasbeno popo-	6.30—6.40 Reklame	6.30 Reklame
8.40 Planinski oktet iz Maribora	8.05 R. Schumann: Humoreska op. 20	8.05 Mladina poje — Pesniki iz vsake revije mladinskih pevskih zborov v Celju	8.05 Vse vam ugaja! — Spored zabavne glasbe	8.05 Naš podlistek — Jael Dajan: Novi obraz v ogledalu — IV. del	8.05 Za vsakeg nekaj iz arhiva zabavne glasbe	6.30 Pridetive dneva
9.00 Naš podlistek — Jaš, Dajan: Novi obraz v ogledalu — III.	8.30 Od popevke do popevke	8.55 Za soljarje — Dobri pomočniki	8.35 Poje zbor KUD Džemo Krvavec iz Sarajeva	9.00 Naš podlistek — Jael Dajan: Novi obraz v ogledalu — IV. del	8.55 Za soljarje — Suhec in debeško	6.45 Nizozemska pihalna godba
9.20 Paleta popevk in zabavnih medij	10.10 Izberite melodijo tedna!	8.30 Edvard Laio: Namouna, suita	8.55 Za soljarje — Beg iz taborišča smrti	9.20 S popevkami iz Evrope v Ameriko	9.25 A. Dvorak: Moravski dvopevi	7.15 Pihalni orkester
10.10 Drugo dejanje opere Ivan Susanin Mihaela Gilnke	11.00 Igra godba JLA p. v. Jožeta Bruna	9.00 Jezikovni pogovori	9.25 Zvočna mavrica	9.40 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe	10.10 Od valčka do cha-cha-cha	8.00 Mladinska radijska igra — Anton Ingolič: Tajno društvo PGC
10.35 Iz filmov in glasbenih revij	11.20 Naši solisti v raznih operah	9.15 Radi bi vas zabavali	10.10 K. Baranovič: Simfonietta za godalni orkester	10.10 Italijanski operni dvopevi	10.40 Poje učiteljski pevski zbor Em. Adamci	8.55 Iz albuma otroških pesmi
11.00 Klavirske skladbe E. Grege, P. I. Čajkovskega in S. Rahmaninova	12.00 Napolitanske pesmi	10.40 Veliki orkestri — znane melodije	10.40 Pet minut za novo pesmico	10.35 Orkester Ray Anthony z godali	11.00 L. M. Škerjanec: Gazele — 7 orkestralnih pesnitev	9.10 Z vedro glasbo v novi teden
11.30 Oddaja za otroke	12.15 Kinetijski nasveti — ing. Raoul Jencič: Namakanje v sadovnjakih	11.00 Operne uverture in medigre	11.00 Glasbene razglednice	11.00 Popularne skladbe za violončelo, harfo in violino	11.30 Pionirski tednik	10.10 Se pomnite tovariši... Jože Ambrožič:
12.00 Trio Avgusta Stanka za vas	12.25 Harfistka Jelica Pertot-Portograndi	11.30 Oddaja za cibabane	11.35 Violinist Ali Demejč: Igra skladbe jugoslovanskih avtorjev	11.50 Deset minut z Veselimi vandrovci	11.50 Deset minut z Veselimi vandrovci	10.30 Dve simfonični pesnitvi
12.15 Kinetijski nasveti — ing. Rado Linzner: Dva a trije prideki v letu	12.45 Poljske narodne pesmi	12.25 Petnajst minut domače glasbe	12.00 A. Halčekovič: Od Splita do Jekla — Narodna zaščita pred krom-pirjevo plesnijo	11.30 Pozdrav z gora	12.00 Pozdrav z gora	11.00 Radi jih poslušate
12.25 Beogradska pevka Olivera Marković	13.15 Obvestila in zabavna glasba	12.45 Popevke v koracnem ritmu	12.15 Kinetijski nasveti — ing. Dušan Terčelj: Važno: proizvodnih kleti	12.15 Kinetijski nasveti — ing. Dušan Terčelj: Važno: proizvodnih kleti	12.25 Domači napevi izpod zelenega Pohorja	11.30 Narodni: S-1481 med Ljubljano in Koprom
12.40 Blaž Arč: Pesem p. anin, simfonična pesnitev	13.30 Lahka glasba — Mariborski instrumentalni ansambel	12.45 Popevke v koracnem ritmu	12.25 Pisani zvoki z Dravskega polja	12.25 Sedem pevcev — sedem popevk	12.45 Zabavni orkester RTV Beograd	12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I.
13.15 Obvestila in zabavna glasba	14.05 Za soljarje — Cudežno zdravilo	13.15 Obvestila in zabavna glasba	12.25 Odlomki iz velikih oper	12.25 Sedem pevcev — sedem popevk	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Kola in sevdinke	14.35 Poje tenorist Jan Peerce	13.30 Radijanski vokalni kvintet	13.15 Obvestila in zabavna glasba	12.45 Poje orgle Blumauer v razvedrilo	13.30 Poje pevci beogradske opere	13.40 Za našo vas
13.55 Solisti Igor Ozim, Vlado Pčar in Srečko Zaojcar	15.15 Reklame in zabavna glasba	13.45 Ivan Zajc: Simfonija v c-molu	13.30 Narodne in domače melodije	13.45 Zabavna rueta	14.05 Vaški kvintet z Božom in Miškom	14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II.
14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike	15.40 Listi iz domače književnosti — Dva črnogorska pesnika	14.05 Za soljarje — Drugo uvodno glasbo	13.50 Četrte ure z ansambliom Franco Scarica	14.05 Za soljarje — Moje in tvoje	14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike	14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II.
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	17.10 Pogovor z volivci L. van Beethoven:	14.35 Melodije Franza Lehajra	14.05 Marijan Vodopivec: Pesmi moje domovine	14.35 Tri ogrske rapsodije Franza Liszta	14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	15.15 Reklame
15.15 Reklame in zabavna glasba	17.20 L. van Beethoven: Koncert za klavir in orkester št. 5 v Es-duru	15.15 Obvestila in zabavna glasba	14.20 Sport in športniki	14.35 Tri ogrske rapsodije Franza Liszta	14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	15.30 Po ure z zabavnim orkestrom Alfred Scholz
15.45 Naši poslušalci na tujem — Jože Kregar: Hoandija	18.00 Iz zbirke spominov	15.40 Novost na knjižni polici — J. Hunter: Džungla v razredu	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	15.15 Reklame in zabavna glasba	15.15 Reklame in zabavna glasba	16.00 Melodije za vas!
16.00 V svetu opernih melodij	18.20 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — V glasbeni sobi L. van Beethovna	15.40 Novost na knjižni polici — J. Hunter: Džungla v razredu	15.15 Reklame in zabavna glasba	15.40 Iz svetovne književnosti — Sally Benson: Poklic gospodinje	15.40 Na platnu smo videli	17.00 Stodvajset minut športa in glasbe
17.10 Srečno vožnjo: Soferjem na pot	18.45 Razgovori o mednarodnih vprašanjih	16.00 Joaquin Turina: Fantastična pesnitev op. 98	15.40 S knjižnega trga	16.00 Petkov koncert ob štirih urah	16.00 Reportaža z revije zabavnih orkestrom Svoboda in prosvetnih društev v Zagorju	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
18.00 Radijska univerza — Božo Petek: Po stoletja prvih potočev v Jugoslaviji — II.	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	17.10 Sestanke ob petih	16.00 Joaquin Turina: Fantastična pesnitev op. 98	16.00 Petkov koncert ob štirih urah	16.20 V ritmu današnjih dni	19.30 Radijski dnevnik
18.15 Zoltan Kodaly: Plesi iz Gaente	19.30 Radijski dnevnik	17.30 Potpouri za razvedrilo	16.30 Popevke se vrstijo	16.30 Popevke se vrstijo	17.10 Nekaj lahke glasbe	20.05 Izberite melodijo tedna!
18.30 Sportni tednik	20.00 Poje zbor madrigalistov iz Celovca	18.00 Kulturna kronika	17.10 Sončevke sije... Pesmi	17.10 Lepe melodije	17.15 Glasbena krizanka št. 26	21.00 Sportna poročila
20.05 Revija zabavne glasbe	20.20 Poje zbor madrigalistov iz Celovca	18.20 Iz slovenske solistične glasbe Od novih akordov do danes — XXIV. oddaja Karol Pahor	17.30 Plesni zvoki velikih mest	17.40 Poje Petra Deksič komorni zbor Zavodni za glasbeno vzgojo v Šiški	18.00 Jezikovni pogovori	21.20 Njihovih imen nismo pozabili — I. oddaja Tenorist Leo Slezak
20.45 Kulturna tribuna — Boris Kocjanec: Deo svetov za prosveto in kulturo	20.40 Poje zbor madrigalistov iz Celovca	18.45 Domače aktualnosti	18.00 Turistična oddaja	18.00 Človek in zdravje	18.15 Od tu in tam	22.15 Ples ob radijskem sprejemniku
21.00 Lahka glasba	21.45 Georg Philipp Telemann: Koncert za violo in godalni orkester v G-duru	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	18.15 Spoznavajmo naše umetnike — XXXV. oddaja	18.15 Kitarist Laurindo Almeida	18.45 Okno v svet	23.10 Kockati pred polnočjo
21.10—22.55 Ob 39-letnici umetniškega dela Marjana Kozine	22.15 Po latinski Ameriki z zborom Norman Luboff	19.30 Radijski dnevnik	18.45 Radijska univerza — Božo Petek: Po stoletja prvih potočev v Jugoslaviji — III. del	18.30 Iz naših kolektivov	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	23.30 Prijeten počitek
22.55—23.00 Komorni intermezzo	22.30 Na ples vas vabi Lester Lanin s svojim orkestrom	20.00 G. Verdi: Ples v maskah	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje
23.10 Plesni zvoki iz studia 14	23.10 Nočni komorni koncert skladb W. A. Mozarta	22.15 Kvintet Jožeta Kampa	20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov	20.15 Tedenski zunanjepolitični pregled	20.00 Spoznavajmo svet in domovino!	
23.15 Plesni orkester RTV Ljubljana	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	22.35 Raymond Lefevre s svojim orkestrom	20.45 Zabavni orkester RTV Ljubljana	20.30 P. I. Čajkovski: Simfonija št. 6 v h-molu op. 74	21.15 Za prijeten konec tedna	
23.35 S popevkami v deželo sanj		23.10 Kockati ritmov	21.00 L. Šteran: Večer — Svetovi Petar Buckovec	21.45 Oddaja o morju in pomorščakih	22.15 Radi pišete? — Izvolite!	
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje		23.40 Iz nočnega zabavišča v hotelu Atlantic	21.25 Po svetu jazza	22.15 Angleski plesni orkester Johnny Dankworth	22.40 Zadnja poročila in zaključek oddaje	
		24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	23.10 Nočni koncert	23.10 Nočni operni koncert		
			24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	23.30 Zabaval vas bo ansambel Mojmir Sepeta		
				23.30 Zadnji ples pred polnočjo		

II. PROGRAM

12.00 Nedeljski simfonični koncert

13.10 Od tu in tam

13.45 Franz Liszt: Odlomki iz cikla Romarska leta

15.10—16.00 Popularen operni koncert

Tudi v kmetijskih gospodarstvih samoupravljanje

KMETIJSKO GOSPODARSTVO
»KIDRIČEVO«

V neposredni bližini Tovar- ne glinice in aluminija stoji upravno poslopje kmetijskega gospodarstva Kidričevo. Že ob cesti, ki vodi do uprave, zapaziš v ogradah prekrasno plemensko govedo, ki zadovoljno muli sočno travo, katere je letos na pretek. V ogradah se ločeno pasejo krave mlekarice in baby-beef govedo. Kmalu nato zagledaš moderne zaprte hleve, za njimi odprt hlev, le malo stran sušilnico za hmelj in moderno napravo za sušenje sena in žitaric. Pri pogledu na vse to nehoti pomisliš, koliko truda je bilo vloženo v vse te objekte. Pomislimo samo na gnojenje, obdelavo zemlje, košnjo itd. Današnja stopnja razvoja kmetijskega gospodarstva Kidričevo je delo samoupravnih organov, ki so pravilno razumeli delavsko samoupravljanje.

Kmetijsko gospodarstvo Kidričevo se je začelo razvijati iz nekdanje ekonomije Tovarne glinice in aluminija. Zapuščina ekonomije je bila borna, saj je vsebovala le 120 ha obdelovalnih površin, 23 glav goveda in nekaj strojev. Z izvolitvijo prvega delavskega sveta, ki je bil izbran leta 1952, so pristopili takoj k načrtnemu gospodarjenju. Samoupravljanje je prihajalo vedno bolj do izraza, čeprav je bilo v začetku delo nekoliko oteženo zaradi nesoglasij med delavskim svetom ter upravnim odborom. Toda trenutne težave so odpravili tako, da je delavski svet razrešil predsednika upravnega odbora zaradi nazadnjaških pogledov na proizvodnjo, nakar je delo steklo normalno. Pred novi delavski svet so bile postavljene težke naloge. Prva je bila dvig izredno nizkih hektarskih donosov. V zvezi s tem je bilo treba pognojiti vse obdelovalne površine s hlevskim gnojem v času treh let. Sprejet je bil sklep, da

je treba povečati zlasti živinorejo z ozirom na velike potrebe mleka in mesa v Kidričevem, ki je rastle iz dneva v dan.

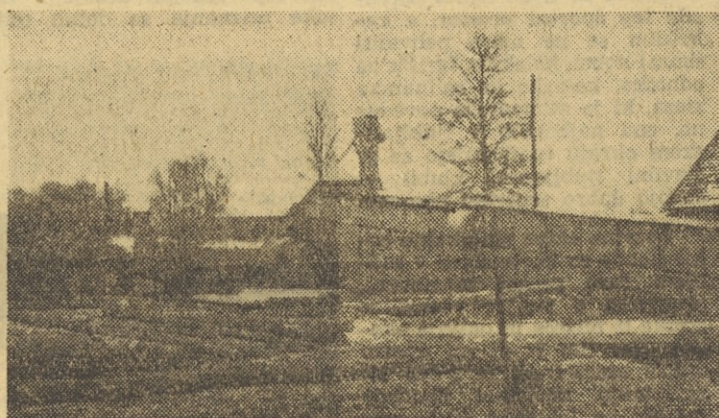
MLADI DELAVSKI SVET URESNIČUJE TEŽNJE

Sklepe so začeli takoj uresničevati. Izposlovali so kredite, s katerimi so nabavili od okoliških kmetov 60 plemenskih krav, dobrih mlekaric. S tem so delno rešili pomanjkanje mleka in gnoja. Hvala gre tudi tovarni, ki je pokazala mnogo razumevanja za razvoj posestva in mu je odstopila nekatera gospodarska in stanovanjska poslopja, s čimer je mnogo pripomogla k izvrševanju postavljenega plana.

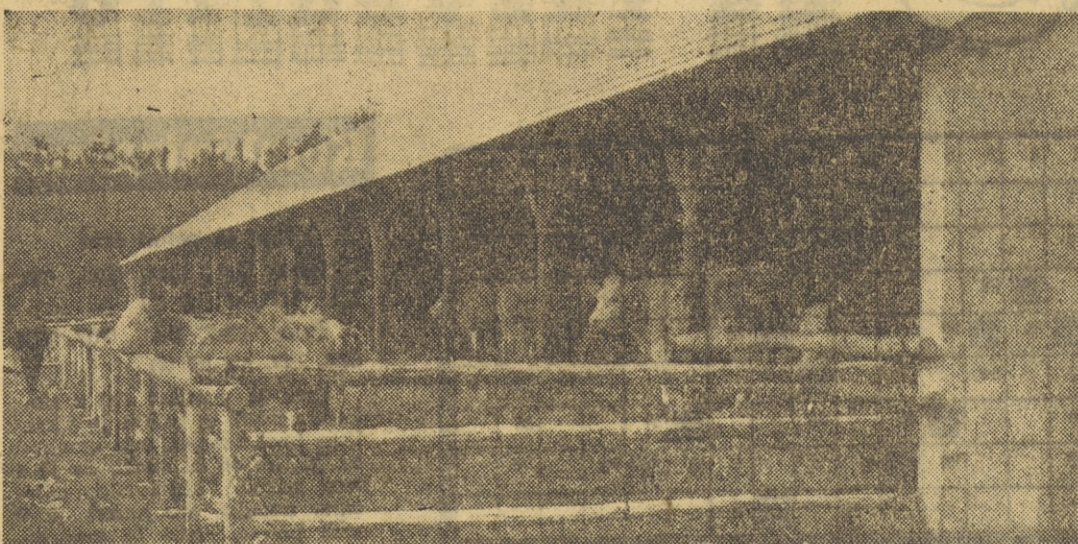
Posestvo se je polagoma širilo. Drugo leto po ustanovitvi sta bili priključeni Gradisova in zadružna ekonomija, ki sta bili v slabem stanju in zelo razparcelirani. S tema priključitvama je bila dana možnost za arondacijo, česar se je delavski svet takoj lotil. Že istega leta so bili ustvarjeni večji njivski kompleksi. Leta 1952 je bil izdan zakon o kmečkem zemlji-

škem maksimumu. S tem je posestvo pridobilo novih 350 ha obdelovalnih površin v približno tisoč samostojno ležečih parcelah. Pojavil se je nov problem, ustvariti iz teh parcel večje, za mehanizacijo sposobne obdelovalne enote. Razmeroma mlad delavski svet je pristopil k uresničevanju teh teženj. Najprej se je odločil, v katerih krajih naj bi bili takšni kompleksi, ki bodo primerni za sodobno kmetijsko mehanizacijo. Nato so začeli z arondacijo. Iz lastnih majhnih razkropljenih parcel so po zamenjavi pridobili enotno površino 100 ha njiv. Arondiranih je bilo nad 300 posestnikov, ki so za arondacijo pokazali popolno razumevanje, saj ni bilo niti ene pritožbe. Pri vsem tem je mnogo pomagal takratni okrajni ljudski odbor Ptuj.

Za obdelovanje tako velikih območij je bila potrebna sodobna kmetijska mehanizacija. Zato so kupili štiri traktorje s potrebnimi priključki. Nabavili so tudi kombajn. Ta je bil med prvimi v Sloveniji. Vsa ta mehanizacija je pripomogla, da

Umetna sušilnica za seno in zrno

Odprti hlevi za govejo živino

kljub vsem povečavam posestva ni bilo potrebno zaposliti novo delovno silo, ki je že tako in tako primanjkuje. Vprašanje obdelovanja zemlje je bilo rešeno.

Ker je živinoreja zelo važna panoga našega kmetijskega gospodarstva, so poskrbeli tudi za povečanje svojih čred. Ker je primanjkovalo potrebnih hlevov, so pričeli z adaptacijo že obstoječih gospodarskih poslopij, katera so pridobili z arondacijo, in tako ustvarili možnosti za vhljevanje kakih 300 prostirajo lepo negovana hmeljav živine.

V zadnjih letih so se lotili gojenja industrijskih rastlin, kakor hmelja in sladkorne pese. Ob cesti Maribor-Ptuj se razlišča z žično vleko, ki so lahko gospodarstvu v ponos. V lanskem letu so na teh mladih hmeljskih nasadih pridelali 18 ton hmelja, v letošnjem letu pa računajo na enkratni porast pridelka. S sladkorno peso so delali šele prve poizkuse, ki so se obnesli.

Leta 1959 se je gospodarstvu priključilo semenogojno posestvo Starše in republiški zavod Turnišče z znano kobilarno, kjer vzgajajo prvovrstne konje dirkače, ki že vrsto let osvajajo prva mesta v republiškem in zveznem merilu. Kobilarna je izredno lepo in čisto urejena. Ima svoj hipodrom, kjer konji

redno trenirajo. Veličasten je pogled na konje, ki z dvignjenimi repi in v vetru plapolajočimi grivami divjajo iz hlevov na pašo. Človek nehoti pomisli na filme divjega Zahoda, kjer vidi približno isto sliko. Priključen je bil tudi republiški zavod Pragersko in površine nekdanjih vaških skupnosti (gmajne). S temi združitvami meri posestvo danes nad 3000 ha. Od tega odpade na njive 1000 ha, na gozdove 900 ha, na travnike 560 hektarov. Na ostalih zemljiščih izvajajo hidro in agromelioracijska dela. Z odprtimi jarki in kanali je izsušenih 200 ha zemljišč, ki so bila prej zamočvirjena in leglo metilja. Na površini 200 ha pa bodo še v tem letu položili cevno drenažo.

Z združitvijo vseh prej navedenih posestev je bila podana možnost izredno hitrega razvoja vseh panog kmetijstva: živinoreje, prasičereje, posebno pa za razvoj poljedelstva. V svojem elaboratu predvidevajo, da bodo imeli do leta 1962 5000 glav goveje živine, od tega 3000 krav, ostalo bo mlada živina in živina na pitanju. S tem elaboratom je šlo posestvo na zvezni natečaj, kjer je bil sprejet s pogojem, da začnejo z izgradnjo leta 1961.

Že sedaj sta v gradnji dva moderna hleva za plemenske svinje. V tem plemenskem centru bo v bodoče 200-300 plemenskih svinj, ki bi naj dale

letno približno 5000 glav naraščaja. Osnovo za prasičerejo so dobili tako, da so uvozili leta 1959 80 glav plemenskih svinj iz Švedske. Gotov pa je hlev za 1000 bekonov. V letošnjem letu bodo zgradili hleve za 600 krav, uredili izmolzišče s potrebno mlekarno. Hlevi za 300 krav so že dograjeni, do konca julija bodo gotovi novi hlevi z isto kapaciteto. To so odprti hlevi z globokim nastiljem. Živina, ki je prezimila v že gotovem odprtem hlevu, je zelo lepa in zdrava.

Omeniti moramo tudi izgradnjo dveh modernih sušilnic za hmelj, sušilnico za sušenje krme in žit ter adaptacijo nekaterih starih hiš za delavska stanovanja. V gradnji je šeststanovanjski blok. Kupili so tudi dve tristanovanjski hiši. Iz tega je razvidno, da se delavski svet gospodarstva briga tudi za dvig standarda svojih ljudi.

Da je posestvo doseglo tolikšne uspehe in si postavilo še tako daljnosežne naloge, je prav gotovo zasluga delavskega samoupravljanja, ki je tudi v kmetijstvu dokazalo svojo pomembnost. Parola »Tovarne delavcem!« se je z vso upravičenostjo prenesla in posplošila na vse vrste gospodarskih dejavnosti. Saj delata oba, tovarniški in kmečki delavec, za iste cilje, oba nam — vsak po svoje — gradita boljše življenjske pogoje.

Tovarna umetnih brusov »Swaty« — Maribor Od brusnih kamnov do umetnih brusov

Nagel razmah naše povojne industrije je rodil nove in nove potrebe. Te so oživile in preusmerile dejavnost nekaterih manj pomembnih, majhnih proizvodnih obratov, ki so se ob primernih pogojih razrasli v velike tovarne.

Majhno podjetje, ki ga je leta 1879 ustanovil kemik Franc Swaty, se je do l. 1934 zelo počasi razvijalo. Po lastnih patentiranih postopkih je izdeloval brusne kamne za ostrenje britev in raznega drugega orodja. Podjetje je izvažalo svoje izdelke v 19 evropskih in prekomorskih držav. S preorientacijo proizvodnje so začeli izdelovati tudi industrijske bruse in se kljub močni inozemski konkurenci uveljavili na zunanjem tržišču. Do okupacije se je podjetje polagoma širilo tako, da so na stare objekte dograjevali provizorne prizidke. Leta 1940 je bila dograjena peta keramična peč. Kapacitete tovarne se niso spremenile vse do letošnjega leta, ko je bila spuščena in pogon nova 45-metrška tunnelska peč.

upravljanja je tovarna hitreje napredovala. Leta 1952 so nabavili 6 novih inozemskih strojev. Deset strojev so izdelali v lastni mehanični delavnici. V letu 1953 je bila dograjena nova hala za pečarno. Z dograditvijo le-te je bilo omogočeno nadaljnje povečanje proizvodnje. Vzporedno s proizvodnjo je raslo tudi število zaposlenih.

Leta 1956 je uredilo podjetje vsa sporna vprašanja glede bodočega življenjskega prostora tovarne in je šele takrat lahko sestavilo definitivni investicijski načrt razvoja tovarne za daljše obdobje. Do konca leta 1958 je bilo opravljeno še mnogo drugega. Zgradili so nove sanitarne naprave, uredili nadvse potreben laboratorij, modernizirali vozni park, na strojih pa so izvršili razne rekonstrukcije.

URESNIČEVANJE INDUSTRIJSKEGA PLANA

Velika prelomnica v zgodovini podjetja je leto 1959, kajti takrat so pričeli z uresničitvijo

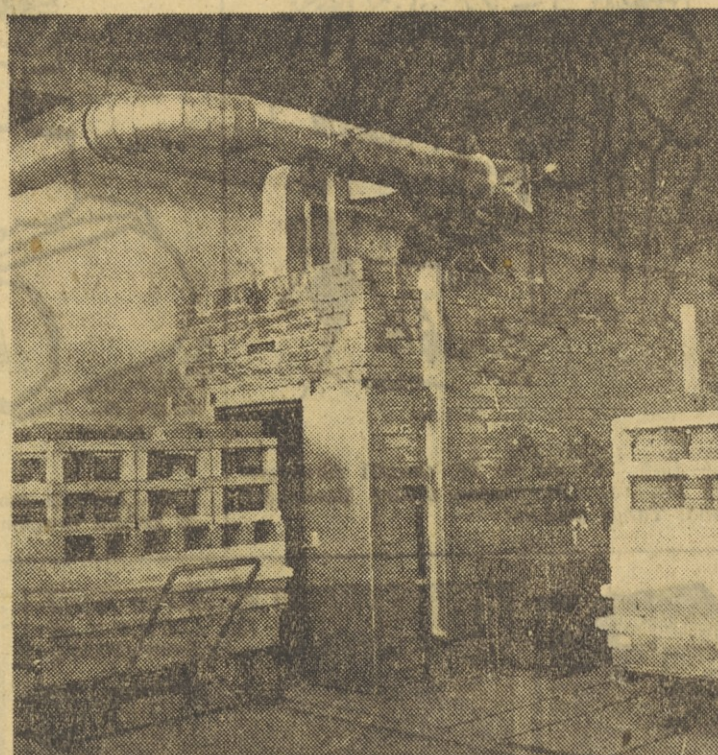
rekonstrukcij. Rešeno je bilo tudi vprašanje zemljišča, potrebnega za razvoj tovarne. Z investicijsko banko je bila sklenjena posojilna pogodba za finansiranje rekonstrukcije s stoodstotno lastno udeležbo. Takoj so začeli z gradbenimi deli, za nabavo domače in uvožene opreme pa so sklenili pogodbe. Z začetkom gradbenih del so se izvršile v tovarni razne spremembe. Kljub vsem težkostem, ki so jih tekom leta 1959 premagovali, je podjetje doseglo prav v tem letu največji vzpon v proizvodnji in drugih poslovnih uspehih. Istega leta je praznoval kolektiv 80-letnico obstoja podjetja. Ob tej priliki so bili starejši uslužbenci nagradjeni s praktičnimi darili.

Tudi proizvodnost dela je rasla iz leta v leto. Vse to so sadovi naprav samoupravnih organov, ki so vsestransko skrbeli, da se razvije podjetje čim bolj, obenem pa so posvečali vso pozornost tudi dvigu standarda svojega delavstva.

po umetnih brusih, in sicer industrijskih brusih, ki predstavljajo za mnoga podjetja eno glavnih orodij v njihovi proizvodnji. Kljub naporom in maksimalni izrabi strojev ni bilo moč zadostiti rastočim potrebam in zahtevam po umetnih brusih. Misliti so začeli, kako bi razširili tovarno. Iskanje kreditov je bilo brezuspešno. Ostali so prepričani sami sebi, svojim lastnim silam in sredstvom. Delo ni bilo zaman in uspehi so se končno pokazali. V letu 1958 so ustvarili toliko lastnih sredstev, da so se začeli resno potegovati za rekonstrukcijo tovarne v etapah. Kmalu so zapeli krampi in lopate in konec lanskega leta je bila dograjena in zasteklena hala, v kateri je bilo predvideno mesto za tunnelsko peč. Letni plan je bil prekorachen za 25 %. Iz tujine je začel prihajati material za peč. Z gradnjo peči so začeli 22. januarja letošnjega leta. Pod vodstvom inozemskega strokovnjaka je deset naših šamoterjev neumorno delalo 12 ur dnevno. Pač je polagoma rasla in dobivala svojo pravo obliko. Po šestih tednih je bilo delo zaključeno. Nova 45m dolga peč je čakala na sprejem prvih brusov. Ob peči stoji steklena omarica z najmodernejšimi avtomatično delujočimi regulirnimi napravami. Do nje pa vodi od nove transformatorske postaje električni kabel. Peč je ena izmed najmodernejših v državi. Med sušenjem so se nadaljevala ostala dela na zaključni montaži, kontrolnih napravah in električnih grelnih elementih. Ti elementi so zadnja novost tehnike in omogočajo temperaturo do 1700 stopinj Celzija. Na svetu je le nekaj takih peči.

PRVI VAGONČKI S POSKUSNIMI BRUSI GREGO V NOVO PEČ

Da je prišlo do avtomatizacije v žganju umetnih brusov in te velike delovne zmage kolektiva, je bil vzrok v vedno večjem povpraševanju industrije

Moderna 45-metrška predorska peč, v kateri bodo izdelali letno 500 ton umetnih brusov

bilo treba regulirati tako, da bodo brusi na svojem prevozu skozi peč na posebnih vagončkih prešli točno določeno temperaturno krivuljo od hladnega stanja do 1300 stopinj Celzija in ponovno do hladnega stanja. Skozi vese predor peči vodi tir, po katerem se s polževo histrojsko pomikajo vagončki. Ta pot skozi žarilno cono traja pet dni. Po petih dneh potovanja skozi peč je na vagončkih ohlajena keramično vezana roba — brusi.

Prvi vagonček s preizkusnimi brusi je zapeljal v predor 24. marca, točno dva meseca po začetku montažne peči. Na večer pred 1. majem je peč sprejela prvi vagonček redne proizvodnje, to je — predali so jo v redno obratovanje.

Izvojevale zmage se veselijo kolektiv, ki je brez kakršne koli pomoči ali kredita, z denarjem, ki so ga ustvarile njihove pridne roke, naredil gigantsko delo in s tem mnogo pripomogel pri izgradnji domovine.

Za vse uspehe gre mnogo hvale tudi sindikalni podružnici, saj je bilo njeno delo usmerjeno na dajanje pomoči organizacijam samoupravljanja. Skupno so pa skrbeli za dvig standarda, oddih delavstva, za stanovanjsko vprašanje in podobno. V sklopu sindikalne podružnice uspešno delujeta strelska sekcija in foto-krožek.

Mladinska organizacija, v kateri je število članov zelo naraslo, je uresničila sklope letne mladinske konference, da se v podjetju osnuje klub mladih proizvajalcev z obširnimi programom dela, katerega cilj je v prvi vrsti vzgoja kadrov in aktivizacija mladine na področju proizvodnje za nadaljnji dvig podjetja. Tudi v kulturno-prosvetni dejavnosti mladine so bili zabeleženi lepi uspehi.

Uspehi, ki jih je dosegel delovni kolektiv tovarne umetnih brusov Swaty upravičujejo pričakovanje, da ima podjetje pred seboj še zavidanja vreden razvoj.

IZ RUŠEVIN RASTE NOVA TOVARNA

Po zmagi socialistične revolucije je stal kolektiv tovarne pred ruševinami, kajti pri enem od zadnjih bombnih napadov je bila tovarna močno poškodovana. Z obnovo poškodovanih objektov niso bili rešeni vsi problemi. Posebne težkoče je povzročalo pomanjkanje surovin. Vendar je do leta 1947 proizvajala tovarna bruse iz surovin, ki so ostale še iz časa okupacije. Šele takrat so prispеле prve uvožene surovine. Delovni kolektiv je moral prebrzditi še razne druge težkoče, predno je proizvodnja stekla normalno.

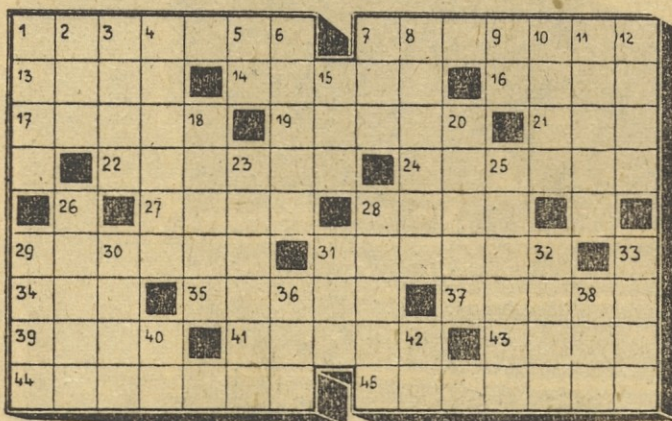
Posebne uspehe beležijo od leta 1950, ko je bilo podjetje predano v upravljanje delovnemu kolektivu. V obdobju samo-

Primerjava proizvodnosti dela v obdobju 1955—1959					
Leto	1955	1956	1957	1958	1959
povprečje v kg na enega delavca	4.194	4.624	4.891	4.983	5.855
letna proizvodnja v kilogramih	622.442	712.084	753.296	787.403	1.007.160

Bruto dohodek je porastel od 672.068.169 iz leta 1955 na 1.094.608.896 v letu 1959. Prvega maja letošnjega leta je zabeležil kolektiv »Tovarne Swaty« v svojo kroniko eno svojih največjih zmag, to je dograditev nove hale in puščanje v pogon 45-metrške najmodernejšje tunnelske peči za žganje umetnih brusov. Ta peč bo dala pri svojem normalnem obratovanju več, kot je dalo vseh pet prejšnjih, zastarelih. Delovni pogoji pri novi peči so mnogo boljši in znosni, njena kapaciteta pa je

Za razvedrilo

KRIŽANKA ŠTEV. 22

Vodoravno: 1. zborovske skladbe posebne vrste, 7. organ našega telesa, 13. Ober, 14. rob slike, 16. drevo z užitnim plodom, 17. država v srednji Aziji, 19. nivo, površina, 21. ptič severnih morij, ki zelo dobro plava, 22. naprava, 24. vrsta vina, 27. sestavni del »zemeljskega plina«, 28. svetovno znano kopališče blizu Benetk, 29. neapolnjen, 31. krasiti, 34. oblika razcvetja, 35. ne posedujem, 37. vrsta sira, 39. zavitek, 41. otok v Sredozemlju, 43. izkoriščanje, 44. tisti, ki zna čitati tuje misli, 45. študijski tečaj.

Navpično: 1. veliki nemški klasični filozof, 2. pozdrav starih Rimljanov, 3. nastrežje nad ognjiščem, 4. geometrijski lik, 5. kazalni zaimsek, 6. televizijski zaslon, 7. odliček, 8. puščavnik, 9. soglasnik in samoglasnik, 10. država srednjega Vzhoda, 11.

pletena košara, 12. poldrag kamen, 15. elektrotehniška enota, 18. predrimski železna doba, 20. ponujam, 23. majhna poškodba, 25. taborniška bivališča, 26. vrsta odrskih del, 28. mejna vrednost v matematiki, 29. ograja, 30. vrsta vulkanskega otoka, 31. nagla smrt, 32. vas pri Domžalah, 33. prileten, ne mlad, 36. bajka, 38. grobo orientalsko sukno, 40. oblika osebnega zaimka, 42. izraz pri igri.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. pesimist, 8. sklop, 12. sprevod, 13. raka, 15. Ba, a, 16. Gral, 17. Rahela, n, 19. re, 21. uk, 22. bahač, 23. krt, 25. Anam, 27. ropot, 28. kosa, 29. JAT, 30. mirim, 31. Ka, 32. kk, e, 33. emisar, 35. kanu, a, 37. ve, 39. arak, 40. maraton, 42. opeka, 43. sladoled.

Kombinirajmo

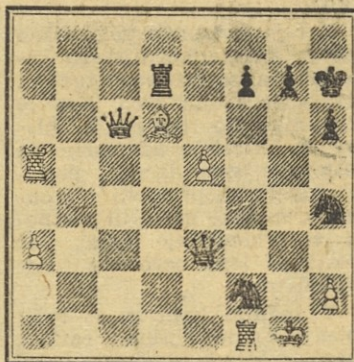
Črni pa potezi dobi

Beli: Kg1, Dc6, Ta5, Tf1, Ld6, Pa3, e5, h2 (8)

Črni: Kh7, De3, Td7, Sf2, Sh4, Pf7, g7, h8 (8)

Črni je pravkar dal s skakačem na f2 in beli se je s kraljem brez razmišljanja umaknil na g1, ne da bi slutil, da je s tem naredil strohovito, odločilno napako, po kateri je v treh potezah celo že matiran. Toda kako?

Bela dama nadzira veliko diagonalo in tudi trdnjava je pri roki, če je treba. Pa vendar je stvar dokaj preprosta. Spomnite se samo na idejo za dušenega mata in rešitev vam ne bo delala preglavic.

3. Tg1, Sf2 mat!
2. Kh1, Dg1+
1. ... Sg4++

Rešitev:

»TOVARNA DEKORATIVNIH TKANIN« — LJUBLJANA

SADOVI TRUDA OBRODILI USPEHE

Obroč športne dejavnosti kolektiva »Tovarne dekorativnih tkanin« na Celovski cesti, dobi jutri večji obseg. Kot uvod v letošnjo sezono bo jutrišnje športno tekmovanje med kolektivni šišenske občine, ki ga prireja sindikalna podružnica tovarne dekorativnih tkanin.

Do nedavna zapuščen gra-mozna jama za tovarno, ob Celovski cesti, dobiva iz dneva v dan jasnejšo podobo, ki ji je namenjena. Večletno težnjo kolektiva, da bi za močno razgibano športno in kulturno dejavnost prišel do svojih prostorov, so v okviru sindikalne organizacije, v razmeroma kratkem obdobju uresničili. Ze kmalu po pričetku prvih del pri urejanju športnega parka lani, so imeli prve prireditve. Pridne roke članov sindikata so si do danes ustvarile lep športni prostor, s kakršnim se ne more pohvaliti skoraj noben kolektiv. Igrišče za odbojko, košarko in balinarska steza, ki je mimogrede povedano, ena najboljših v ljubljanskem okraju (poslužujejo se je številni ljubljanski klubi) — služijo dobro svojemu namenu.

Športne ekipe sindikalne organizacije so imele zlasti v zadnjem času precej tekmovanj, predvsem s podjetji tekstilne stroke iz bližnje in daljnje okolice. Ker jim je glavni namen doseči množičnost in polno izkoriščanje kapacitet športnih naprav, se lahko bi rekli, »miniature stadiona«, poslužujejo tudi okoliški prebivalci, razne organizacije in člani kolektivov s področja občine Šiška.

Ta prostor pa ni namenjen le športnim prireditvam. Čeprav tik ob cesti, je s pred kratkim urejenim drevoredom, nameščenimi klopmi kaj intimen kotiček za oddih, še bolj pa prikladen za razne kulturne in zabavne prireditve. Okusno urejen oder in pod njim betonska ploščad, na nasprotni strani pa moderen bife, takim namenom najbolj odgovarja. Zategadel je v kolektivu TDT močno razgibano tudi kulturno in družabno življenje.

Za sestavo programa na številnih prireditvah niso nikoli v zadregi. S svojimi nastopi so si plesni orkester »Veseli tekstilci«, moški pevski zbor, humoristi, recitatorji in drugi pridobili že toliko slovesa širom po Sloveniji, da bodo skoraj v zadregi za prireditev doma. Potem, ko so obiskali med drugim tudi domova onemoglih na Bokalcah in v Predvdoru, bili pred kratkim v Zagorju in v gosteh pri nekaterih kolektivih, vabila od vsepovsod kar dežujejo. Visoka priznanja so dobili tudi

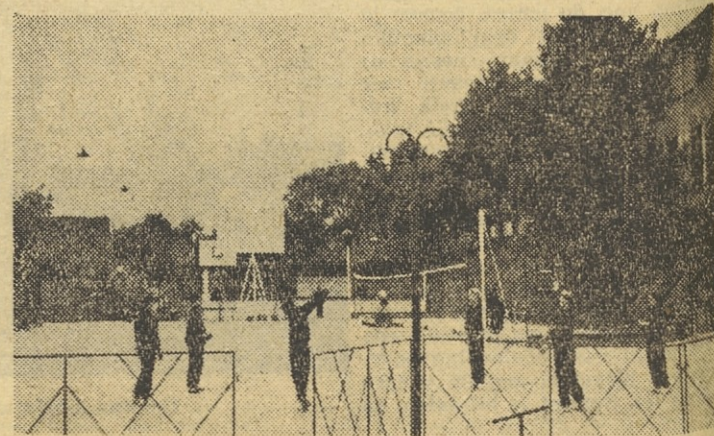
na tekmovanju občinskih kulturnih skupin.

JUTRI TEKMUJEJO

Tokrat imajo besedo predvsem športniki kolektiva. Kot nekaj obsežnejši uvod v športno sezono so pripravili večje tekmovanje med bližnjimi podjetji. Ekipe »Leka«, »Litostroja«, »Agroservisa«, »Unitasa«, in domača ekipa TDT, bodo tekmoval v balinanju, streljanju, odbojki, namiznem tenisu in šahu.

Sindikalna podružnica je za to priliko pripravila lep predin domača ekipa TDT bodo tekmovale kot celota, pri čemer pa bodo ocenjevali tudi množičnost. Se posebej bodo nagradili člane najboljše posamezne ekipe z izdelki TDT.

Tekmovanje se bo pričelo že ob sedmi uri zjutraj in bo trajalo vse dopoldne. Potem, ko bodo popoldne razglasili rezultate in podelili nagrade, pa bo v prijetnem kotičku za tovarno, zabavna prireditev.

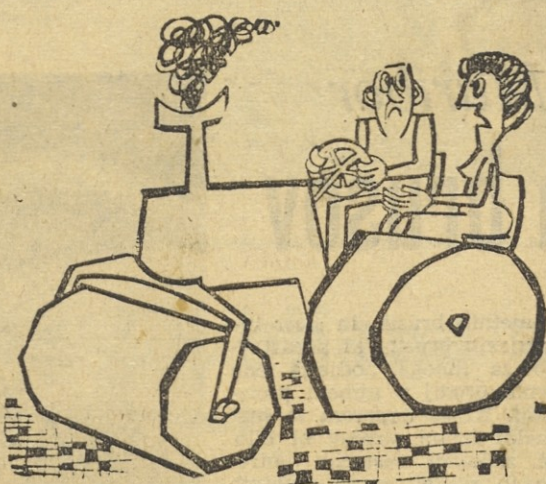

Športni park kolektiva »Tovarne dekorativnih tkanin«

HUMOR

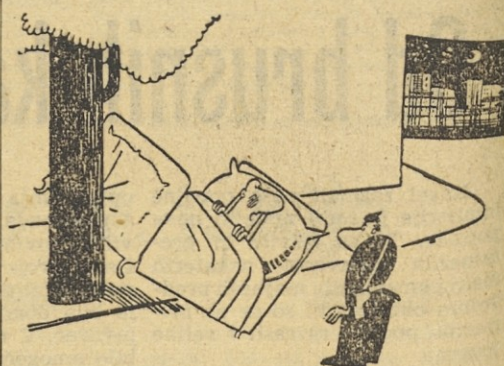
— Halo, ali ste to vi, tovariš direktor? Kaj pravite? Zelo nujna stvar? Vsekakor! Jasno! Takoj pridem!

— Ali nisi mogel dobiti mesto direktorja v kakem drugem podjetju?

— Oh, nazadnje smo le sami!

— Sanjal sem, da se vozim z avtomobilom...

Prvi Zlatega Pika

Z OVA JE PRILET LISTEK Z NA PAČNIM SPOROČILOM.

BANDITSKO SKRIVALIŠČE V MOJI HIŠI?

POMIRITE SE! GOSTOV NI TREBA VZNEMIRJATI! ZDAJ NE MOREMO NAPRAVITI ALARMA. NADZOR VALI PA BOMO VSE, KISO NOČOJ PRI VAS...

GOSPODIČNA, ZADNJI TRE-NUTEK JE POBEGNIL

DOBRO SI NAREDILA, NEŽA!

POVEJ, NEŽA, KAKO BI PRIŠLA V PARTIZANE?

JOT, GOSPODIČNA, KAKO NAJ TO VEM?

KAR POVEJ, NEŽA, NE BOJ SE!

RES JE TISTO, KAR SEM SLUTIL!

KASNEJE... ANA, MI VERJAMETE, DA VAS LJUBIM?

MIRKO, MI VERJAMETE, DA NE LJUBIM NIKO-GAR?